

UTRIKESDEPARTEMENTET

Pressbyrån

P 2 En
Sida 1 (2)

DATUM

20/1-92

TELEFAX

TILL:

Martin Hallqvist

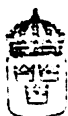
c/o Ambassaden Reykjavik

TELEFAXNUMMER:

Sänder begärd SÖ-arkiv

Värliga hälsningar

Hälsningar Birgitta

Postadress
Box 16121
103 23 STOCKHOLM

Telefon
Till Pressbyrån
Presschef
Pressombudsman

786 60 00 (vx)
786 67 30
786 67 25
756 67 27

Jour efter vx stängd
786 60 10
786 60 01
786 60 02

Gatuadress
Gustav Adolfs torg 1

Telex 10590 MINFC
Telefax 723 11 75 (G)

UTRIKESDEPARTEMENTET

=====

Pol 1, depr Hallqvist/EL

1992-01-08

Ex t Kabinettssekreteraren

Polchefen

Bitr polchefen

Chef Pol 1

Hallqvist

Hafström, SB

Prof von Dardel, Genève

Raoul Wallenberg-Fören

F rikspolischefen Carl Persson

F envoyén Arne S. Lundberg

=====

Exp 920108
Fch

Postadress
Box 16121
103 23 STOCKHOLM

Gatusadress
Gustav Adolfs torg 1

Telefon
786 0000

Fax
723 11 76 (G3)

Telex
10580 MINFOR S

Wallenbergdokument

1991-12-09

INT. UTR. MIN.

1992-01-02

22

INT. UTRIKES DEP.		
D. NO 343/OSO		
92-01-1302		
AV	GR	MA
P	2	EU I

Från Tommy Thörning, Ringvägen 59 A, 731 40 KÖPING,
Till Utrikesminister Margaretha af Ugglas, Utrikesdepartementet,
Box 161 21, 103 23 Stockholm.

Hej! Wallenbergdokumenten fria i Sverige. Vart för hemligstämplar
Du dem för oss svenskar? Är vi knäppa, tycker du? MVH

Tommy Thörning

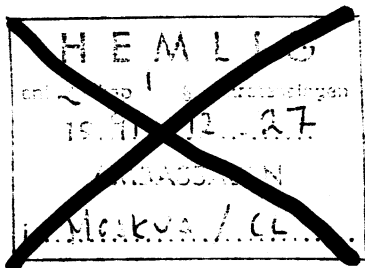
1992-03-03/Dr Hallqvist, eh
skr t tit.

SVERIGES AMBASSAD

M O S K V A

1991-12-27

Kanslirådet Martin Hallquist

Utrikesdepartementet

361/001

HEMLIGT

Ext Kabs
Poleh
Arne S. Lundberg
Prof von Dunkel
Carl Persson
Anders Leifland
Hallquist
Pol 1, Hallquist/Koh
920117

Raoul Wallenberg

Broder,

INKOM UD		
1992 -01- - 3		
Avd	Gr	M&I
P	2	En

Tack för delgivningen av Arne S Lundbergs funderingar i Wallenbergfrågan efter arbetsgruppens möte i Stockholm - ett tack som följande bör framföras till Lundberg. Det är alltid värdefullt att ta del av bedömningar från personer som, utan att ha deltagit i frågans handläggning på senare tid, ändå besitter en gedigen kunskap. Vi kanske därför också skulle låta Leif Leifland, om han är intresserad, ta del av det senaste materialet och ge sin kommentar. Så till Lundbergs synpunkter.

Först kan väl sägas att den "gemensamma" undersökningen inte är fullt så ensidig som man kan ha anledning befara. Den svenska sidan har i själva verket givit åtskilliga uppslag i fråga om arkiv där dokument kan finnas resp. personer som kan höras; uppslag som redan fullföljts. Vi har hämtat dem från olika insiktsfulla personer som t ex Gordjievskij och oberoende (ryska) experter från Memorial och ryska arkivstyrelsen.

Det blir svårt för vår motpart att utan grund hävda att det inte finns fler spår att följa också därigenom att ett par av dessa experter nu har möjlighet att själva gå igenom olika KGB-arkiv, sedan dessa överlåtits i rysk kontroll. Naturligtvis innebär detta ingen absolut garanti, men nog medför det rätt betryggande insyn. Dessutom kan vi, om vi så begär, själva få se vissa dossieer i original.

Jag uppfattade inte saken så att ryssarna var angelägna bestämma om nästa sammanträdesdag som inte var alltför avlägsen. Däremot stämmer det nog att de fortfarande är osäkra på hur vi kan komma till full klarhet. När det gäller Nikonovs uttalanden, har jag talat med honom, och han betonar att det inte finns några bevis för att RW skulle ha avrättats i juli 1947, även om man i den sovjetiska delegationen numera lutar åt detta som den mest sannolika versionen. Under intervjuer framkommer dock andra teorier.

Att RW skulle ha avrättats på order av Molotov är naturligtvis inte en orimlig hypotes, men jag betraktar den ännu som Nikonovs personliga. (såvida man inte döljer dokument för oss, men jag tycker knappast det längre skulle kunna finnas något värt att dölja) Han tror att Abakumov i sitt ännu icke återfunna brev till Molotov den 17.7.45 begär instruktion hur han skall förfara med RW och att Molotov ger en muntlig order. Personligen anser jag det mera sannolikt att Abakumov meddelar Molotov vad som hänt under natten. Ev. order om avrättning borde rimligtvis ha kommit från Stalin (eller möjligen Berija). Ordern kan i och för sig ha gått från Stalin till Abakumov via Molotov.

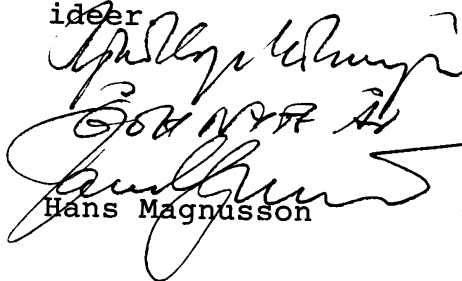
När det gäller intervjuerna bör man ju först och främst ha klart för sig att de genomförs gemensamt, dvs en svensk representant deltar i

alla samtal. Den ende som offentligt nämnt Kopeljanskij är Nikonov själv, som tyvärr har en benägenhet att tala väl öppet med massmedia, delvis beroende på oerfarenhet. De andra medlemmarna av den sovjetiska delegationen var ganska förfärade över hans öppen hjärtighet och anser avslöjandena om Kopeljanskij ha varit till skada för utredningen. Att Nikonov ingår i delegationen är naturligt. Han utsågs genast vid Bakatins tillträde i slutet av augusti till dennes personliga assistent, och deltar i arbetet på dennes direkta uppdrag, eftersom Bakatin starkt intresserar sig för ärendet.

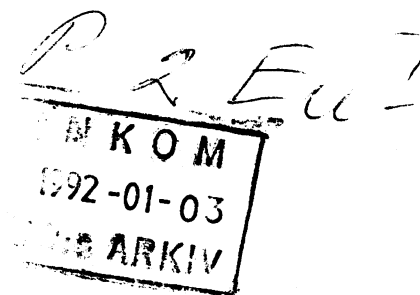
Det är mycket sannolikt att vi får svårigheter formulera några bestämda slutsatser som förmår tillfredsställa alla parter. Det kan mycket väl bli som Lundberg skriver.

Arbetet fortsätter dock, trots ovisshet för stunden p g a det politiska läget, och man skall inte utesluta intressanta arkivfynd eller vittnesmål. T v avstår jag därför från alltför vidlyftiga spekulationer men välkomnar som sagt gärna andras

ideer

Hans Magnusson

Firma Ryska Ord - Bengt Eriksson
 Stabbegetan 95
 416 80 GÖTEBORG
 tel.kontor 031-21 11 18
 tel.hem 031-21 35 38
 fax 031-21 11 18

TELEFAX

Ett fax till: *Utrikesdepartementet*

Att: *Martin Hallqvist, Pol 1*

Datum: *1992-01-02*

Antal sidor: *1 + 6*

Meddelande:

*På följande 6 blad svensk översättning
 av dokument rörande Wallenberg-ärendet
 enl. best. per fax 1991-12-19.*

*Jag bärnar en reservation rörande transkriptionen
 av vissa ungerska namn, vilken jag inte kunnat
 kontrollera.*

M.V.H.

Bengt Eriksson

tatsmin. 7/1

amb. Moskva 8/1 (kuni)

hl. Högst 17/1

Jan Berg 7/2 (kuni)

*En av hundra-dok t
 Fredrick Lerbell
 405 East 63rd Street
 NEW YORK*

New York 10021

USA

Tel: 212

= 715 km

1999

Handskriven åtgärd till vänster, ställd till "kamrat Soroka", bara delvis läsbar: "...personligen åt kamrat Muchortov att... ihopsamla ytterligare en rad fakta..." daterad 22.2.45.

Åtgärd till höger ställd till kamrat Koljasjnikov(?): Efter erhållande av kompletterande material från kamrat Muchortov tillskriva Huvudstyrelsen för "SMERSJ". A.Soroka.24.2.45.

TILL CHEFEN FÖR STYRELSEN FÖR KONTRASPIONAGE "SMERSJ" VID
DEN ANDRA UKRAINSKA FRONTEN, GENERALLÖJTNANT

kamrat Koroljov

S P E C I A L M E D D E L A N D E

Efter det att vi anlönt till Budapest har den operativa gruppen ur "SMERSJ" vid denna front erhållit upplysningar som komprometterar verksamheten vid den svenska ambassaden och det svenska Röda Korset i Ungern.

Den svenska ambassaden har under sitt beskydd tagit ett betydande antal civila invånare i Budapest, personer vilka inte har några som helst relationer till Sverige samt försett dem med olika slag av dokument som pass, identitetshandlingar och "skyddsbrev".

Bland denna kategori finns kända medlemmar ur fascistiska organisationer i Ungern, vissa medarbetare och agenter för fiendens underrättelseväsen och kontraspionage samt andra kontrarevolutionära element vilka håller sig undan de sovjetiska organen.

Det ovan meddelade bekräftas genom uppgifter från agenturen samt material från undersökning mot häktade, som exempelvis:

Den av oss häktade sektionschefen för tillvaratagande av sovjetiska medborgares intressen vid den svenska ambassaden i Ungern, THOMPSON, Henrich, avgav under ett förhör den 24 januari 1945 följande vittnesmål:

"...Tolken vid det ungerska krigsministeriet BOTKA, Vladislav, bosatt i räjong 5, adress Hollan 33 har av okända skäl av den svenska ambassaden försetts med en handling på ryska om att han är "medarbetare" vid den svenska ambassaden trots att han i verkligheten aldrig varit det..."

Den 12 februari i år häktade operativa gruppen på grundval av material från källa (ord borta, övers.anm.) medarbetaren "Kemelharito" vid den ungerska generalstabens andra avdelning, överlöjtnant MEJSTER, Marcel, hos vilken man i samband med kroppsvisitation beslagtogs ett skyddspass från det svenska Röda Korset med nummer 6013/1944, vilket denne erhållit den 13 oktober 1944 av medarbetaren vid den centrala krigscensuren på den ungerska generalstaben, fänrik DENIS, Gedeon. I passet står på ryska:

"...Detta lejdebrev har utfärdats till MEJSTER för de människoälskande tjänster han gjort det Svenska Röda Korset..."

Ett andra lejdebrev erhöll MEJSTER personligen på det svenska Röda Korsets kansli i november 1944 på adress Revecki 4/c, dit han anlände tillsammans med fänrik DENIS. Båda dokumenten har undertecknats av chefen för det svenska Röda Korset, professor LANGLET.

Under förundersökningen har MEJSTER vittnat om att han mottagit cirka 200 skyddsbrev från det svenska Röda Korset, vilka han sålde för pengar. Till vilka konkreta personer skyddspassen sålts eller utdelats har ännu inte kunnat fastställas.

13 februari i år häktade vi på grundval av material från en agent en AZENBERGER, Nandor, aktiv medlem i partiet "Nilos Kerestes" och personligen delaktig i arrestering av judar och plundring av judiska lägenheter. I samband med häkt-

ningen påträffades hos AZENBERGER ett skyddspass från det svenska Röda Korset utfärdat i hans namn. Han förklarade dessutom att han arbetat för samma Röda Kors med livsmedelsleveranser.

Agenten (ord borta, övers.anm.) meddelade i en rapport 5 februari 1945 att den svenska ambassaden sålde sina pass för pengar:

"...Den svenska ambassaden och det svenska Röda Korset i Budapest gav svenskt medborgarskap bara till dem som betalade mellan 2 000 och 20 000 pengo. Det förekom fall då man också fick sitt medborgarskap för 200 000 pengo. På detta sätt var det rika personer som fick svenskt medborgarskap, judar som HORIN, WEISS, KONFELZ och andra..."

Källan (ord borta, övers.anm.) meddelade den 17 februari i år att det enligt obekräftade uppgifter var tjänstemän vid ambassadens passavdelning som sysslade med handeln med pass: grevinnan Elizabet NAKO och doktor FLEISCHMANN under ledning av chefen FORGACS samt kanslichefen MEZEY och även, påstår vissa uppgifter, ministern DANIELSSON själv. Vi kontrollerar för närvarande dessa uppgifter.

Bara enligt officiella beräkningar har den svenska ambassaden under perioden juni-oktober 1944 totalt utfärdat minst 20 000 pass av olika slag, varav de flesta är "skyddspass", cirka 300-400 "provisoriska", d v s sådana som ger svenskt medborgarskap efter en viss tid.

Man kan som karakteristiskt notera att av 40 familjer (cirka 200 personer) som erhållit svenska pass med medborgarskap finns för närvarande endast fem kvar i Budapest, övriga fick strax innan staden inringades av Röda Armén tyska transitviseringar och avreste till Sverige via Tyskland.

Enligt chefen för det Svenska Röda Korset, professor LANGLET, har skyddspass utfärdats och utfärdas sådana pass enligt följande principer:

"...Till alla förtryckta, oberoende av regim: under fascisterna kommer vi att ge dem till judar, och när ryssarna rycker närmare ger vi dem till kristna, till och med om de är fascister, bara de inte är alltför farliga..."

Agenten (ord borta, övers.anm.) meddelar att fr o m den 15 oktober 1944, d v s när Szalasi kom till makten, har det svenska Röda Korsets skyddpass utfärdats bara till personer som icke är judar. Totalt har upp till 10 000 sådana pass utfärdats, bl a några hundra utan någon som helst kontroll av de personer som erhöll pass och utan någon registrering.

Bland medarbetarna vid den svenska ambassaden finns personer som tills helt nyligen var fascister: doktor ANTONIO, Widmar, f d chef för ambassadens pressbyrå, avdelningens "regering" på den svenska ambassaden. Dennes assistent GERMAN NARICH, italienare, har enligt hans uppgifter tidigare varit övertygad fascist, "men har nu blivit besviken på fascismen".

Källan (ord borta, övers.anm.) meddelade 2 februari i år att de närmaste medarbetarna till chefen för det svenska Röda Korset professor LANGLET är följande personer:

1. BOGASCI Heinrich, där Langlet för närvarande bor, kusiner till den fascistiske funktionären IMREDY, vars riktiga efternamn också är Heinrich. HEINRICHS har alltid varit öppna fiender till Sovjetryssland.
2. GAVER, f d huvudredaktör vid den ungerska radion under regeringarna KALAY och STOJAN.
3. VAZARHERDI, f d avdelningschef vid finansministeriet och öppen anhängare till Szalasi.
4. VITJAZ Hortou, känd fascist.

Den svenska ambasadledningens fientliga inställning till Sovjetunionen kom till uttryck i februari 1944, när vår källa (namn borta, övers.anm.) kontaktade ministern Danielsson med en anhållan om tillstånd att lämna hjälp till sovjetiska krigsfångar med medikamenter, mat och

kläder. Danielsson försökte på alla sätt motverka detta initiativ, trots att han då skulle tillvarata Sovjetunionens intressen i Ungern, och han förklarade:

"... Det tjänar ingenting till. Sovjetmakten arkebuserar sina militärer som återvänder från fångenskap och därför är alla ansträngningar i ärendet i bästa fall förgäves..."

Professor LANGLET sa en gång, när han fortfarande var attaché vid legationen:

"...Sovjetryssland spottar på sina fångar, så det är alltså varken någon nytta eller mening med detta..."

Militärattachén överstelöjtnant WESTER, som i god tid i oktober 1944 reste på semester till Sverige, förklarade efter ett besök i ett läger med ryska krigsfångar:

"...Jag har varit i lägret hos dessa svin. Vilka odjur! Det här går jag inte på en gång till".

Hela hjälpen från den svenska ambassaden till de ryska krigsfångarna bestod i att man skänkte 10 skjortor och 20 lådor med sardiner.

De mest fiendliga till Sovjetunionen är konsuln EKMARK och attachén CARLSSON. Enligt uppgift från ambassadsekreteraren BERG är för närvarande minister DANIELSSONS och andra medarbetares enda önskan att så snart som möjligt få lämna Budapest med hela ambassaden och fara till Sverige, eftersom de sovjetiska militära myndigheterna behandlar dem, diplomaterna, "med ringaktning" och de har därför för avsikt att via sitt ministerium göra en framställan om detta till Sovjetunionens Folkkommisariat för utrikes ärenden.

Av ovan redovisade, men ännu långt ifrån fullständiga, fakta framgår att i stället för att skydda Sovjetunionens och Ungerns intressen tar den svenska ambassaden och det svenska Röda Korset fiender till Sovjetunionen och det ungerska folket under sitt beskydd och ger dem en tillflyktsort och fristad.

På grund av detta vidtar vi åtgärder för att på hemlig väg arrestera personer som intresserar er och som innehar skyddshandlingar utfärdade av den svenska ambassaden.

STF CHEFEN FÖR STYRELSEN FÖR KONTRASPIONAGE "SMERSJ" VID
DEN ANDRA UKRAINSKA FRONTEN, ÖVERSTE

Namnteckning
(Muchortov)

Nr: 86/2

19 februari 1945

am.

Firma Ryska Ord - Bengt Eriksson
Stabbegetan 95
416 80 GÖTEBORG
tel.kontor 031-21 11 18
tel.hem 031-21 35 38
fax 031-21 11 18

TELEFAX

Ett fax till: *Utrikesdepartementet*
Att: *Martin Hallquist, Pol 1*
Datum: *1992-01-02*
Antal sidor: *(1+6) / +1*

Meddelande:

*På följande 6 blad svensk översättning
av dokument rörande Wallenberg-ärendet
enl. best. per fax 1991-12-19.*

*Jag lämnar en reservation rörande transkriptionen
av vissa ungerska namn, vilka jag inte kunnat
kontrollera.*

M.V.H.

Bengt Eriksson

*P.S. Här kommer rättad sida ur
ovan nämnda övers., sid 4 i den
sv. texten.*

"...Till alla förtryckta, oberoende av regim: under fascisterna kommer vi att ge dem till judar, och när ryssarna rycker närmare ger vi dem till kristna, till och med om de är fascister, bara de inte är alltför farliga..."

Agenten (ord borta, övers.anm.) meddelar att fr o m den 15 oktober 1944, d v s när Szalasi kom till makten, har det svenska Röda Korsets skyddpass utfärdats bara till personer som icke är judar. Totalt har upp till 10 000 sådana pass utfärdats, bl a några hundra utan någon som helst kontroll av de personer som erhöll pass och utan någon registrering.

Bland medarbetarna vid den svenska ambassaden finns personer som tills helt nyligen var fascister: doktor ANTONIO, Widmar, f d chef för ambassadens pressbyrå, avdelningens "regering" på den svenska ambassaden. Dennes assistent GERMAN NARICH, italienare, har enligt hans uppgifter tidigare varit övertygad fascist, "men har nu blivit besviken på fascismen".

Källan (ord borta, övers.anm.) meddelade 2 februari i år att de närmaste medarbetarna till chefen för det svenska Röda Korset professor LANGLET är följande personer:

1. De rika bröderna Heinrich, där Langlet för närvarande bor, kusiner till den fascistiske funktionären IMREDI, vars riktiga efternamn också är Heinrich. HEINRICHS har alltid varit öppna fiender till Sovjetryssland.
2. GAVER, f d huvudredaktör vid den ungerska radion under regeringarna KALAY och STOJAN.
3. VAZARHERDI, f d avdelningschef vid finansministeriet och öppen anhängare till Szalasi.
4. VITJAZ Hortou, känd fascist.

Den svenska ambassadledningens fientliga inställning till Sovjetunionen kom till uttryck i februari 1944, när vår källa (namn borta, övers.anm.) kontaktade ministern Danielsson med en anhållan om tillstånd att lämna hjälp till sovjetiska krigsfångar med medikamenter, mat och

KOPIA TILL:
UTR MIN
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

92 -01- 1 0

INKOM UD 1992-01-10 [REDACTED]

AMBASSADEN MOSKVA

1992-01-10

UD STOCKHOLM

[REDACTED] FOER POL 1 (HALLQVIST).

RE WALLENBERGAERENDET

RE WALLENBERGAERENDET

PRIMO

FORTFARANDE RAADER OKLARHET OM VILKA SOM PAA RYSK SIDA KOMMER ATT DELTA I DET FORTSATTI ARBETET I ARBETSGRUPPEN. FOERHOPPNINGSVIS FAAR VI BESKED INOM EN VECKA OCH AVSER DAA FOERSOEKA FAA ETT MOETE TILL STAAND HAER FOER ATT DISKUTERA FORTSAETNINGEN. INTERVJUARBETET HAR LEGAT HELT NERE, MEN ARKIVARBETET HAR FORTSATT, SAVAEL I MVD SOM I F.D. KGB.

SECUNDO

SMERSJDOKUMENTET, SOM JAG NU ERHAALLIT OCKSAA I EN LAESBAR VERSION MED DIIT HANDBREV DEN 8/1, FOEREFALLER MIG INTE VARA NAAGON SAERSKILT TUNG ANKLAGESESKRIFT, SAERSKILT NAER MAN BETAENKER VILKEN INNEBOERD SOM UNDER STALINTIDEN LADES I BETECKNINGAR SOM "FASCISTER" OCH "FIENDER TILL SOVJETRYSSLAND". DESSUTOM FRAMGAAR JU INTE AV AGENTRAPPORTEN OM EN DEL AV DE PERSONER UR DESSA KATEGORIER SOM ERHAALLIT SKYDDSPASS RENTAV BISTAATT DEN SVENSKA BESKICKNINGEN I DESS ARBETE.

STAEMMER DET ATT DOKUMENTET HEMLIGSTAEMPLATS?

MAGNUSSON

[REDACTED]

SVERIGES AMBASSAD

BUDAPEST

1992-01-09

Departementsrådet Martin Hallqvist
Utrikesdepartementet

9/001
INKOM UD

1992-01-10

Avd Gr Mål
6 2 3u I

Wallenberg-material i ungerska arkiv
(1/4 bil.)

Broder,

Igår eftermiddag besökte jag biträdande chefen för västeuropaavdelningen på utrikesministeriet Árpád Hargita och fick då del av ett första resultat av den genomgång vi begärt av arkiv med relevans för Wallenberg-ärendet. Som framgår av den bifogade sammanfattande snabböversättningen av materialet utgöres detta emellertid blott av utskrifter av några vittnesmål i vilka Wallenbergs verksamhet parentetiskt nämns.

De överlämnade dokumenten var, enligt Hargita, de enda med anknytning till Wallenberg, som man hittills lyckats finna i inrikesministeriets arkiv. Sökandet skulle emellertid fortsätta och man var givetvis tacksam för alla de ytterligare ledtrådar, som man på svensk sida kunde ge.

Jag erinrade om de uppgifter vi fått del av om eventuella sovjetiska ungerska kontakter beträffande Langfelders öde (Magnussons PM 911128, sid 15)

och Hargita lovade att man skulle söka spåra
dessa via UM:s arkiv, som vad avsåg den ak-
tuella tidpunkten förvarades i Nationalarkivet.
Det kunde sålunda ta tid, förutspådde Hargita,
som emellertid föreföll påtagligt intresserad
av denna senare infallsvinkel.

Hj. Håkansson
Hargita
Ulf H.

Ulf Håkansson

ib

Ungerska Statspolisens Statssäkerhetsavdelning,
Folkåklagarmyndigheten

P R O T O K O L L

Vittnesförhör. Hördes den 28 februari 1948 i
Budapest 5, Marko u. 27

Vittnets namn, födelseort och -datum, yrke, adress:
Pal Szalai, Budapest den 3 september 1915, bok-
handlare, Budapest 2, Forint utca 12.

Vederbörande verkade fr.o.m. den 22 november 1944
som liaison officer mellan Pilkorspartiet och
polismyndigheten i Budapest. I rapporter fick han
kännedom om att den 11 januari 1945 40 människor
skjutits ihjäl i Wesselenyi utca av okända pil-
korsare. Enligt Szalai var det troligt att hans
ställföreträdare Ferenc Perjessy - medlem i den
kommission som undersökte händelsen - kände till
namnen på gärningsmännen.

"Såvitt jag minns så namngav Raoul Wallenberg,
det svenska beskickningsrådet, tre män i den
bråkiga pilkorsgruppen, och han informerade även
den dåvarande polischefen, Lajos Szondi. Denne
arresterade och lämnade över dem
till kriminalpolisen."

Dessa män släpptes dock senare av polisen, enligt
Szalai.

"Raoul Wallenberg försvann spårlöst efter
Ungerns befrielse."

Pal Szalai

408/3-7
Szám: ...../.....-194....

Jegyzőkönyv

Tanú kihallgatása. Készült, 1944. évi 8. febr. 28. 7. napján ..... kerületi-járási kapitánysága ..... utca
27. sz. 12. emelet. ajtó alatti hivatalos helyiségben. A tanú neve, szül. helye
és éve, foglalkozása, lakása: Szalai Pál, Budapest, 1915. szept. 3.
Könyvtér: Budapest II. Rózsina u. 12.

A gyanúsítottához, valamint az ügyben egyébként érdekelttekhez való viszonya: .....
.....

Az eljárás tárgyául szolgáló bűncselekmény következtében kárt szenvedett-e? .....
nem

(A kihallgatás egyenként történik. Az 1896. évi XXXIII. t. c. — Bp. — bűnvádi perrendtartás 192 216 §§ ban és a 130.000/1899. B. M. rendelet — Nyut. — nyomozati utasítás 57 60 §§-ban foglaltakat kell szem előtt tartani. A Bp. 204, 205, 206, 207, 208, 209 §§ ban foglalt jogaira tanút figyelmeztetni kell. Úgy a figyelmeztetést, mint a tanúnak erre tett nyilatkozatát be kell jegyezni.)

A Bp. 210. §-ában foglalt figyelmeztetés után a tanú vallomását a következőkben adja elő:

A tanú a következőket adja elő:

1944. év november 22. től mint a nyilas-keresztény párt tagja
nyilas párt és a M. Kir. Rendőrség Budapesti főkapitányságának vezetője
közti összekötőként működtem egészen a felszabadulásig. Tudomásom
az arról jelentések alapján, melyeket átnéztem és hoztam futottak
hogy 1945. év január 11.-én a Kesselenyi u. 27-29. sz. ház ovó-
ságnál általam ismeretlen nyilasok garázdálkodtak és ez alkalommal kb.
10 embert végeztek ki, lőttek agyon. A bizottság, mely másnap kiment
helyszínelési vizsgálatot tartani ezt meg is állapította. En a bizottság
tagjai között nem voltam ott, helyettesemet: Perjési Ferencet küldte
ki.

A nyilas garázdálkodó csoport tagjai közül nem tudok meg-
nevezni névszerint senkit, azonban feltételezhető, hogy Perjési tud
megnevezni a garázdálkodó csoport tagjai közül névszerint is valakit.
Emlékezetem szerint Raul Wallenberg svédországi követi tá-
casos névszerint nevezte meg a nyilas garázdálkodó csoport három tagját
kiket feljelentett Szondi Lajos akkori detektív-főnöknél, aki letar-
tatta őket és a bűnügyi osztálynak adta át őket. A bűnügyi osztály
ut később értesültem szabadlábra helyezte őket, mivelhogy abban az
időben zsidókat gyilkoltak le és így nem láttak bűncselekményt fenn-
rogni. Raul Wallenberg Magyarországon a felszabadulás utáni idő-
k nyomtalanul eltűnt.

Minden egyes cselekménnyel a nyilashatalmat és annak mi-
ködését szabotáltam, amit a Népbizóság MB. 255. sz. alatti ítélete-
en nyilvánosan indokolta.

Tanú kihallgatása. Polytatás a füloldalán és a szája belsejében, minden adatot zártan kell felolvasása
Zárókérdés: Az általam elolvasott — előttem felolvasott jegyzőkönyv, vallomásomat helyesen
után h.h. aláírta.

Felvette:

R. 250. - Jegyzőkönyv, tanú kihallgatása.

Szalai Pál, Budapest.

Szalai Pál

P R O T O K O L L   O M   V I T T N E S M Å L

Hördes i Budapest den 9 mars 1948 i brottmålet mot okända gärningsmän misstänkta för krigsförbrytelse och folkfientligt brott.

Vittne: Ferenc Perjesi, född den 21 juli 1919 i Budapest, boende i Budapest 4, Havas u. 4, gift, tjänsteman

Perjesi berättar att han besökt gettot på uppdrag av Pal Szalai i januari 1945. Han var medlem av det utskott som undersökte dråpet dagen efter det skett. Det fastställdes att tre SS-män och tre pilkorsare sköt ihjäl folk i Wesselenyi utca den 11 januari 1945. Nästan 40 människor dog, de flesta bland dem var äldre och barn.

Perjesi berättar vidare att dråpet ej ägt rum om den judiska ordningspolisen hade underrättat honom tidigare.

Han kan inte nämna namn på gärningsmännen, eftersom han inte bevittnat händelserna.

"Den tiden har jag flera gånger sett Raoul Wallenberg, svenskt beskickningsråd, hos polisen, när han förhandlade hos Szalai och med andra. Vad de pratade eller förhandlade om vet jag inte och jag vet inte heller om att han skulle ha nämnt tre män i den pilkorsgrupp som bråkade i huset i Wesselenyi utca 27, 29 eller skulle ha angivit dem för polischefen Dr. Szondy."

Ferenc Perjesi

Ungerska Statspolisens Polismyndighet i Budapest
Politiska Avdelningen

P R O T O K O L L   O M   V I T T N E S M Å L

Hördes i Budapest den 26 april 1946 i brottmålet
mot Judiska Rådet

Vittne: Fru Dr. Laszlo Bona, född i Dombovar
den 10 juni 1904 boende i Budapest 8,
Nepszinhaz u. 21, gift

Vittnet berättar ganska utförligt om det Judiska
Rådets organisation efter den tyska ockupationen av
Ungern i mars 1944. Olika tyska krav, Rådets or-
gansiation och deras medarbetare, att skyddsbrev
utfärdats av Judiska Rådet med tyskarnas tillstånd.
Dess samarbete med tyskarna.

Judiska Rådets flera åtgärder för att rädda judar i
interneringsläger.

"Ett sådant (steg) var även att ett brev sänts till
svenska konungen i denna angelägenhet. Det var jag
som skrev brevet på maksin. Jag antar att det här
brevet vidarebefordrats till Sverige genom svenska
beskickningsrådet Wallenberg. Kontakten till
Wallenberg togs upp omedelbart efter tyska ockupa-
tionen. Brevet skrev jag för övrigt i slutet av
juli eller i början av augusti."

Fru Laszlo Bona

Tanuvallomási jegyzőkönyv.

Készült ..... Budapestén 48. év március ..... hónap 9. napján

Háborús és népellenes b. cs. el. gyanúsított ismeretlen tettesek

elleni bűnügyében.

Jelen vannak alulírottak.

Az idézésre megjelent — Az önként megjelent — Az előállított tanút a nyomozás tárgyával és a gyanúsítottnak személyével megismertettem, figyelmeztettem, hogy köteles legjellemzőbb tudomása és lelkiismerete szerint a tiszta és teljes valóságot vallani és hogy vallomását esetleg esküvel kell megerősítenie. Figyelmeztettem arra is, hogy ha valótlanul vallana, a büntető törvénybe ütköző cselekményt követne el.

Ezután a tanú a többi tanúk távollétében a következőket vallja:

- Perjesi Ferenc
1. Neve: .....
  2. Születési ideje: 1919 év július hó 21. nap
  3. Szülőhelye: Budapest
  4. Lakóhelye: Bpest IV. Havas u. 4.
  5. Családi állapota: nő
  6. Foglalkozása: ~~xxxxxxxx~~ Mész. -tisztviselő
  7. A terhelthez, valamint az ügyben egyébként érdekelttekhez való viszonya: érdekelt
  8. Nem szenvedett-e kárt az eljárás tárgyául szolgáló bűncselekmény következtében: nem

(A B. P. 205. §-ában felsorolt egyének figyelmeztetendők, hogy nem kötelesek tanuságot tenni. Úgy a figyelmeztetést, mint a tanúnak erre tett nyilatkozatát jegyzőkönyvbe kell venni.)

A tanú az igazmondásra való figyelmeztetése után a következőket

1945. év januárjában, amikor a Gettóban tartozkodtam mint Szalkai Pál megbízottja, a Nesselényi u. 27. 29. sz. házakban történt gyilkosságokról, - sajnos csak utolag értesültem, - és a gyilkosságokat követőessel szálltam ki helyszíni szemlélőre, ahol rajtam kívül ott volt: Berend Izidor zsidóőrhírszolgálati és Szalkai Ernő a Ghetto rendőrség parancsnoka. A fenti vezett helyen a következőket állapítottuk meg: 1945. év január 11. -én éjszakai órákban három "SS" és három nyilas briganti fent nevezett házak kaput betörték és behatolva mindkét ház obohekjére azzal a trükkel, hogy rejtett fegyverek után kutatnak tömeggyilkolást rendeztek. A hallottak száma kb. 40 fő volt, akik között nagy részt öregek és gyermekek voltak.

A fenti esetet megbízatásomnak megfelelően azonnal jelentettem Szalkai Pálnak, aki tudtommal megtette a további intézkedéseket, de, hogy milyen eredményekkel járt, arról közelebbi felvilágosítást adni nem tudok.

Megjegyezni kívánom még, hogy a fenti gyalázatos tömeggyilkosság semiképpen sem történhetett volna meg, ha engem erről idejében értesít a zsidórendőrség valamelyik tagja, akik ép a nevezett házakkal szembe tartozkodtak állandóan.

Jegyzőkönyv (tanuvallomás) bűnügyben
nyomozás során. (B. P. 210. §)

Megjegyezni kívánom még, hogy ebben az ügyben a katona politikai osztály kb. 1947. októberében tanuként kihallgatott.

A garázdálkodó nyilas csoport tagjai közül nem tudok megnevezni senkit és személyleírást sem tudok adni, mert én őket nem láttam.

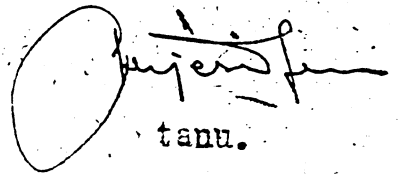
Raull Hallenberg svéd követségi tanácsost abban az időben több ízben láttam a rendőrségen Szalaival és másokkal is tárgyalni, hogy miről beszéltek vagy tárgyaltak azt nem tudom, ugyancsak nincs tudomásom arról sem, hogy a messelanyi n. 27. 29. sz. házakban garázdálkodó nyilas csoport tagjai közül hármast névszerint nevezett volna meg vagy ellenük feljelentést tett volna Dr. Szondy detektívőrnöknél.

Egyebet elmondani nem kívánok. A jegyzőkönyvet felolvasása után h.h. aláírtam.

Felvette:

Mártauskiváló

r.ny.alhagy.

tanu.

Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányságának
Politikai Rendészeti Osztálya.

71
112

..... ker. kapitányság.

12876 ..... szám.

1946.....

Tanúvallomási jegyzőkönyv

Készült: Budapestén 1946 év április hónap 26 napján

Zsidó Tarács gyanúsított

elleni bűnügyében.

Jelen vannak alulírottak

Az idézésre megjelent — Az önként megjelent — Az előállított tanút a nyomozás tárgyával és a gyanúsítottak személyével megismertettem, figyelmeztettem, hogy köteles legjobb tudomása és lelkiismerete szerint a tiszta és teljes valóságot vallani és hogy vallomását esetleg esküvel kell megerősítenie. Figyelmeztettem arra is, hogyha valótlanul vallana, a büntetőtörvénybe ütköző cselekményt követne el.

Ezután a tanú a többi tanúk távollétében a következőket vallja:

1. Neve: dr. Bródy Lászlóné Atlasz Malvin

2. Születés ideje: 1904. év június hó 10 nap.

3. Szülőhelye: Dombovár

4. Lakóhelye: VIII., Népszínház-u. 21.

5. Családi állapota: férjezett

6. Vallása:

7. Foglalkozása: háztartásbeli

8. A terhelthez, valamint az ügyben egyébként érdekeltékhez való viszonya: érdektelen

9. Nem szenvedett-e kárt az eljárás tárgyául szolgáló bűncselekmény következtében

nem

(A B. P. 205. §-ában felsorolt egyének figyelmeztetendők, hogy nem kötelesek tanuságot tenni. Úgy a figyelmeztetést, mint a tanúnak erre tett nyilatkozatát jegyzőkönyvbe kell venni.)

Jegyzőkönyv (tanúvallomás) bűnügyben
nyomozás során. (B. P. 210. §.)

165 A tanu a törvényes figyelmeztetés után a következőket adja elő:

1944. március 19-én, vasárnap délután német tisztek jöttek a hitközség székházába és ott azt az üzenetet hagyták, hogy másnapra a hitközség vezetősége legyen együtt, mert beszélni akarnak velük. Tekintve, hogy én abban az időben, de már előzőleg is az elnöki osztályon teljesítettem szolgálatot, tudomásom van az ott történt dolgokról. Az említett első ülésen nem vettem részt. Az elnök, Stern Samu, később közölte velam, hogy ez a megbeszélés arra irányult, hogy a Tanács alakuljon meg, mindenki folytassa eddigi munkáját és teljesítsék az ő kívánságukat, nyugtassák meg az embereket, hogy nem lesz semmi bántódásuk. Közölte azt is az eljáró német tiszt, valószínűleg Krümei, hogy lesznek ugyan őrizetbevételek, ami ilyen esetben elkerülhetetlen, azonban nem lesz komoly bántódása senkinek.

Az igénylések már március 20-án elkezdődtek. Az első igénylés úgy történt, hogy német tisztek jöttek a hitközség vezetőségéhez és kijelentették, hogy záros határidőn belül szállítsanak le a Royal szállba 300 vadonatúj matracot és 600 takarót. Amennyiben azt a kívánságot nem teljesítene, úgy a Tanács vezetőségét őrizetbe veszik. A kért dolgokat le is szállították, igaz, hogy nem új matracokat, hanem a kórházból és az Ágók házából szedték össze. Másnap egy német tiszt jött reklamálni, hogy nem fogadják el a régi matracot, újat kérnek 24 óra belül. Ezt a kívánságukat is teljesítették, a régiakat azonban nem adták vissza. Az igénylések rendszertelenül több helyről érkeztek. Stern Samu elintézte a német parancsnokságnál, hogy foglalják rendszerbe az igényléseket és a Tanács kebelén belül megalakított műszaki osztály segítségével bonyolítsák le. Így is történt. Ezen kívül az igénylések a műszaki osztályhoz futottak be és az teljesítette. A műszaki osztály elnöke Domonkos Miksa volt.

Tekintve, hogy a Tanácsnak sok rendkívüli kiadása volt, szükségessé vált ezek fedezésére egy pénzügyi alapot teremteni. Ennyibizottságot alakítottak, melynek tagjai emlékezetem szerint Süss Artur és Büchler Bertalan voltak. Ide táviratiilag idézték be azokat, akikre kivetettek bizonyos összegeket. Hogy mennyit, azt nem tudom megmondani. A befolyt pénzeket nem könyvelte a hitközségi könyvelőség, hanem erről feljegyzéseket Süss Artur vezetett. A kiutalások mikéntjére vonatkozólag nem tudok felvilágosítást adni.

A németek váratlanul megjelentek bizonyos helyeken és rajtaütésszerűen elvitték magukkal az előre kiszemelt áldozataikat. Később módosították eljárásukat oly módon, hogy a Tanács kötelességévé tették, hogy az általuk adott lista alapján a Tanács megadott címekre kézbesítsék ki a behívót. A listákat dr. Kohn Zoltán kapta kézhez dr. Gábor Jánostól, aki ekkor a hatóságokkal érintkező csoport tagja volt. Dr. Kohn Zoltán és Willner Ferenc tanár, a futárszolgálat megszervezője bonyolította le a gyakorlatban ezt a munkálatot. A futárszolgálat tagjait a zsidó fiugám-ázium tanulóiból állították össze. A névsort megtehetősen titokban tartották, betekintést nem engedtek senkinek, még nekem sem, pedig évek óta az elnöki osztályon dolgoztam. Így tehát ki volt zárva annak a lehetősége, hogy a listán szereplőket előre lehessen értesíteni.

A német megszállás után Kastner Rezső többször megjelent a Tanácsnál. Leginkább Stern Samuval, Wilheimmal és Patóval tanácskozott. A tanácskozasokról nem tudok semmit, mert ezek egyikén sem voltam jelen. A Columbus-utcai táborba hoztak föl több vidéki gettóból embereket, tudomásom szerint ezt Kastner intézte el. Így határozottan emlékszem arra, hogy Nagyváradról is hoztak fel többeket. Munkatársai voltak Offenbach és Brandt. Indójuk eleinte az első emeleten volt, később máshol helyezték el őket. Bár közvetlen tudomásom nem volt pénzügyi dolgokról, sejtettem, hogy nagyobb pénzek fordultak meg kezükön.

A mentességi igazolványokat a németek a Tanács javaslatára alapján engedélyezték, illetve írták alá. Előzőleg egy listára felvették ezek nevét, azt aztán a Tanács a hatóságokkal érintkező csoport valamelyik tagjával küldte fel a németekhez jóváhagyás végett.

A lakáshivatal ügyeinek legfőbb vezetője Müller Rezső volt. Ő terjesztette fel azoknak a házaknak a jegyzékét, melyek később ki-

jelölésre kerültek. Emlékszem arra, hogy feltűnést keltett a New-Yorki polgári bizottság, pedig ebben a házban alig laktak zsidók, ellenben itt lakott Róza Weiss, aki maga is a lakástulajdonosokkal foglalkozott. Ő egyébként hitközségi előjáró volt.

A Lakáshivatalban dolgozott vezető állásban Szalkai Ernő is. Nagy mértékben hirtelen állott. Tudok arról, hogy többször bent maradt a munkahelyén, de az alkalmassággal járó munkára és akkor több ízben az előző szobájában aludtak, rendetlenséget hagyva maguk után.

Tudok arról, hogy a Tanács a pesti zsidóság megmaradása érdekében továbbá a vidéki táborokban megmaradt pesti és vidéki zsidók érdekében a Tanács több lépést tett: Ilyen volt pl. az is, mikor a svéd királynak ebben az ügyben levelet intéztek. Ezt a levelet én gépeltem le. Valószínűnek tartom, hogy ezt a levelet Wallenberg svéd követi táncosos útján juttaták el Svédországba. A Wallenberggel való kapcsolat még közvetlenül a német megszállás utáni időben keletkezett. A levelet egyébként július végén vagy augusztus elején írtam meg.

Október 15-e után két alkalommal meglátogattam Stern Samut egy SS-ek által védett házban, a Semmelweis-u. 2sz. a. A címet Bauer Jenőnél kaptam meg. A házban csillag nem volt, valamilyen német felírást láttam, szövegére nem emlékszem.

Más előadnivalóm nincs, vallomásomat önként, minden kényszer nélkül tettem és ezt sajátkezű aláírással megerősítem.

Felvette:

Berényi László

hely. alk.

Berényi László

Ur brev till Ungerska Folkdomstolen i Budapest
från ungerske medborgaren Jenö Weinberger i Prag
3/11 1946.

Jenö Weinbergers brev är hans vittnesmål som
lämnades i processen mot överrabbinen Dr Bela Berend.
Däri berättar han bl.a. om Berends (han var en
framstående medlem av judiska församlingen och
Judiska Rådet under kriget) positiva roll att
rädda förföljda judar genom att utfärda dussintals
förfalskade papper.

Weinberger skriver att han kom till Budapest den
6 januari 1945 från fängelset i Nagyvarad/
Transsylvanien.

"Svenske beskickningssekreteraren Wallenberg lät
upprätta ett protokoll med mig. Han lovade att
utfärda Schutzpass till mig och understödja mig
om någon medlem av Judiska Rådet intygar min per-
sonliga pålitlighet."Berend gjorde detta utan att
han kände till Weinberger.

Den handskrivna texten utgör ett intyg till
tidningen Magyar Nemzets korrespondent i Prag,
som intygar att brevet skrivits och undertecknats
i hans närvaro.

A Magyar Népbírószág Galfalvy-tanácsának

B u d a p e s t .

Tisztelt Népbírószági Tanács !

Dr. Berend Béla főrabbi tárgyalásáról a Magyar Nemzet október 22.-számból vettem tudomást. E perben szeretnék tanuvallomást tenni. Személyi adataimat alábbiakban közlöm. Névem: Weinberger Jenő, születtem Somotoron /Zemplén vm./ 1922. szeptember 12.-én. Apám neve: Sándor, anyám neve: Szinkovics Hermína. Nőtlen és csehszlovák állampolgár vagyok. Foglalkozásom: egyetemi hallgató.

Az igazság kiderítése kedvéért a t. Népbírószág tudomására hozom az alábbiakat. - Berendet a háború előtt nem ismertem. Első alkalomkor szorult helyzetben fordultam hozzá, mint a zsidó tanács tagjához. 1944. október 6.-án Pestre érkeztem a Nagyvárad-i börtönből. Wallenberg svéd köv. titkár jegyzőkönyvet csináltatott velem. Schutzpass kiadását és támogatását ígerte, ha személyi megbízhatóságomat a zsidó tanács valamelyik tagja igazolja.

Noha a tanács egyik tagja csak alapos bizonyítgatások után lett volna hajlandó engem igazolni, Berend minden további nélkül jóakarattal megengedte, igazolt, noha nem ismert és biztatott további bujkálásra és ellenállásra.

Továbbá tanusíthatom a következőket: mikor a front Budapest felé közeledett, a szököt munkaszolgálatosok részére, dr. Billitzer Dezső vezetésével, dr. Berend Béla irodájában, Sip u 12. III. emeletén rendezték a hamis iratokat előállító és elosztó akciót. Ez az akció sok száz fiatal musz-osnak mentette meg az életét. Jómagam is itt kaptam hamis-irataimnak egy részét. Utóbbi akciónál a megsegítettek közül dr. Billitzer Dezső /Budapest 7./, Lövy László /Mád / és Feldmann Tibor /Debrecen / adhat bővebb tájékoztatást.

Fentebb közölteket eskü alatt is tanusíthatom.

Prága, 1946. XI. 3.-án.

Teljes tisztelettel :

Weinberger Jenő

Tisztelt dr. Horovic Tivadar,
Magyar Nemzet Prágai
tudósítója ezennel igazolom
az előttem ismert Weinberger
Jenő személyazonosságát és
azt, hogy fenttanúvallomá-
sát jelenkétemben saját ke-
zilez írta alá.

1946. nov. 3-án.

Gullovics

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Första enheten
Depr Hallqvist/EL

16/017
PROMEMORIA
1992-01-10

P 2 Eu

(Pol)

Inför utrikesministerns besök i
Moskva, Kiev och Minsk

Till päm
Exp 920110/oh

Raoul Wallenberg

Den svensk-sovjetiska (numera svensk-ryska) arbetsgrupp som söker bringa klarhet i Raoul Wallenbergs öde hade sitt tredje sammanträde i Stockholm 5 - 6 december.

Från sovjetisk sida presenterades ett stort antal dokument från KGBs och Centralkommitténs arkiv, dock inget som kastade ljus av avgörande betydelse över fallet. Dokumenten gjordes offentliga efter sedvanlig sekretessbehandling.

KGB-dokumentet innehåller bl a utdrag ur fängelsejournaler, där det framgår när Raoul Wallenberg tagits till förhör. I Centralkommittén har ärendet behandlats 16 gånger, från 1952 till 1986, efter olika svenska framstötter, främst i form av démarscher och brev från svenska statsministrar (Erlander och Ullsten). De dokument vi senast fått har utfärdats i anledning av dessa framstötter och utgörs bl a av brevsvaret, instruktioner till utrikesministeriet, samtalsnedteckningar från t ex samtal mellan Chrustjov och ambassadör Sohlman. Dessutom överlämnades nedteckningar från samtal mellan Nanna Svartz och den ryske professorn Mjasnikov.

Vidare redogjordes vid mötet för resultatet av ytterligare intervjuer med tidigare medarbetare i säkerhetstjänsten och i fängelserna, främst gamla förhørsledare. En av dem heter Kopeljanskij och tros i själva verket veta mera än vad han uppgivit. Enligt journaluppgifter har man nämligen lyckats finna att han vid ett par tillfällen förhört Wallenberg, något han idag inte vill kännas vid.

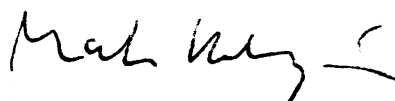
Tidpunkten för arbetsgruppens nästa sammanträde är inte bestämd men blir förhoppningsvis i februari. Från sovjetisk sida uttryckte man i december en försiktig förhoppning om att nästa möte måtte bli det sista, och att man då skulle nå fram till någon sorts slutresultat. Från svensk sida finner vi denna förhoppning något from, och har ingalunda velat binda oss härvidlag.

Självklart vill ryssarna få denna sak ur världen så snart som möjligt. De har gjort ett omfattande arbete, och sitter trots allt på de anklagades bänk.

De arbetar inåt, i arkiven, också utåt, via mass-media, och hela tiden i syfte att visa att Raoul Wallenberg verkligen dog 1947. Familjen och Raoul Wallenberg-Föreningen har långt ifrån accepterat att Wallenberg skulle ha dött då.

Till arbetsgruppen är knuten bl a historisk och kriminalteknisk oberoende expertis, på svensk såväl som på rysk sida. Historikern Kristian Gerner och företrädare för Statens kriminaltekniska laboratorium har besökt Moskva för forskningsarbete i detta ärende. Arbetsgruppen har även biträtts av företrädare för den internationella Wallenberg-kommittén som tillsattes 1990 under professor von Dardels ledning.

Det kan bli svårt att få alla att enas om slutsatser av gruppens arbete. Om inte hundra procentigt övertygande bevis kan läggas fram, vilket sannolikt är omöjligt, måste ett visst antal indicier föreläggas. Att nå enighet på den punkten kan bli svårt, och kan ännu ta mycken tid i anspråk. Men också på svensk sida vill vi få ärendet ur världen så snart som möjligt. För oss är dock sanningsaspekten viktigare än tidsaspekten.

Martin Hallqvist

Petersson/wiv
Skr t tit 1992-01-08

December 31, 1901

Intelligence Officer
Royal Swedish Embassy
Washington, DC

16/1789
92-01-07

P 2 En/Wallenberg

Dear Sir,

Fortyseven years ago this Christmas Eve, I had just finished our Christmas dinner with my family in Budapest, Hungary, when the door bell rang. Two sergeants of the Royal Hungarian Gendarmerie were calling to accompany my husband, Dr. Kerekes László, captain in the Gendarmerie, to their main barracks at Beszterményi-ut, because the advancing Soviet troops were already only about two kilometers away from our home in the Buda hills. This was the night that the Russian ring closed around Budapest beginning the seven weeks siege.

For the next three months, I saw my husband only once. He came home for a few minutes around the middle of January 1945 to give me a sticker to place on our house. It was a Red Cross sticker printed in four languages which was intended to protect against armed forces. He told me that a Swedish diplomat who my husband and two other captains, Dr. Németh and Dr. Lulay, were protecting and hiding at the Gendarmerie barracks, had given it to him. Unfortunately, it didn't help.

I next saw my husband in the end of March 1945, after he had been captured, tortured, and turned over to the Hungarian political police. He told me that the Swedish diplomat he had been protecting, and who had given him the Red Cross sticker, was R a o u l W a l l e n b e r g. He said that when his unit was ordered to evacuate the barracks, Count Wallenberg left to seek sanctuary with the advancing Soviet troops.

The reason for my letter is simple. I saw a few weeks ago on television that the disappearance of Count Wallenberg is still very much an open matter. I wanted to inform you of his whereabouts just two weeks before his disappearance. I might add that my husband, Leslie died thirteen years ago here in New Mexico, Dr. Németh was beaten to death by the Russians in his hospital bed in February 1945, and Dr. Lulay survived the war. If he is still alive today, he would be around ninety years old.

Sincerely yours,

Mrs. Leslie E. Kerekes

Mrs. Leslie E. Kerekes
320 Godfrey Ave
Belen, NM, 87002

STATENS KRIMINALTEKNISKA
LABORATORIUM (SKL)

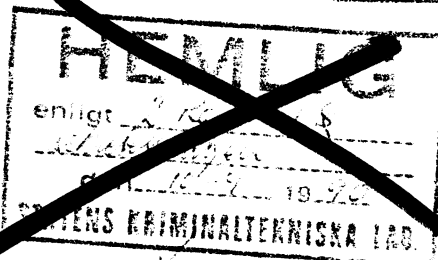
SAKKUNNIGUTLÅTANDE

Datum
1992-01-08
Ert datum
1990-08-17

Vårt nr
6961-90
Er beteckning

INK. UTRIKES DEP.		
D. No 8/088		
1992-01-13		
AVD. P	GR. 2	MÅL. <i>ku</i>

Utrikesdepartementet
Pol 1
Att.: Kanslirådet Martin Hallqvist
Box 16121
103 23 Stockholm

Slutredovisning av handstilsundersökningen av det s k Smoltsov-dokumentet

UNDERSÖKNINGSMATERIAL

- 1-3. Se delredovisningen under samma diarienummer, daterad den 10 september 1990.
4. Ett läkarintyg märkt 536 i övre högra hörnet, utfärdat för fången Okulitskij, daterat den 7 juni 1945 och undertecknat av Överstelöjtnanten i sjukvårdstjänsten Smoltsov.
5. Det sovjetiska rapporten om den handstilsundersökning som utförts vid VNIISE, Moskva, i översättning av Magnus Dahnberg, svenska ambassaden.
6. "Wallenbergaffären - gammalt och nytt. Den officiella sovjetiska versionen grundar sig på ett förfalskat dokument." Tidningsartikel av Vladimir Abarinov i översättning av Cecilia Wadensjö, Linköpings Universitet.

ÄNDAMÅL

Att slutföra undersökningen av om skriften på handlingarna 1-4 har gemensam upphovsman eller ej.

I ett bihang följer en bedömning av rimligheten i den sovjetiska handstilsundersökningen (handling 5) samt mot bakgrund av det material laboratoriet haft tillgång till också en bedömning av rimligheten i Abarinovs slutsats i tidningsartikeln (handling 6).

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR UNDERSÖKNINGEN

De fysiska förutsättningarna för den avslutande undersökningen har egentligen inte skilt sig från de som rådde vid den preliminära undersökningen i annan mån än att ingen tid behövde spillas på studiebesök vid någon avdelning på laboratoriet. Det som sades i det preliminära utlåtandet om svårigheterna med främmande språk och skrift gäller alltfört om än inte riktigt så uttalat som då, framförallt inte rörande skriften.

MATERIALBEDÖMNING

Omdömet om material 1-3 i utlåtandet av den 10 september kvarstår. Den nytillkomna jämförelseskriften på sjukintyget, material 4, ansluter rätt väl till den tidigare jämförelseskriften tillskriven Smoltsov och ger ytter-

*Ert Paul Höpfer
Zh - Fören
Prof om Dushel*

*Carl Petersen
Puc Lickland
Kebnitsvok*

*Relief
Hallqvist
Zur 920017*

ligare prov på hans sätt att variera sin handstil och hans sätt att skriva sin namnteckning.

JÄMFÖRELSE OCH VÄRDERING

Vid den förnyade jämförelse som företagits mellan skriften i Smoltsovdokumentet och den jämförelseskrift som tillskrivits Smoltsov inklusive den på sjukintyget har inte några sådana iakttagelser gjorts som på något sätt strider mot vad som beskrivits tidigare. Den förnyade undersökningen bekräftar och befäster istället de tidigare gjorda iakttagelserna och förstärker också delvis den tidigare gjorda värderingen av likheternas betydelse som tecken på identitet.

SLUTSATS

Sammanfattningsvis kan utsägas, att de vid undersökningarna gjorda iakttagelserna talar för att skriften på det s k Smoltsovdokumentet, handling 1, har gemensam upphovsman med skriften i jämförelsematerialet, handlingarna 2-4, tillskriven Smoltsov.

ANMÄRKNING

Efter kuppförsoket i Moskva i augusti påträffades enligt tidningsuppgifter en förfalskarverkstad i den förutvarande centralkommitténs lokaler. Bl a fann man bläck och papper noggrant daterade, uppenbarligen för att kunna framställa falska dokument från olika tidpunkter. Även om det är spekulation bör det rimligtvis också innebära, att man haft tillgång till personer som är/var skickliga på att exempelvis imitera andra personers namnteckningar och skrift. Det är ju också känt att före detta sovjetiska underrättelseorganisationer varit mycket skickliga på att framställa falska dokument och troligen inte bara utländska sådana. Detta måste man ha i åtanke vid den aktuella undersökningen.

Undersökningen har utförts av byrådirektören Nils Ångström och förste byråingenjören Rolf Berzell dels på plats i Moskva med tillgång till originalhandlingarna, dels vid SKL på fotografiska kopior av materialet.

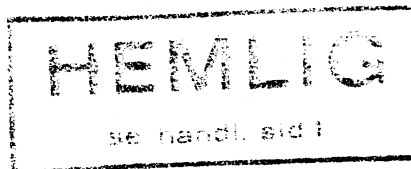
Den tekniska undersökningen redovisas senare.

Nils Ångström

Rolf Berzell

BIHANG

Nedan följer några kommentarer dels till det sovjetiska laboratoriets utlåtande och metodik, dels till Abarinovs artikel, baserade på översättningar-na.

Det sovjetiska utlåtandet

Det sovjetiska utlåtandet är en relativt fyllig redovisning av VNIISES undersökning i en kontinental tradition som också var vanlig vid SKL till för ett tiotal år sedan. Man redovisar alltså sina iakttagelser tämligen ingående dels i tabellform, dels i en fotobilaga. Beskrivningarna av särdrag i skriften i allmänhet och hos de enskilda skrivtecknen är inte väsensskilda från ett motsvarande äldre svenskt skrivsätt. Den stora skillnaden ligger i sättet att värdera framförallt likheternas betydelse som tecken på identitet.

Vid SKL har vi den västeuropeiska och framförallt anglosachsiska synen, dvs det är undersökarnas samlade erfarenhet av handstilsundersökningar som ligger till grund för värderingen av ett stildrags betydelse som tecken på identitet eller icke-identitet. Denna värdering ligger sedan i sin tur till grund för slutsatsen. Man lutar sig alltså inte mot några uttalade frekvensanalyser som man gör i Sovjet. Där använder man sig av ett system som helt kort innebär, att man utifrån frekvensstudier av handstilskaraktéristika har gett dem ett siffervärde som mått på den betydelse som identitetstecken förekomsten av detta karaktéristikum har, när det kan återfinnas i både det ifrågasatta materialet och jämförelsematerialet. Värdena hämtas ur en tabell sammanställd och beräknad av det sovjetiska laboratoriet och kan variera mellan 0,3 och 1,26. Stildragen kan också vara klassindelade beroende på skriftens "utvecklingsgrad". Finner man stildrag med ett sammanlagt "identifikationsvärde" på mer än 10 anser man att fullständig överensstämmelse råder och att man därmed också identifierat upphovsmannen. Vad som emellertid aldrig klart framgått är efter vilka principer man använder tabellen och hur man väljer de olika kriterierna. Intrycket var att, om man på rent erfarenhetsmässiga grunder var personligen övertygad om identitet, man systematiskt sökte kriterier så att man alltid nådde över ett sammanlagt värde på 10. Ibland kunde man också frångå de i tabellen angivna värdena och istället ange ett eget, som det verkade, godtyckligt värde.

Någon motsvarande beräkning av "icke-identifikationsvärden" har man inte och i övrigt kan sägas att de ryska experterna i stort sett valt ut samma stildrag och bokstavsformer som vi själva.

När det gäller sättet att formulera slutsatser använder det sovjetiska laboratoriet också ett system med graderade utsagor som baseras på det sammanlagda identifikationsvärdet och när detta överstiger 10 uttrycker man sig kategoriskt i identitetsfrågan, vilket man gjort i det aktuella ärendet. På

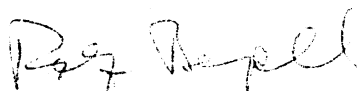
grund av de skäl vi angett tidigare anser vi från svensk sida att vi inte kan göra detta. Det avgörande i detta fall torde ändå vara att vi både från sovjetisk och svensk sida funnit att identitet råder, men med olika styrka.

Abarinovs artikel

Abarinov hävdar i sin artikel med ganska stor bestämdhet att Smoltsov-dokumentet inte skrivits av Smoltsov. Han grundar detta på en jämförelse mot skriften på läkarintyget, handling 4. Enligt den översättning vi låtit göra säger han egentligen, att det är olika personer som skrivit Smoltsov-dokumentet och läkarintyget, implicerande att det förra är falskt. Hans Magnusson på ambassaden i Moskva har träffat Abarinov och vid deras samtal uttrycker han sig inte lika kategoriskt som i artikeln. Troligen har Abarinov endast haft tillgång till kopior av handlingarna och att göra nästan tvärsäkra uttalanden på enbart kopior svär mot alla regler. Uppenbarligen har Abarinov inte sett det jämförelsematerial som vi och det sovjetiska laboratoriet använt, dvs Smoltsovs levnadsbeskrivning och Enkäten.

Att Abarinov kommer till den slutsats han gör är kanske ändå inte så uppseendeväckande med hänsyn till att Smoltsovs skrift på intyget så att säga är typisk läkarskrift, troligen tillkommen i hast, med en hel del för-
enklingar, vilka kommer att framstå som olikheter vid jämförelse med den "högtidliga" skriften i dokumentet.

Nils Ångström

Rolf Berzell

VNIISE

HANDSTILSUNDER-
SÖKNING

1211/010

1990-08-17 inkom från Sovjetunionens Statssäkerhetskommittés centrala arkiv till Sovjetunionens justitieministeriums Allunionella Vetenskapliga Forskningsinstitut för Rättsexpertis (VNIISE) i bilaga till följebrev nr 10/A-222 av 1990-08-16 från vice arkivchef V.K.Vinogradov för handstilsanalys:

rapport ställd till Sovjetunionens minister för statssäkerhet V.S.Abakumov av 1947-07-17;

text i beslutsanteckning: "Rapporterat till ministern personligen. Order lämnad att kremera liket utan obduktion. 17/7" under texten i den ovan nämnda rapporten;

A.L.Smoltsovs curriculum vitae av 1940-12-16;

ifyllt specialutnänningsformulär för NKVD-medarbetaren A.L.Smoltsov av 1940-12-16.

Följande fråga har uppställts för specialisterna:

"Har formuläret från 1940, levnadsbeskrivningen från 1940, rapporten till Abakumov av 17 juli 1947 och anteckningen på denna "Rapporterat till ministern personligen. Order lämnad att kremera liket utan obduktion" skrivits av en och samma person - Smoltsov?"

ANALYS

1. Följande analyseras:

- a) texten i rapporten ställd till Sovjetunionens minister för statssäkerhet V.S.Abakumov av 1947-07-17;
- b) texten i beslutsanteckningen "Rapporterat till ministern personligen. Order lämnad att kremera liket utan obduktion. 17/7." under rapporttexten;
- c) texten i A.L.Smoltsovs curriculum vitae av 1940-12-16;

- d) texten i A.L.Smoltsovs specialutnänningsformulär för NKVD-medarbetare av 140-12-16.

De handstilar, som de analyserade handskrivna texterna är skrivna med, karaktäriseras av följande allmänna kännetecken (se tabell 1).

Tabell 1

Kännetecken nr	Benämning på allmänna kännetecken	Dessas konkreta uttryck: de analyserade handstilarna som använts i:
!	!	! rappor-
!	!	! ten av
!	!	! 1947-
!	!	! 07-17
!	!	! besluts-
!	!	! anteckn.
!	!	! under
!	!	! texten
!	!	! i rapp.
!	!	! av 17/7
!	!	! curricu-
!	!	! lum vitae
!	!	! av 1947-
!	!	! 07-17
!	!	! special-
!	!	! utnänn.-
!	!	! formulä-
!	!	! ret för
!	!	! NKVD-med-
!	!	! arbetare

1	Utarbetningsgrad	h	ö	g
2	Skrivtempo	m e d e l		h ö g t
3	Tryck	differentierat	standardtryck	
4	Konstruktiv byggnad	e n k	e l	
		med förenklingselement	förenklad	
5	Storlek	m	e	d e l
6	Lutning	h	ö	g e r
				vänster till höger
7	Acceleration	m e d e l	t i l l	h ö g
8	Sammanbindning	s	t	o r
9	Marginalstorlek	liten	-	liten -
10	Förekomst av ny rad	s	a	k n a s
		resp. är av obetydlig grad		
11	Skriftens linjeform	r	ä	t l i n j i g
12	Skriftens linjeriktning	h	o	r i s o n t a l

Vid komparativ analys av de specifika kännetecknen har jämte traditionell metodik tillämpats kvantitativ metodik för värdering av identifikationebetydelsen av sammanfall av specifika kännetecken i handstilen i bokstavsskrift och sifferskrift. Denna metodik grundar sig på data om dessa känneteckens förekomstfrekvens^{x)}.

Vid jämförelse av de handstilar, som de analyserade handskrivna texterna är skrivna med, har fastställts ett inbördes sammanfall av ovan beskrivna allmänna kännetecken (utom tempo och byggnad) och av följande specifika kännetecken, införda i en identifikationssammanställning med angivande av deras betydelsevärde (se tabell 2 nedan).

Nr	Benämning på specifika kän- netecken	Konkret manifestation av sammanfall av specifika kännetecken i handstilen	Nummer Tab.nr	Kännetec- ken nr	Identi- fikati- onsbe- tydel- sevärde
1	2	3	4	5	

1. Byggnad av bokstäverna:

"a" (1) ^{xx)}	förenklad genom bortfall av övre delen i 2:a elementet	1	2	0,63
"ж" (2)	förenklad genom uträtande av rörelsen vid sammanbindning av elementen	kompl.		0,30
"з" (3)	förenklad genom uträtande av rörelsen vid sammanbindning av elementen	1	93	0,82
"к" (4)	enkelt	1	112	0,57
"о" (5)	förenklad genom bortfall av ovalen i övre delen	2	150	0,37
"я" (6)	specialförenklad konstr.	1	271	0,96

x) Se Metodik för sannolikhetsvärdering av sammanfall av kännetecken i en handstil vid identifikationsanalys av "blandad (bokstavs- och siffer-) skrift, "Tillämpning av analysmetoder grundade på sannolikhetsmodellering i rättsanalys av handskrift". Moskva, VNIIE, 1976.

xx) Siffrorna inom parentes motsvarar de nummer på kännetecken som används på bifogad fototabell nr 1.

1	2	3	4	5
2.	Rörelsens form: i det övre elementet i "ö" (7)	bågformad	kompl.	0,30
	i det nedre elementet i "y" (8)	rätlinjig	2 203	0,68
3.	Rörelsens form och riktning i: "π" (9)	halvoval vänstersvängrörelse övergår i bågformad högersvängrörelse	3 111	0,46
	"p" (10)	rätlinjig rörelse från vänster övergår i kantig-bågformad högersväng	1 155	0,66
	"r" (11)	rätlinjig-kantig rörelse från höger övergår till bågformad vänstersväng och sedan till högersväng	1 186	1,03
	2:a elementet och sammanbindande element med 3:e elementet i "φ" (12)	ögleformad högersväng	1 214	0,74
	3:e elementet i "ι" (13)	rätlinjigt, i sista delen riktat åt vänster	1 237	1,23
	1:a elementet i "ι" (14)	rätlinjigt, riktat åt höger	1 243	1,12
	bokstaven "b" (15)	högersvängd halvoval övergående i bågformad	1 249	1,23
	Rörelseform vid sammanbindning av: "B" med påföljande bokstav (16)	kantig	kompl.	0,30
	"C" med påföljande bokstav (17)	kantig övergående till oval	kompl.	0,30

1	2	3	4	5
	Rörelseriktning vid sammanbind- ning av 2:a ele- mentet i siffran "7" med tilläggs- elementet (18)	vänstersväng	kompl.	0,30
	Antal rörelser i "π"	för-streck	2 155	0,64

Jämte de uppräknade sammanfallen har en skillnad fastställts i skrivtempo (i rapporten och beslutsanteckningen medelhögt, i övriga högt och mycket högt) och byggnad (i levnadsteckningen och formuläret mer förenklad).

Vid värdering av resultaten från den komparativa analysen har det fastställts, att de ovan nämnda sammanfallen av allmänna och specifika kännetecken är beständiga och bildar ett individuellt komplex. Summan av kännetecknens kvantitativa betydelsevärden - 12,64 - kan anses som kvantitativt kriterium på pålitligheten av det framtagna identifikationskomplexet. Ett betydelsevärde på 10 är ett tillräckligt kvantitetskriterium för individualisering av upphovsmannen.

Det ovan sagda utgör en tillräcklig grund för slutsatsen att de analyserade texterna är skrivna av en och samma person.

De ovan nämnda skillnaderna i handstilarnas skrivtempo och byggnad beror på de olika ändamålen med de analyserade dokumenten: rapporten ställd till ministern för statssäkerhet och beslutsanteckningen i samma rapport är skrivna mer omsorgsfullt och i ett långsammare tempo än texten i levnadsbeskrivningen och formuläret, som skrivits

mer vårdslöst och i ett snabbare tempo. Därför är dessa skillnader inte väsentliga och påverkar inte den dragna positiva slutsatsen.

2. Analyserade namnteckningar av A.L.Smoltsov är skrivna på följande ställen:

- a) under texten i rapporten till V.S.Abakumov, med violett färgämne (1) x)
- b) under beslutsanteckningen på rapporten - med penna av gråblå färg (2)
- c) på sista sidan i specialutnämningsformuläret för NKVD-medarbetare - med grönt färgämne (3)
- d) under texten i levnadsbeskrivningen från 1940-12-16 - med grönt färgämne (4).

Transkription av namnteckningarna, deras sammanbundenhet:

- 1 och 2 - "Smo-ltsov" + snirkel
- 3 och 4 - "S-mo-ltsov" + snirkel.

Namnteckningarnas grad av utarbetande är hög, storleken mellanstor, accelerationen hög, lutningen är åt höger (1-3), oregelbunden: obetydligt åt höger och vertikal (4); grundlinjens riktning är stigande (1), horisontell (2-4); grundlinjens form är konvex (1,3), rätlinjig (2,4).

Vid jämförelse av de analyserade namnteckningarna sinsemellan och med handstilen dokumenttexterna är skrivna med, har sammanfall av uppräknade allmänna och följande specifika kännetecken konstaterats: (Se tabell 3)

Tabell 3

Kännetecken nr	Kännetecken	Namnteckningar				Handstil i texter- na
		1	2	3	4	
1	2	3	4	5	6	7
1.	Komplikationsgrad i byggnaden av "H"					
	Förenklad genom bortfall av 2:a elementet (1) xx)		+		+	+
	Enkel (1a)	+		+		
2.	Antal rörelser i "c" - med för-streck (2)	+	+	+	+	+
3.	Rörelseform i: initialdelen av för-strecket i "c" - kantig (3)	+	+	+	+	+
	initialdelen i "M", "H": bågformad eller rätlinjig med mindre reflektorstreck (4, 4a)	+	+	+		+
	undre delen i 2:a elementet i "H": rätlinjigt (5)	+		+	+	+
	snirkeln: rätlinjig övergående till kantig (6)	+	+		+	+
4.	Sammanbindningsform: initialstreck med bokstaven "c": ögleformad (7)			+	+	+
	omvänd-bågformad (7a)	+	+			+
	"H" med mjuktecken: ögleformad (8)	+		+		+
	mjuktecken med "H": slingrig		+		+	+
	"O" med "B" - ögleformad, reflexiv (10, 10a)	+			+	+
	"B" med snirkeln - kantig (11) närmande sig reflexiv (11a)	+		+	+	
5.	Rörelseriktning i: "B" - högersväng (12)		+		+	+
	1:a elementet i snirkeln - från vänster till höger (13)	+	+	+	+	

x) Med "+" betecknas sammanfallande kännetecken.

xx) Siffrorna motsvarar numreringen av kännetecknen på foftabell nr 2.

6. Beträffande rörelselängden:
Vertikalt i:
 mjuktecken - 2 ggr större än andra
 minuskler (14)

+ + +

3:e elementet i "L" - 3 ggr större
 än minuskelelementen (15)

+ + + + +

Horisontalt i:

snirkeln - ca 4 ggr större än minusk-
 lerna

+ + + +

"M" - 1:a elementet 1,5 ggr större än
 det 2:a (17)

+ + + + +

De fastställda sammanfallen visar vid varje separat jämförelse unika
 känneteckenkomplex, vilka är väsentliga och tillräckliga för slutsat-
 sen att alla analyserade namnteckningar skrivits av samma person.

SLUTSATSER

Texterna: A.L.Smoltsovs rapport till Sovjetunionens statssäkerhetsminis-
 ter V.S.Abakumov av 1947-07-17, beslutsanteckningen på rapporten "Rappor-
 terat till ministern personligen. Order lämnad att kremra liket utan
 obduktion. 17/7.", A.L.Smoltsovs currirulum vitae av 1940-12-16, A.L.
 Smoltsovs specialutnänningsformulär för NKVD-medarbetare av 1940-12-16
 och namnteckningarna i A.L.Smoltsovs namn under dessa - är skrivna av
 en och samma person.

Specialister:

Wallenbergaffären - gammalt och nytt

92-01

Den officiella sovjetiska versionen grundar sig på ett förfalskat dokument.

Av Vladimir Abarinov

Top secret

Som en följd av glasnost politiken har relativt nyligen ännu en mörk sida av den sovjetisk-polska historien blivit känd, den så kallade sextonde rättsprocessen, eller som det officiellt heter,

"Rannsakningsärende nr. 7859 gällande anklagelse för att ha organiserat och lett en polsk underjordisk rörelse mot Röda Armens hemmafront, på sovjetiskt territorium i Ukrainas västliga provinser, i Vitryssland, i Litauen och i Polen."

Processen som leddes av general-översten, juristen V.V. Ulrich, ägde rum i pelarsalen i Unionshuset i juni (ev. juli, otydligt tryck ö.a.). 1945. De anklagade, ledda av Röda Armens befälhavare, brigad-general Leopold Okulitskij, delgavs misstanke om brott enligt olika punkter i § 58 i Ryska rådsrepublikens brottsbalk. Okulitskij dömdes till 10 års fängelse, hans medhjälpare till kortare fängelsestraff. I januari 1990 framförde Sovjetunionens riksåklagare protester till Sovjets Högsta Domstol med en begäran om att upphäva domarna. Den 19 april samma år gick plenumet dessa krav till mötes, domarna upphävdes och målen las ner på grund av brist på brottsrekvisita.

Fram till rehabiliteringen hade general Okulitskijs öde varit okänt. Nu vet vi genom material från hans fängelseärende att fången Okulitskij hungerstrejkade minst tre gånger. Slutligen, den 23 december 1946 fördes han i livshotande tillstånd från Ljubjanka till Butyrskij fängelset med diagnosen "självförvållad bristande genomströmmning i tarmarna (tarmvred)". Efter operationen förvärrades hans tillstånd hastigt och den 24 december avled han av hjärtparalysi. Enligt vad det framkommit i dokumenten kremerades

Okulitskijs kropp "på det allmännas bekostnad". Frid vare med honom.

Allt det här är strängt taget en inledning. I det aktuella fallet är det ett helt annat papper från fallet Okulitskij som intresserar oss, även detta med medicinskt innehåll. Det är hemligstämplat och har rubriken "läkarintyg", med datering 7 juni 1945. Där sägs att fången är frisk och arbetsför, att "det fysiska tillståndet är gott". De inre organen har inte tagit märkbar skada. Undertecknat: Chefen för sanitära avdelningen på Sovjetiska säkerhetstjänstens fängelse, överstelöjtnant vid läkarstaben, Smoltsov (otydlig förkortning, ö.a.)

Efter ytterligare två år, i juli 1947, sammanställde och undertecknade Smoltsov, fortfarande i egenskap av överstelöjtnant vid läkarstaben, ett dokument som blivit känt för specialister som "Smoltsovrappporten", till dags dato det enda dokument som utgör bevis för den officiella sovjetiska versionen gällande dödsorsak (hjärtinfarkt) för den svenske diplomaten Raol Wallenberg, han som räddade tusentals ungerska judar från att gå under i MGBs (säkerhetsmilis-organ, ö.a.) tortyrkammare.

För att säga det rent ut - dokumentet gör en betänksam, om inte för annat så därför att det inte är skrivet på blankettpapper eller med den vanliga formulär-rekvisitan (utom datum). Saknas gör också en överordnads kontrasignering. Under Smoltsovs signatur finns bara ett tillägg av honom själv: "Underrättade ministern personligen. Kermering utan obduktion av kroppen beordrades". Så dök det upp ett tvivel: är männe inte rapporten gjord med en baktanke, när Viktor Semenovitj Abakumov som sköts i december 1954, inte längre kunde kontrasignera den?

Att det verkligen var Smoltsovs egen namnteckning har aldrig betvivlats. Det har visats sig att det finns anledning att göra det.

Framför oss har vi faximil av båda dokumenten. För att få tag i dem fick jag lägga ner åtskillig möda. Att dra någon entydig slutsats är svårt, om man inte är grafolog-specialist. Men trots allt.

Personligen får jag intrycket av att detta är två olika personers namnteckning. Dessutom finns viss likhet i skrivsätt av enskilda bokstäver, vilket betyder att ett av dokumenten är förfalskat. Vilket av dem?

Svaret är självklart, om inte för annat så därför därför att det i Okulitskijs fall inte fanns någon anledning att göra någon

förfalskning. Den sextonde rätts-processen (som var offentlig) pågick från den 18 - 21 juni, och intyget är daterat den 7 juni. Med fallet Wallenberg är det helt annorlunda. När vi har tittat på rapporten upptäcker vi att tillägget "Underrättade ministern personligen." är långt ifrån identisk med den huvudsakliga texten.

Det finns också andra omständigheter som väcker misstankar om äktheten i rapporten om Wallenbergs död. Som det framgår klart av anteckningar som gjorts av A.A. Gromyko den 6 feb 1957, dog A.L. Smoltsov den 7 maj 1953, d.v.s. ett och ett halvt år före Abakumov. Härav följer att efter detta datum (enbart fyra månader efter Stalins död) var det ojämförligt mycket lättare att få fram ett dokument skrivet av Abakumov än av Smoltsov.

***

Detta material var färdigställt för tryck i mitten av augusti, men av förklarliga skäl blev det inte publicerat. Förra veckan hände något anmärkningsvärt: Sovjetiska KGB gav de svenska intressenterna hela sju stycken tidigare okända arkivdokument kopplade till Wallenbergfallet. På en speciell press-konferens den 5 september förevisades dessa dokument för sovjetiska och utländska journalister av KGBs nye ställföreträdande chef, generalmajor Nikolaj Stoljarov. Sensationen uteblev tyvärr. Ljubjanka-fängelset vidhåller den gamla versionen som grundar sig på Smoltsov-rapporten. De nya dokumenten tillför inte mer än några nyanser till vad som redan varit känt.

En noggrann analys av texterna förestår. Här kan en liten notering göras. Enligt min åsikt är det mest värdefulla dokumentet ett förhörsprotokoll med Henrich Tomson (han är den samme som Grossheim-Krysko) som företrädde Sovjets diplomatiska intressen i Budapest och som avtjänat ett 25-årigt fängelsestraff i det beryktade Vladimir-fängelset. I april detta år skrev "NT" (otydligt tryck på förkortningen. ö.a.) att om rannsakningsärendet gällande Wallenberg själv, enligt KGB, har förstörts, är det nödvändigt att studera närliggande och medfångars, i första hand Grossheims fall. Som vi ser existerar ett sådant fall - varifrån om inte från dennes dossier har protokollen dragits ur?

Dessa texter gör det bland annat möjligt att fastställa vad medarbetarna på svenska ambassaden i Budapest lades till last, och

följdaktligen även Wallenberg skulle ha kunnat lastats för. I protokollet från den 17-19 mars 1945 läser vi:

FRÅGA: Är det på så sätt att den svenska ambassaden i Budapest har ägnat sig åt en verksamhet riktad mot de allierade?

SVAR: Ja, den kungliga svenska ambassaden i Ungern som är beskickning för en stat som formellt sett förhåller sig neutralt i kriget mellan det fascistiska Tyskland och de allierade staterna Sovjet, USA och England, har i praktiken ägnat sig åt en verksamhet ämnad att splittra och försvaga de allierade krafterna, däribland Sovjetunionen.

Genom kontakter med den Hitler-tyska ambassaden i Ungern utfärdade den svenska ambassaden skyddsdokument, systematiskt och i mängd, särskilt inför de sovjetiska truppernas inmarsch i Budapest, till olika fascistiska element som hade att vänta sig att bli ställda till svars för brott mot det sovjetiska folket och de demokratiska ländernas folk.

RAOUL WALLENBERG-FÖRENINGEN

Ordförande Per Anger

Sekreterare Sonja Sonnenfeld

Ang. Raoul Wallenberg

INK UTRIKES		
5/004		
92-01-2913		
AVD	GRC	MAL
P	2	EWJ

Avskrift av Per Angers brev (per fax) till
Dig - se originalet i bilaga.

Sydney den 5/1 1992

Kabinettssekreterare Lars-Åke Nilsson
UD Stockholm

Personligt

Käre Lars-Åke,

Från min uppehållsplats f.n. i Australien följer jag med stigande vrede de infama angreppen från paret Carlback-Isotalos sida mot dåvarande legationen i Budapest. Vi var "oneutrale, tyskvänliga, utfärdade skyddspass till nazister", heter det.

Isotalos första artikel var i DN den 27/9 -91, och jag fick tillfälle att bemöta den påföljande dag i samma tidning. Dessutom skrev historikern Paul Levine i DN den 14/10 en artikel till vårt försvar i vilken han slog håll på alla Isotalos argument. Sedermera har Lars Berg gått in i debatten i en artikel i SvD under Brännpunkt den 12/12 -91. Men Isotalos ger sig inte. De återkom strax efteråt i en ny artikel under Brännpunkt "Historiker föreslår opartisk kommission", i vilken samma insinuationer och anklagelser förekommer.

Vi är ju nu två överlevande från den tiden, Lars Berg och jag, med vetskap om den humanitära aktion som utfördes och därför känns det bittert när historiker bemödar sig om att framställa en vrånbild av vad som skedde. Det är ett försök att diskreditera Wallenbergs insats. Det är också ett angrepp på Danielsons, Wallenbergs, Bergs och min heder. Vi "stannade kvar i Budapest för att hjälpa nazisterna inför de anstormande ryssarna", heter det.

I själva verket var ju läget följande: det enda kortet vi hade att spela mot pilkorsarna var förespeglingen om ett svenskt erkännande av deras regim, vilket Stockholm kategoriskt sagt nej till. Vi lyckades alltså uppehålla skenet av ett slags legalt förhållande till dem varigenom skyddspassen respekterades. Men det var en kamp om tiden. Skulle vi lyckas i detta spel tills ryssarna kom?

Hemma i UD hade man så småningom förstått att vi spelade med livet som insats, och vi fick i mitten av december 1944 instruktioner att - om vi så bedömde lämpligt - inställa verksamheten och resa hem. Vi hade omröstning och beslutade kvarstanna. Om vi hade rest hade pilkorsregeringen förstått vår bluff och gjort processen kort med alla de judar som stod under vårt beskydd. Nu kvarstannade vi på egen risk vilket UD kunde åberopa ifall vi - som höll på att hända - blivit kvar på valplatsen.

Men "Mission accomplished" och svenska regeringen kunde ta åt sig äran att ha slutit upp på de allierades sida i kampen mot den nazistiska terrorn.

Forts. brev från Per Anger till Lars-Åke Nilsson d. 5/1 1992

Jag har skrivit mycket om detta i min bok och också kritiserat dåvarande UD för att vi inte alltid fick det stöd som vi hade behövt.

Jag kommer nu till anledningen varför jag skriver dessa rader. UD har hittills iakttagit total tystnad när det gäller Isotalos anklagelser. Det kan ju av en okunnig allmänhet tydas som om UD är rädd för att det kan ligga något bakom anklagelserna. Vore det inte på sin plats att UD uttalade något om att legationen i Budapest arbetade på instruktioner hemifrån och hade regeringens fulla förtroende (Isotalos säger bl.a. att vi i Budapest hade en legation som i krigets slutskede styrdes mer av enskilda diplomaters godtycke än av svenska regeringens policy) samt att anklagelserna att "svenskarna huvudsakligen hjälpte fascistiska element" etc. är helt gripna ur luften och saknar all grund.

Tacksam för Din förståelse. Don't let us down!

Din tillgivne
Per Anger

Per kan nås i Sydney under nummer: 2-819 76 81 } *hos sin son*
och per fax: 2-81 51 21 } *Jan.*

Enligt Pers Önskan överlämnar jag detta den 7/1 direkt till Dig.

Med hälsning

Stige

DN.

DEBATT

Plötsligt är det inte förföljda ungerska judar som skockar sig Budapest för att få skydd. Det är tyskar, italienare och emigranter — som inför den hotande inryckningen av Röda armén desperat får hjälp av svenska legationen. Raoul Wallenberg kanske blottades av pronazistiska inriktning hos den svenska legationen, sköts Isotalo efter att ha analyserat de Wallenbergdokument som

”Wallenberg offer för s

Svenska legationen i Budapest hjälpte fascister och nazister visar frislä

För två år sedan inledde forskare vid Uppsala universitet en undersökning om Raoul Wallenberg-fallet i Moskva. I samarbete med sovjetiska massmedier intervjuade vi sovjetiska diplomater som var med och handlade fallet på 1940- och 50-talet. Vi träffade f.d. frontsoldater som mött Raoul Wallenberg i Budapest i början av 1945, vi talade med specialister på Stalintidens terror och fångelser.

I kontakter med KGB fick vi inofficiellt veta att det fanns material om Raoul Wallenberg som KGB inte skulle komma att lämna ut. Det vore dåligt för förbindelserna mellan Sverige och Sovjet, hävdade man. I det politiska läge som i dag uppstått i Sovjet har KGB valt att lägga fram nya dokument i Wallenberg-frågan.

Dessa dokument har gett oss en första nyckel till förståelse för hur man från sovjetisk sida såg på den verksamhet som bedrevs vid svenska legationen i Budapest hösten 1944. I den miljön befann sig också Raoul Wallenberg. De anklagelser som här mycket tydligt riktas från sovjetisk sida mot hela svenska legationen för att den bedrivit oneutral verksamhet riktad mot de allierade i allmänhet och Sovjetunionen i synnerhet kan också ha drabbat Raoul Wallenberg, även om han i dessa förhållanden spelar en underordnad roll. ”I texten får vi klart för oss vad det var man anklagade medarbetarna på svenska ambassaden, och följaktligen också Raoul Wallenberg, för”, skriver Nezavisimaja Gazeta (Den oberoende tidningen) som tycks vara den enda sovjetiska tidning som har analyserat de frisläppta dokumenten.

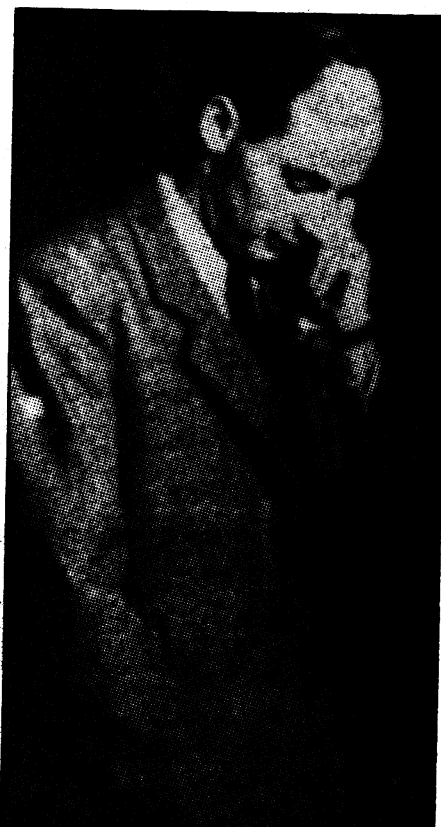
För första gången i Wallenbergfallets historia har vi fått ta del av sovjetiska förhållanden som upprättade under den tid Raoul Wallenberg satt i fängelse, dvs perioden 1945—47. Den som förhörs är den tyske medborgaren Hermann Grossheim-Krisko (suggettivt presenterad i Olle Hägers/Hans Villius

dramadokumentär för Kanal 1 i januari 1990). I förhören utger han sig för att vara norske medborgaren Henry Thomsen.

Grossheim blir vid dessa förhör, ett den 17 mars 1945, ett den 27 maj 1947 och ett vid odaterat tillfälle, tillfrågad främst om sitt arbete på den svenska legationen under tiden augusti—december 1944. Bakgrunden är den att på sensommaren 1944 anställdes Grossheim för att sköta bevakningen av Sovjets diplomatiska intressen i Ungern.

Det neutrala Sverige tog nämligen på sig att via de sk B-avdelningarna på beskickningarna i krigförande länder representera intressena hos dessa länders fiendestater. Sovjetunionen hade inte diplomatiska förbindelser med Ungern, som deltog i världskriget på Tysklands sida. Eftersom det fanns Sovjetmedborgare i Ungern behövdes en representation för att handha deras intressen. Den frågan skötte alltså Sverige. Den största uppgiften var att överföra sovjetiskt bistånd till de sovjetiska krigsfångar som befann sig i läger eller på militärsjukhus i Ungern. Krigsfångarna registrerades av den svenske militärattachén i Budapest och frågeformulär upprättades. Vi kan anta att denna procedur, som innehöll moment av förhör om krigsplacering etc, stundtals betraktades med misstänksamhet av den sovjetiska regeringen. Frågan var alltså känslig.

I det kaotiska läge som uppstod i oktober 1944, då tyskarna lät de ungerska fascisterna ta makten i landet samtidigt som Röda armén närmade sig Budapest på bred front, fick den tyske medborgaren Grossheim vara med och förhöra sovjetiska soldater — åt det neutrala Sverige. Den svenske militärattachén hade redan rest hem till Sverige. Men den svenska legationen bet sig fast in i det sista i det fasciststyrda Budapest. Orsaken till det, har det alltid hävdats, var att svenskarna ville fortsätta in i det sista med sitt räddningsarbete för de ungerska judarna.

Raoul Wallenberg (här fotograferad vid sitt skrivbord på den svenska legationen i Budapest) fick klä skott för en kollektiv skuld, menar historikern Helene Carlbäck Isotalo.

Men fanns det också andra orsaker? Behövdes den svenska ambassaden också som skydd för nazister, fascister och ryska emigranter inför de anstormande ryska trupperna? Detta påstår Grossheim vid de sovjetiska förhören. Därför är det kanske inte så märkligt att svenska UD 1952, efter att Stockholms-Tidningen haft en artikel om Grossheim, sammankallade de stora svenska morgontidningarna och bad dem att hålla helt tyst i frågan!

I
ma
ka
ra
hei
art
Gr
att
till
att
inf
om
inf
ar
leg
F
ord
ver
stäl
sta
(
in
B-a
var
F
der
Un
(
ver
au
dä
fra
tor
mi
Bu
söl
me
att
dip
de
mi
da
sky
De
per
slig
till
Un
het

sig kring svenska legationen i
igrantryssar — nazister och fascister
separat försöker rädda sitt skinn och
blev ett offer för denna oneutrala
skriver historikern Helene Carlbäck
n Sovjet nu släppt.

svensk pronazism"

● ppta sovjetiska dokument.

Låt oss med detta som bakgrund ta del av några utdrag ur de frisläppta förhörspptokollen. Den 17 mars 1945 förhördes Grossheim av Ovtjarenko i det sovjetiska militära kontraspionaget Smersj, varvid Grossheim uppmanades att berätta om sitt arbete för B-avdelningens ryska kontor. Grossheim berättar om en del uppgifter att översätta dokument till ryska och tillägger att han även hade haft "i uppgift att samla in politisk och ekonomisk information om Sovjet och Ungern samt om Röda armén efter att ha bearbetat den information som erhållits vid utfrågningar av människor som vände sig till legationen med begäran om hjälp".

Förhørsledaren fortsätter: "Med andra ord ägnade ni er alltså åt underrättelseverksamhet riktad mot Sovjetunionen i stället för att skydda den sovjetiska statens intressen?"

Grossheim: "Uppgifterna samlade jag på uppdrag av chefen för svenska avdelningen och jag anser inte dem vara av underrättelsekaraktär."

Förhørsledaren: "Berätta vad ni vet om den svenska legationens verksamhet i Ungern."

Grossheim: "Jag kan ge en bild av verksamheten endast från den tidpunkt i augusti 1944 då jag själv började arbeta där. På hösten 1944 förde Röda armén framgångsrika strider på ungerskt territorium och flyttade hela tiden fram sina militära positioner. Nu utbröt panik i Budapest och en ström av människor sökte sig till den svenska beskickningen med begäran om beskydd och möjlighet att fly till någon av de stater vars diplomatiska intressen Sverige företrädde i Ungern. Härvid beslöt svenske ministern och de vid ambassaden anställda attachéerna att utfärda pass och andra skyddspapper i mycket stora mängder. Detta var dokument som utfärdades till personer som ville fly ur landet för att undslippa möta Sovjetmaktens organ samt till sådana som valde att stanna kvar i Ungern, men med sin brottsliga verksamhet fördold.

Legationen tog också under sitt beskydd personer som var fientligt inställda till Sovjetunionen — ryska vitemigranter, ungerska och italienska fascister, bankirer och storföretagare. Det förekom även att dokument utfärdades mot avsevärda penningsummor. Man lät också anställa fascister såsom förre pressattachén vid italienska ambassaden.

På den svenska ambassaden hade man tät kontakt med den tyska beskickningen, särskilt då med minister von Jagow och militärattachén, vars namn jag har glömt. Man underhandlade vid flera tillfällen per telefon angående utfärdandet av 'skyddspapper' för personer som sökt upp legationen." Här slutar vittnesmålet.

Vad som träder fram ur detta förhörsmaterial är alltså en helt annan bild av svenskarna i Budapest än den som vi vant oss vid.

Plötsligt är det inte förföljda ungerska judar som skockar sig kring svenska legationen för att få skydd. Det är tyskar, italienare och emigrantryssar som inför det hotande intåget av Röda armén i Budapest desperat försöker rädda sitt skinn — och får hjälp av svenska legationen. Vitt har blivit svart.

Det är en bild som ter sig märklig med tanke på att den svenska utrikespolitiken cirka två år tidigare hade börjat svängningen från underlåtenhet mot tyskarna till samarbete med de allierade. Samtidigt förstärks bilden av en äventyrlig svensk beskickning, såsom den beskrevs inifrån i Lars Bergs bok från 1949 — den bok som så mystiskt försvann från bokhandelsdiskarna snabbare än den hunnit dit. Kanske förklaringen ligger i att vi hade en svensk beskickning i Ungern som i krigets slutskede styrdes mer av enskilda diplomaters godtycke än av svenska regeringens policy?

Var det så här som de sovjetiska underrättelsorganen såg på den svenska ambassadens verksamhet i Budapest? Att svenskarna huvudsak-

Anklagelser. De frisläppta KGB-dokumenten visar att Sovjet riktade anklagelser mot hela den svenska legationen för oneutral verksamhet, skriver Helene Carlbäck Isotalo (bilden).

ligen hjälpte fascistiska element, sådana som alla var klara fiender till Sovjetunionen?

Det är i så fall logiskt att Raoul Wallenberg i det sammanhanget intar en undanskymd position. I de förhörspptokoll som vi nu har fått oss förelagda är Wallenberg bara en person som Grossheim vid något enstaka tillfälle haft kontakt med. Kanske Grossheim inte hade någon inblick i Wallenbergs verksamhet? Kanske Wallenberg fick kläskott för en kollektiv skuld — för den oneutrala och pronazistiska inriktningen hos den svenska legationen i Budapest i krigets slutskede — allt detta enligt Sovjets nya demokratiska ledning som har beslutat att ge ut dessa nya dokument?

De nya dokumenten har riktat strålkastarljuset på den besvärliga och ibland smärtsamma frågan om Sveriges neutralitet under kriget. Wallenbergfallet måste uppenbarligen sättas in i detta större sammanhang. Göteborgshistorikern Bernt Schiller publicerar i oktober boken "Varför ryssarna tog Raoul Wallenberg". Hans teori är att tyskarnas spel med att sälja judiska liv mot löften om separatfred med väst på ett livsfarligt sätt drog in också Raoul Wallenberg.

Redan på våren 1990 vände sig fyra svenska historiker, som varit djupt involverade i problematiken Wallenberg, till UD med förslaget om att tillsammans med ryssarna tillsätta en arbetsgrupp med vetenskaplig kompetens. UD har inte reagerat på förslaget utan i stället bildat en tjänstemannakommission med ryssarna. Man har avstått från att använda svensk experthjälp för att reda ut problemet. En seriös och kompetent utredning av det slag som i dag handhar DC 3-frågan är den enda möjligheten att komma vidare i fallet Raoul Wallenberg.

HELENE CARLBÄCK ISOTALO

DN 27/9 1991

Debattredaktion: Telefax 08-656 84 95
Göran Beckéus: Tel 08-738 12 19
Mats Bergstrand: Tel 08-738 12 23

4/3 Bajtaj här. Jag hänvisat honom
till Chi Info och Arkiv och
samt betänkt vilket beslut
måste tas i Ordagast
ans. projektet. Även sagt i
Budapest, den 7 januari 1992 i positiv
inplan.
ne.

Till

Herr Martin Hallqvist

Kansliråd

UD-s Politiska avdelning

Gustav Adolfs torg 1

Box 16121

S-103 23 STOCKHOLM

S V E R I G E

da
M

nr 7/004
92-01-13
P 2 ELL ¹

Pol

Herr Hallqvist,

I augusti 1992 kommer flera arrangemanger till minne av Raoul Wallenberg att börja i Budapest, Ungern. I namn av organisatörerna vänder jag mig till Dig för att ^{be} om understöd.

Med hänsyn till 80 årsdagen av Raoul Wallenbergs födelse det här året, tänkte vi att organisera, presentera flera arrangemanger för den breda ungerska publiken, för första gången någonsin i Ungern. I ramen av den skulle en omfattande minnesutställning, ett vetenskapligt symposium, kanske en teaterpjäs och även ett symfoniverk äga rum resp. uppföras. (Se bilagan.)

Vi skulle gärna få svar på följande frågor:

1. Anser Du, som ledare av UD-s "Wallenberg-avdelning", det för möjligt att ställa "avdelningens" material - som syns vara lämpligt för en sådan utställning (vi är också mycket intresserad av att visa det skrift-, käll-, och dokumentationsmaterialet som samlats av den svensk-sovjetiska historiskerkommitten i olika arkiv i Sovjet) - till vårt, utställningens förfogande?

2. Anser svenska Utrikesdepartementet respektive svenska regeringen det för möjligt att understöda, hjälpa arrangemangenas lyckande även med finansiella medel?

Vi hoppas på ett bra och nyttigt samarbete.

Med vänliga hälsningar:

Péter Bajtaj
Péter Bajtaj

1053-BUDAPEST

Felszabadulás tér 1.

Tel.: 36|1|1178 169

A+b t Arkiv och
Chopin Info
Pédant Wallenberg-förening
Pol 1, Hallqvist/Pol 92/129

ARRANGEMANG TILL MINNE AV RAOUL WALLENBERG;UNGERN-1992

/Plan/

Raoul Wallenberg Minnesutställning:

Ort: "Nyaste Tidens Historiska Museum", Buda-borgets palats, Budapest-Ungern,
utställningsrum: 200 kvadratmeter

Datum: augusti-september 1992 (öppnande den 4 augusti 1992 på Raoul Wallenbergs
80 födelsedag)

Syfte: För första gången presenetra Raoul Wallenbergs liv, människoräddnings-
aktion, Wallenberg-fallet och "Wallenberg-processen" i Ungern för den
breda ungerska publiken. Utställningen skulle visa alla viktiga material
som rör hans liv, insats i Budapest och fångenskap i Sovjet.

Utställningsplan: (fotografier, skrifter, handlingar, dokumentationsmaterial som
rapporter, anteckningar m.m., personliga föremål)

1. Raoul Wallenbergs liv fram till 1944

2. a., Ungern 1944 (historiskt överblick)

- politiska situationen
- judeförföljelse, deportationer

b., Raoul Wallenberg i Budapest från och med den 9 juli 1944 till och
med den 17 januari 1945.

- svenska regeringens, svenska Budapest-beskickningens roll och
agerande att bistå förföljda
- den humanitära avdelningen och Raoul Wallenberg (organisation,
personliga insatser m.m.)

3. Wallenberg-fallet, Raoul Wallenbergs fångenskap i Sovjet

Den s.k. "Wallenberg-processen" i Ungern 1953

Vetenskapligt Symposium

Ort: Nationalbiblioteket, Buda-borgets palats, Budapest-Ungern

Datum: augusti 1992 (1-2 dagar)

Till symposiet skulle inbjudas in- och utländska forskare, historiker, publicister,
politologer och utrikestjänstemän som kunde gemensamt fundera på

- Raoul Wallenbergs aktioner i Budapest, dess betydelse och bakgrund
- Wallenberg-fallet, frågor och svar på det, dess premisser och
följder
- "Wallenberg-processen", den ungerska anti-zionistiska processen
genomförd (nästan) enligt sovjetiskt mönster
- fenomenen, personen Raoul Wallenberg

Uppförande av "Portrait of Raoul Wallenberg" /Raoul Wallenberg-symfonin/:

Ort: Budapest Opera Huset

Datum: september-oktober 1992

(Organiseras främst av Ms.Kate Wacz-stockholmska Raoul Wallenberg Föreningens medlem)

Iscensättning av svenska drama-dokumentären "Raoul Wallenberg i fångenskap" från Hans Villius och Olle Häger

Ort: någon teater i Budapest

Datum: september-oktober

Organisatörerna:

- Maria EMBER,publicist-journalist,
- Dr.Jozsef SEBES,ekonom-politolog,ungerska Raoul Wallenberg Föreningens före detta ordförande,för tillfället Utbildningsministeriets avdelningschef
- Peter BAJTAY,historiker,före detta forskningsassistent av svenska forskningsgruppen vid Uppsala Universitet,Raoul Wallenberg-projektet,för tillfället Svenska Ambassadens tolk-översättare-pressreferent

Organisatörerna skulle gärna få svar på följande frågor:

1. Anser svenska UD-s avdelning som tar hand om Wallenberg-ärendet det för möjligt att ställa det viktiga materialet till minnesutställningens förfogande som syns vara lämpligt att visa på en sådan utställning.
2. Anser svenska regeringen eller svenska Utrikesdepartementet det för möjligt att understöda,hjälpa arrangemangenas lyckande även med finansiella medel?

6/2

SUNJA SONNENFELD,
WALLENBERGFÖRENINGEN,
RINGÖDE.

DET GÄLLDE ETT BREV
FRÅN PETER BAJTAY, BUDAPEST,
SOM HON OBLGETTS.

HON HOPPADES DU HADE
FÅTT HENNES FAX, AUSÄNT
TIDIGARE I VECHAN, INNE-
HÅLLANDE SÄMMA BREV FRÅN
PETER BAJTAY SAMT HENNES
AUSLAG AV DÄR FRAMSTÄLLDA
FÖRFRÅGAN OCH FINANSIELLT
STÖD.

He

UTRIKESDEPARTEMENTET

Telefon

08-786 60 00

MEDDELANDE

Datum

aa
3

Avsändare Cathrine von Heidenstam Mottagare Martin Håqvist, Del 1

Handläggare

Direktivsnr.

Käre Martin,

Ärende

Wallerbergs föreläsningen i Budapest
Vil bara meddela att Wallerberg-
~~aktiviteten~~ aktiviteten i Budapest i augusti
nu förelästs på amb:en i Budapest
och på Svenska Institutet. De Ågeri och
involverad genom att ha en taluppsats
med sig några och reser till Budapest
ist. f. att göra något i Stockholm. Planerna
för utställning diskuteras liksom ev.

→

Dep 350 1000bl å 50 ex

musikfrentående, soirée, cl. dyf.

Catherine

Ink. Ufr.män.

1992-01-13

*Wallenberg
United Nations*

erman Emeritus
n C. Greenberg

erman
k Rosenberg

Chairman
b Wallenberg

ident
el Oestreicher Haspel

President
Howard
in Riskin
ert A. Tatum

er Oppenheim

utive Board

Michael Alderman
k Applewhite
erson
E. R. Dangoor
Throne-Holst Gerschman
osenstiell Kabler
stiina Laakso
Mary K. Mochary
beth Moynihan
Stern
Gumpert Wasserman
nne Ziner-Green

ary Chairmen

Per Anger
Lagergren
ister Stendahl
y von Dardel
Anders Thunborg
Gärde Widemar
Wiesenthal

or of Volunteers
Blake

al Advisory Board

Bierman
udy Boschwitz
ames Carpenter
Chamberlain
Church
ess Margareta Douglas
ca Freeman-Padan
erman
illen
n Green
K. Haspel
lan Hevesi
Joffman
ack Kemp
om Lantos
rak
ors
adestam
rvin W. Makinen
arton

ricia A. McFate
aniel P. Moynihan
P. Murphy
elson
sser
Lofgren Nisser
aiborne Pell
Rosenfeld
ven Ryan
rome Shestack
ade
ne Slade
drew Stein
labor
eicholz
vebaugh-Kenwryck
a Thorne
agi
Waldman
eodore S. Weiss
esel
Will

Director
ael Mesinai

THE RAOUL WALLENBERG COMMITTEE OF THE UNITED STATES

245 PARK AVENUE, 38TH FLOOR NEW YORK, NEW YORK 10167

TEL (212) 272-7790 / FAX (212) 272-9720

December 30, 1991

*Sverlänmat till ut
92-01-09 GOM*

1992-01-08

138/92

INK. UTRIKES DEP.	
St. No 9/87-13	
1992-01-18	
7	2

The Honorable Carl Bildt
Prime Minister of Sweden
Office of the Prime Minister
Rikstatam 1
10012 Stockholm, Sweden

*144 3316/92
= 1 IC aa*

POU

Dear Prime Minister Bildt:

Please allow me to extend my warmest wishes to you and the nation that you now lead. Sweden is very close to my heart, and the interest and concern for her well-being is shared by many of us here in the United States. Having met you several years ago at the Swedish Consulate -- where I heard you speak so compellingly about your vision for the future -- I feel certain that Sweden's destiny is in strong and capable hands.

There has been some discussion and, obviously, some diversity of opinion resulting from the December 5, 1991 meeting of the Swedish-Soviet Commission on the Fate of Raoul Wallenberg. You know that The Raoul Wallenberg Committee of the United States has been both involved and deeply concerned about the fate of this extraordinary humanitarian for the past eleven years. Our office has received telephone calls from powerful members of the United States Senate and Congress who share our concern about the contents of the 43 documents recently turned over by the Soviets to the Government of Sweden.

I should like to make a somewhat unusual request. Before any statement is made about the 43 documents now being reviewed by your government, would it be possible to brief this Committee before a statement is made to the press. All information would be regarded as absolutely confidential until such time as the Swedish government has addressed the issue publicly.

I also wish to request that a copy of the 43 documents be sent to us, along with that of prior Commission proceedings, to be added to the 49 volumes of documents given to us several years ago by Sweden for archival purposes.

It is my hope, and that of our extensive membership, that the review and public release of these documents will occur soon. We have been working very closely with Raoul Wallenberg's half-brother, Professor Guy von Dardel, and his team of consultants. As you might imagine, all of us are exceedingly anxious that these investigations not be delayed beyond a reasonable time. I am certain that you and the Government feel the same concern.

I wish for you, your family, and your nation a joyous, prosperous and, above all, a peaceful New Year.

With sincere good wishes,

Rachel Oestreicher Haspel
President

*13/1 Telat LS R O. H. & Hm
sant sant de bezare
haslgarne
ae m*

KOPIA TILL:
UTR MIN
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1
SB

ÅTGÄRD:

92 -01- 1 6

INKOM UD 1992-01-16

AMBASSADEN MOSKVA

1992-01-16

UD STOCKHOLM

FOER POL 1 OCH SB (HAFSTROEM)

RE BURBULIS BESOEK OCH WALLENBERGAERENDET

FORTS

RE BURBULIS BESOEK OCH WALLEMBERGAERENDET

DET VORE NOG BRA OM WALLEMBERGAERENDET TOGS UPP AEVEN MED
BURBULIS PAA SAA SAETT ATT VI BER DENNE (OCH JELTSIN) GE
KLARA INSTRUKTIONER TILL BEROERDA MYNDIGHETER
(INRIKESMINISTERIET, UTRIKESMINISTERIET OCH KGB) ATT ARBETET
SKALL FORTSAETTA BEDRIVAS MED ENERGI OCH GRUNDLIGHET. JUST
NU HAENDER NAEMLIGEN INTE SAA MYCKET BEROENDE PAA PAAGAAENDE
OMORGANISATIONER.

MAGNUSSON

[REDACTED]

KOPIA TILL:

UTR MIN

KABS

POLCH

BETR POLCH

POL 1

ÅTGÄRD: 920129

UTRIKES DEP.

D. No

92-01-16

AVD	GR.	MAL
P	2	En

Pal

*Remiss H t amb London,
W 11V f ed kommission
Pol 1, Hallqvist/Koh
920129*

INKOM UD 1992-01-16

AMBASSADEN MOSKVA

1992-01-16

UD STOCKHOLM

✓ FOER KABS OCH POL 1 (HALLQVIST)

RE WALLENBERGAERENDET

FORTS

sen

RE WALLEMBERGAERENDET

MIN BRITTISSKE KOLLEGA LOGAN BESOEKTE MIG IGAAR FOER ATT FOERHOERA SIG OM SENASTE UTVECKLINGEN I WALLEMBERGAERENDET. MOT SLUTET AV SAMTALET, DAA JAG REDOVISAT VAD VI UPPNAATT, FRAAGADE HAN MIG, EN ANING BESVAERAT, OM VI INTE FAATT FRAM NAAGON ANNAN INFORMATION AV INTRESSE. UPPENBARLIGEN AER BRITTERNAS OROADE OEVER ATT RYSSARNA UNDER UTREDNINGENS GAANG SKALL OEVERLAEMNA UPPGIFTER SOM PAA NAAGOT SAETT KAN VARA KAENSLIGA FOER BRITTISKT VIDKOMMANDE. JAG KAN INTE GISSA VAD DET SKULLE KUNNA VARA FRAAGAN OM.

MAGNUSSON

AMB MOSKVA

Stockholm 92-01-11.

Sammanträde
Wallenberg-ärendet

St Rats
Ratsch
Auk Moskov
Auk Lefland
Prof von Dandl
Carl Rensson
Hollgrist
920415

Departementsrådet Martin Hallqvist
Utrikesdepartementet
Box 161 21
103 23 Stockholm

INK UTRIKES DEP		
11/004		
92-01.16		
AVD	GR	MAL
P	3	Eu

Broder!

Tackar för att jag fått ta del av protokollet från sammanträdet i Wallenberg-ärendet. Man får intrycket, att man på rysk sida ser rätt pessimistiskt på möjligheten att hitta dokument av avgörande värde men att intervjuer kan ge en chans.

Det försvunna brevet från Abakumov till Molotov kan ifråga om dokument vara den felande länken. Att brevet registrerats men försvunnit kan betyda att de två herrarna hade en gemensam hemlighet. Till detta kan knytas en återblick på hur jag och en del UD-män redan under handläggningen men inte minst efter det ryska svaret 1957 spekulerade kring nummer 2 av de tre hypoteserna 1/ W. dog av hjärtinfarkt. 2/ W. avrättades. 3/ W. levde efter 1947.

Jag kan inte utesluta, att i W-akten någon fundering från denna tid finns, att W. kunde ha avrättats. UD:s arbetshypotes måste av uppenbara skäl dock vara, att W. kunde vara i livet. Jag var därför noga med att inte i något sammanhang antyda, att hypotesen om avrättning kunde vara sannolik. Om uppgifter spritts att jag som ansvarig för ärendets handläggning umgicks med den tanken, hade UD råkat ut för kritik, emedan det hade inneburit en försvagning av vår position mot Moskva.

Olika omständigheter ledde dock tanken in på avrättningsalternativet. De omfattande förhören med fångar, som visste något om W:s fångenskap, och deras isolering kunde ges tolkningen, att KGB beslutat sig för att gömma W. effektivt. En annan tänkbar tolkning var att KGB avrättat W. och ville sopa igen spåren. Den tolkningen fick visst stöd genom att vi helt tappade spåren efter Langfelder och Roedel, två fångar som kanske också avrättats, därför att de var kronvittnen. Ytterligare ett indicium var att ingen av de fångar i Wladimir, som väl kände till W., hade någon kännedom om att W. befunnit sig där. Varför tog alla tillförlitliga spår plötsligt slut?

Vi fick inga uppgifter om att krigsfångar avrättats, men sådant kan enligt ryssarnas utsago ha inträffat. För övrigt var W. ingen krigsfånge utan i ryssarnas ögon en spion från ett neutralt land. W. var sällan förhörd. Ingenting tyder på att ryssarna insett att spionerimisstanken

var obefogad. W. blev genom de upprepade svenska demarcherna en besvärande fånge men inte främst för KGB utan ur utrikespolitisk synpunkt. Det kan därför tänkas, att frågan om W:s undanskaffande aktualiserades av Molotov, inte av Abakumov. Vad som kan inhämtas om hur W.-ärendet uppfattades i MID belyser motiv.

Vad åsyftade den vid vårt sammanträde närvarande krigshistorikern med yttrandet, att pågående undersökningar var snävt upplagda? Menade han att man borde belysa motiv, som kan utgöra indicier beträffande W:s öde.

Förhören med andra fångar rörande W. visar, att åtminstone KGB misstänkte, att hemvändande krigsfångar skulle komma att vittna om W:s fångenskap. Den risken förelåg ju också efter en avrättning och talade emot den lösningen. Risken har av KGB sannolikt uppfattats mer konkret än av t ex Molotov i samtal med Stalin. Att Stalin hölls informerad om W. var ju den ryska delegationen helt säker på.

Gromykos svar 1957 var förbryllande. Ett enkelt sätt att få ärendet avslutat hade varit att meddela, att Abakumov avrättade W. Det hade varit lika enkelt som att med annan motivering lägga skulden på Abakumov (och indirekt Stalin), vilket man ju gjorde. Vi skulle på svensk sida inte ha haft någon fast grund att ifrågasätta en uppgift om avrättning. Däremot hade vi starka skäl förmoda, att Abakumov inte kunde ha tagit alla hemligheter om W, med sig i graven. Svarets gåtfullhet diskuterade jag då och då med olika handläggare i UD. Inte minst fann Jödal svaret gåtfullt. En tolkning var, att MID inte visste om Smoltsovs anteckningar var hederliga eller diktade av Abakumov och att man ville ha ryggen fri, om det visade sig att W. gömts undan eller om Smoltsov använt beteckningen "hjärtinfarkt" på ett nackskott. Det har sagts att "hjärtinfarkt" brukade användas som täckord. Vi kunde inte se något politiskt motiv att inte eftertryckligt avsluta ärendet, även om man därvid måste tillstå att W. avrättats. Vi spekulerade om att den sittande regimen på något sätt kunde känna sig ha en trasa med i byken, men vi knöt inte denna misstanke till någon viss person.

Om det var så, att en avrättning skett i samspel mellan Molotov och Abakumov (men med all sannolikhet efter Stalins medgivande), var det Molotovs trasa som låg i byken. Ett indicium kan vara att Molotov skyndsamt efter Erlanders och Hedlunds besök förberedde ett svar. Han etablerade sig som dirigent. Hans inställning bör ha varit avgörande, ty ärendet föll ju inom hans domän i politbyrån. Jag har inte läst Molotovs promemoria. Den bör givetvis jämföras med det slutliga svaret, som utformades av gruppen Bulganin, Molotov, Serov, Sjepilov.

Efter partikongressen 1956 då Chrustjov brännmärkte Stalins skräckvalde måste Molotov som en av Stalins allra närmaste medarbetare ha känt sin ställning osäker. Han förpassades så småningom till Mongoliet. Om hans skuld till W:s avrättning avslöjats för Chrustjov, kunde W-affären ha utnyttjats mot honom. Att Abakumov, som ju förmodligen med överraskning häktades mycket snart efter Stalins död och som hade otaliga oskyldiga framstående ryssars död på sitt samvete, skulle ha varit speciellt orolig för sin behandling av just W. och fått tid att undanröja bevisning förefaller inte sannolikt. Däremot hade Molotov tid och goda skäl att förstöra det försvunna brevet från Abakumov.

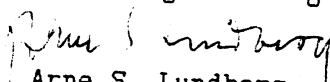
Intressant är också att Molotov ville ha MID:s svar uppskjutet till efter det svenska valet. Svaret innebar ju en svensk delseger: ryssarna hade tvingats erkänna att W. varit deras fånge, ett på den tiden enstående medgivande av Moskva att motparten i ett internationellt uppmärksammat ärende haft rätt. Man kan undra hur intresserad Molotov var för utgången av det svenska valet och vilken effekt han trodde svaret skulle få. Om han var medskyldig till W:s död hade han däremot lättförståeliga skäl lägga frågan på is en tid, så att den slutligen kunde handläggas i en lugnare atmosfär än omedelbart efter Erlanders och Hedlunds besök. Sannolikheten blev då större för att ärendet i slutfasen skulle behandlas något mer slentrianmässigt och att han skulle få sina synpunkter på svaret beaktade utan alltför nyfiket frågande.

Denna hypotes om Molotovs roll må vara logisk men är endast en hypotes. Fakta som talar mot eller för hypotesen kan tänkas framkomma under den fortsatta utredningen. Hypotesen kan förtjäna att kanske parallellt med andra hypoteser beaktas om utredningsresultatet i någon form måste bedömas i en situation där inget avgörande bevis föreligger. Kommer den ryska delegationen att framlägga någon hypotes? Den kan i slutskedet av utredningen knappast undgå att göra det.

Av allt material i ärendet som jag tagit del av sedan jag lämnade UD skulle Kaplan-brevet ha varit svårast att underkänna som bevis, om brevet varit äkta. Sonja Sommerfeld uppgav vid ett telefonsamtal med mig för några år sedan, att hon på ett tidigt stadium besökt Kaplans dotter Anna Bilder och att denna bekräftat, att hennes moder skrivit brevet. Vid den diskussion som fördes i Wallenbergaktionens lokaler efter den ryska delegationens besök kom frågan i ett nytt ljus. Sonja Sommerfeld berättade, då jag tog upp frågan, dels att Anna Bilder begärt att Wallenbergaktionen skulle betala henne en summa pengar, dels att Anna Bilder sagt sig ha varit påverkad av skojaren Kalinski.

Tillfället var inte lämpligt för något slags förhör, och tidpunkterna för Anna Bilders olika utsagor är för mig oklara. Det förefaller som om Kalinski och Anna Bilder i maskopi förfalskat brevet. Det kan tänkas att Kalinski fått Anna Bilder, som hade skulder, att tro att hon kunde tjäna pengar på brevet. Det är troligt att Sonja Sommerfeld kan klara upp frågan om brevets äkthet. Om brevet är förfalskat förklarar detta, varför Anna Bilder, alltsedan brevets existens en kort tid varit känd, vägrat att låta sig utfrågas om brevet. Modern torde enligt Sonja Sommerfeld numera finnas i Israel.

Med vänlig hälsning

Arne S. Lundberg

ARCHIVE COPY

MSG NO: 920116-647

DISTRIBUTION STATUS AT: 1992-01-17-07.54

TO:

STATUS:

TIME:

DIARY NO:

MOSKVA-T

DISTRIBUTED

1992-01-16-17.52

0042 ✓

FROM: UDTEX 21

POSTED TIME: 1992-01-16-17.48

MSG NO: 920116-647

=LIST

MOSKVA-T

+

UD STOCKHOLM 1992-01-16

AMBASSADEN MOSKVA

FOER MAGNUSSON FRAAN HALLOVIST, POL 1. RE WALLEMBERG.

SMERSJ-DOKUMENTET HAR NU SLAEPPTS.

CABINET

SVERIGES AMBASSAD

BUDAPEST

1992-01-16

1(2)

Pol 1, depr Hallqvist/LS
1992-01-27

Delges:

kabs

polch

Ch Pol 1, 5

C Persson, Pol 5

Raoul Wallenberg-föreningen

Guy von Dardel, c/o del Genève

H Magnuson, amb Moskva

J Hafström, SB

M Hallqvist

Departementsrådet Martin Hallqvist
Utrikesdepartementet

16/021

INKOM UD		
1992 -01- 17		
Avd P	Gr 2	Mål En

B R Å D S K A N D E

Det "ursprungliga" Wallenberg-monumentet i Budapest
(1 bil.)

Broder,

Aberopande vårt samtal tidigare i veckan får jag återkomma i den intressanta saken om det "ursprungliga" monumentet till minne av Wallenbergs gärning, som tacksamma borgare i Budapest hade för avsikt resa efter krigsslutet. Som bekant hann statyn aldrig invigas utan bortfördes nattetid på - så förmodas det - sovjetisk anstiftan. Den återfanns först långt senare och då som prydnad av infarten till en farmaceutisk industri i den idylliska staden Debrecen, ca 20 mil öster om Budapest i närheten av den rumänska gränsen. Händelsen nämns f.ö. i Per Angers bok "Med Raoul Wallenberg i Budapest".

Frågan om monumentets återbördande till sin rättmätiga plats i Szent Istvans park mitt emot Margareta-ön i det tidigare s.k. internationella ghattot där flertalet av svenskhusen fanns, har sedan dess vid några tillfällen nämnts från amerikansk sida. Så skedde i samtal med ambassadör Strömholm några dagar före det svenska statsbesöket i Ungern i våras och saken uppges vidare ha varit under övervägande under

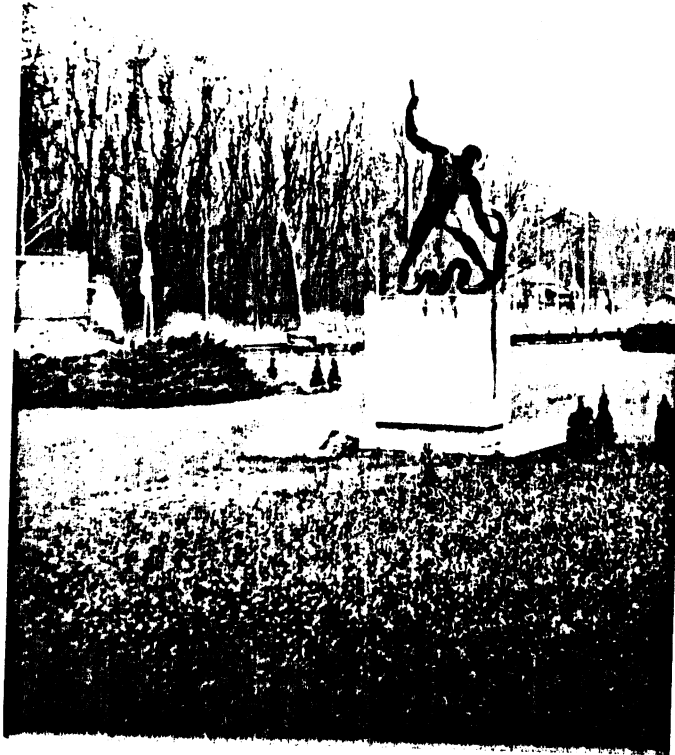
förberedelserna av vicepresidenten Quale's stop
 över i Ungern några månader senare. Dock har,
 såvitt jag förstår, saken aldrig på allvar diskuterats
 i samtal med de ungerska myndigheterna. När jag
 strax före jul träffade Thomas Robertson, politiskt
 råd på amerikanska ambassaden, nämndes statyn en
 passant och jag bad att få träffa honom efter jul-
 helgen för att få närmare information i saken.

Så skedde också helt nyligen, varvid Robertson be-
 kräftade att återförandet av statyn diskuterats
 internt på ambassaden som en passande hyllning in-
 för Wallenbergs 80-årsdag i augusti i år. Man
 ansåg sig ha anledning att tro att de lokala myn-
 digheterna inte skulle göra några svårigheter, även
 om frågan naturligtvis skulle få behandlas på
 sedvanligt sätt med omröstning i fullmäktige.
 Finansieringen skulle förmodligen heller inte bli
 något problem, sade Robertson, och hänvisade till
 att det redan fanns ett åtagande från en ungersk-
 född amerikansk medborgare och känd MR-aktivist
 i New York, Allan Weinstein, att stå för uppkommande
 kostnader i sammanhanget.

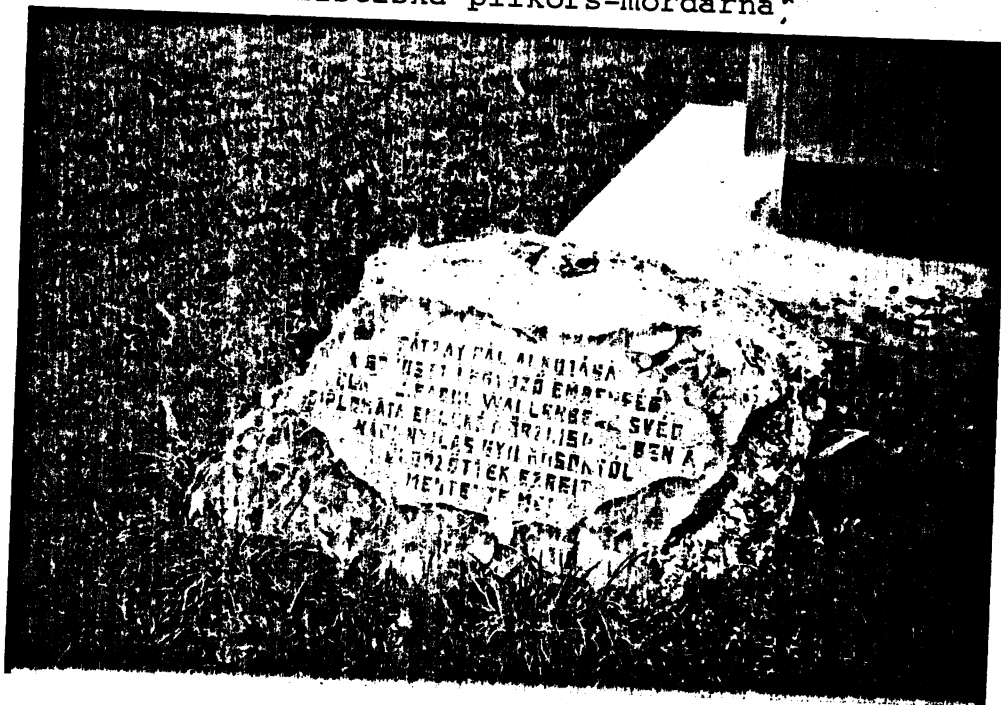
Vore man på svensk sida beredd att medverka? Kanske
 finns på svensk sida ett intresse av att på något
 sätt delta i en eventuell manifestation i anslutning
 till att monumentet återfick sin rättmätiga
 placering.

Jag lovade att bringa tankarna enligt ovan till
 Stockholms kännedom och i sinom tid återkomma. I
 början av veckan återkom Robertson med reflextionen
 att saken eventuellt kunde komma beröras under stats-
 ministerns förestående besök i Washington i
 slutet av nästa månad.

Ulf Håkansson
 Ulf Håkansson
 Ulf Håkansson

Inskriptionen på minnesstenen lyder som följer:
 "Pal Patzays verk. Symbol av mänskligheten som besegrar
 ondskan. Verket bevarar minnet av den svenske diplomaten
 Raol Wallenberg, vilken 1944 räddade tusentals förföljda
 från de nazistiska pilkors-mördarna."

7/1-92
LARS G:SON BERG

Rio de Janeiro 1992-01-15

Pressch Kumlin/it
1992-02-04 Ex till:

Kabsekr
Hallqvist, Pol 1
Leif Leifland

up 920204/1

Ambassadör Krister Kumlin
Press- och Informationsenheten
Utrikesdepartementet

INK. UTRIKES DEP.		
D 15/004		
92-01-19		
~~92-02-06~~		
AVD	GR	MAL
P	2	En I

Tidningsartiklar om Raoul Wallenberg

Hjärtligt tack för gårdagens fax i rubricerade ärende. Jag har med intresse läst Leif Leiflands artikel i SvD 25/11 och håller helt med honom. Schillers teori om "varför ryssarna grep Wallenberg" är nog ett "villospår".

Den efterlysta artikeln av Carlbäck var införd under Brännpunkt i SvD 30/12. Igår kväll fick jag den per fax från - DN! (Svante Nycander hade sparat upp den).

Tack för Pressbyråns vänliga hjälp.

Med bästa hälsningar

Din tillgivne

SVERIGES AMBASSAD

SOFIA

1992-01-15 Nr 12V R 18

Pol 1/Cederin/hi
Ex till:
Ch pol 1
Amb Moskva u nr

UTRIKESDEPARTEMENTET

INK. UT	
D.No	
92-01-20	
AVD.	GR
2	2

H E M L I G

Uppgifter om Raoul Wallenberg?

Ambassaden i dag uppsökt av bulgariske medborgaren Otto Alexander STOLZ, född 1913. Denne bad att få lämna följande uppgifter om en svensk (Raoul Wallenberg?) som han träffade vid ett sovjetiskt fångläger i slutet av januari 1945:

Stolz tillhörde den bulgariska armén. Han tillfångatogs av sovjetiska trupper i årsskiftet 1944/1945. Efter tågtransport under fem dagar kom han den 21 januari 1945 till ett läger ("Konzentrationslager") vid "Dorf Boros". Där samlades krigsfångar från en mängd olika länder, bl a Tyskland, Österrike och Ungern.

Vid sin ankomst den 21 januari 1945 träffade Stolz en person som uppgav sig heta "Berg". Denne förklarade sig vara svensk. Han kunde tala flera språk, bl a engelska, franska och tyska. Stolz och "Berg" bodde i samma barack. Stolz uppger att "Berg" kunde vara en förkortning av "Wallenberg".

Efter ca 10 dagar (omkring 1 februari 1945)
försvann plötsligt denne svensk från läqret. Han
hämtades mitt i natten av vakter och fördes bort.
Härefter har Stolz aldrig mer sett denne svensk.

Undertecknad visade härefter upp en bild av Raoul
Wallenberg. Stolz förklarade att den svensk han
träffade i januari 1945 mycket väl kunde vara
Wallenberg.

För det fall det finns ett ytterligare intresse i
saken har ambassaden adress och telefonnummer till
Stolz som bor i Sofia.

Ingemar Dolfe
Ingemar Dolfe

SVERIGES AMBASSAD

MOSKVA

1992-01-15

Kanslirådet Martin Hallqvist

Utrikesdepartementet

*Sen Hallqvist - Gerner
921121*

Paul

15/007

INKOM UD		
1992 -01- 23		
Avd D	Gr 2	MU En

Wallenbergdokument från utrikesministeriets arkiv
(\$ bil.)

V

Broder,

./.

Insänder härmed f v b Kristian Gerner de kompletterande dokument om Raoul Wallenberg denne beställde vid sin genomgång i MID:s arkiv. Du kan ju passa på att ta en kopia av dem.

./.

Bifogar också en förteckning.

Hans Magnusson
Hans Magnusson

Hans Magnusson

Förteckning över Wallenbergdokument beställda av
Kristian Gerner

1. PM från Vysjinskij till Molotov 13 maj 1947 (har vi redan)
2. Skrivelse från Dekanozov till Söderblom 16 januari 1947
3. Uppteckning samtal Dekanozov-Söderblom 8 maj 1945 (samtalet ägde rum den 25 april 1945)
4. Skrivelse från sovjetambassaden till MID 26 juli 1947 (bif skrivelser från svenska organisationer)
5. Skrivelse från sovjetambassaden till MID 14 november 1947
6. Skrivelse från MID till sovjetambassaden 20 november 1947
7. PM från MID till Centralkommittén 26 december 1947
8. PM om Raoul Wallenberg 15 juli 1959
9. PM om Raoul Wallenberg 14 mars 1956
10. PM MID 5 april 1956
11. PM om Raoul Wallenberg 9 februari 1952

ЗАКАЗ НА КСЕРОКОПИРОВАНИЕ

АВП СССР

/не более 50 листов/

Ф.И.О. Gerner, Kristian Валерьевич

NN : ~~06~~ : : : : :
 п/п: N фонда : N описи : год : N папки : N дела : NN листов

06	9	1944	81	1280	3
06	9	1944	81	1280	19-20
06	15	1952	18	335	9-11
06	15	1952	18	335	85
140	38	1944	173	27	65, 68, 75 79, 82
0140	38	1944	173	27	6-9
0140	43	1952	172	17	19-31
0140	50	1959	198	22	9-12

Итого: 33 листов.

Тов. Абакумову.
Прошу доложить мне.

РАССЕКРЕТНО
~~Секретно~~

18.У.47г.

В. Молотов

Тов. МОЛОТОВУ В.М.

В конце 1944 г. шведы обратились в НКВД СССР с просьбой взять под защиту первого секретаря шведской Миссии в Будапеште Рауля Валленберга.

16 января Миссии было сообщено, что Валленберг обнаружен и взят советскими военными властями под свою защиту.

24 апреля 1945 г. шведы сообщили в НКВД СССР, что среди отправленных из Будапешта в Швецию сотрудников Миссии Валленберга не оказалось и просили его розыскать. Эти запросы со стороны шведов в дальнейшем многократно повторялись как в письменной (8 нот), так и в устной форме (5 бесед).

15 июня 1946 г. на приеме у тов. Сталина б.шведский посланник Седерблум обратился к тов. Сталину с просьбой поручить навести справки о судьбе Валленберга.

Отвечая на запрос в риксдаге по делу Валленберга шведский премьер-министр Эрландер сообщил депутатам о том, что в числе других мер по розыску Валленберга посланник Швеции обращался за помощью к Генералиссимусу Сталину.

В шведских газетах о деле Валленберга неоднократно помещались заметки и статьи, а к моменту обсуждения в риксдаге этого дела, его освещение приняло размеры кампании, открывшейся помещением в "Стокгольм Тидниген" большой рецензии на книгу некоего Рудольфа Филиппа, озаглавленную "Рауль Валленберг".

В виду настойчивости, проявленной шведами в этом деле, мы неоднократно, устно и письменно, запрашивали в

3441.1114/-

2².

течение 1945 и 1946 г.г. "Смерш", а позднее МГБ о судьбе и местопребывании Валленберга, в результате чего лишь в феврале с.г., в разговоре с тов. Новиковым, тов. Федотов сообщил, что Валленберг находится в распоряжении МГБ и обещал доложить Вам лично о дальнейших мероприятиях МГБ по этому делу.

Поскольку дело Валленберга до настоящего времени продолжает оставаться без движения, я прошу Вас обязать тов. Абакумова представить справку по существу дела и предложения о его ликвидации.

А.В.Вышинский

А. В. ВЫШИНСКИЙ

13
12.

1312-В
14.V.477

Копия с резолюцией т. Молотова послана т. т. <u>Абакумову</u> _____ 19. V 1947 г.

К о п и я. ³

Москва, 16 января 1948 года.

Уважаемый г-н Седерблум,

По сообщению из Будапешта, в занятой советскими войсками части города по улице Бенцур обнаружен шведский подданный г-н Рауль Валленберг, назвавшийся секретарем Шведской Миссии в Венгрии, о котором Вы сообщили мне в вашем письме от 31 декабря прошлого года.

По словам г-на Р.Валленберга остальные члены Шведской Миссии находятся в западной части города. Меры по охране г-на Р.Валленберга и его имущества советскими военными властями приняты.

Доводя о вышеизложенном до Вашего сведения, я прошу Вас, г-н Посланник, принять уверения в моем глубоком к Вам уважении.

П.п. В.Деканозов.

Г-ну С.СЕДЕРБЛУМУ,
Чрезвычайному Посланнику и
Полномочному Министру
Швеции.
Москва.

Верно:
№ 353-М

В.И.Степанов

13 МИНИСТРА ЗАМ. МИНИСТРА
В. Г. ГИДИНОВ

В. В. Европейский
Отдел

РАССКЛЕЙНО

19 г.

8. 597
5

8 мая 1943 года
204/5

ПРИЕМ ПОСЛАНИЯ ПОСЛАНИКА СЕДЕРБЛМА
25 апреля 1943 года.

Сегодня принял Седерблм по его просьбе.

1. Послания заявил, что по поручению шведского правительства он должен сообщить мне некоторые данные об отношениях между Швецией и Чехословакией. После того, как немцы заняли Чехословакию шведский посланник покинул свой пост и вышел оттуда. Чехословакия же посланник в Стокгольме продолжал оставаться на своем месте и после возникновения немецкой войны он получил некий полуофициальный пост. Два года тому назад чехословацкое правительство поручило ему защиту чехословацких интересов в Швеции. В данный момент этот посланник снова полностью вступил в исполнение своих обязанностей в Стокгольме. Шведское правительство имеет намерение также оформить соответствующим образом своего посланника при чехословацком правительстве. В данный момент отъезд шведского посланника в Кошице задерживается лишь отсутствием транспортных возможностей и следовательно представляет собой только технический вопрос.

2. Швеция внимательно следит за событиями в Польше, заявил Седерблм. Это, естественно, поскольку Польша является соседом Швеции и Швеция имеет большие экономические интересы в Польше. Недавно Седерблм получил от своего правительства поручение обратиться к польскому послу в Москве о желании шведского правительства послать в Варшаву своего делегата при временном польском правительстве. Шведы уже получили благоприятный ответ от поляков на это обращение. Информировав меня об этом, Седерблм просил довести о сказанном до сведения Советского Правительства и вместе с тем оказать содействие в приезде шведского делегата через Москву в Варшаву. При этом Седерблм вручил мне короткий эд-менюар, содержащий данные о личности Зига, шведского делегата в Польшу. Седерблм добавил, что вероятно и польский посол обратится в Наркоминдел по этому же вопросу. Я обещал довести о сказанном Седерблма до сведения Советского Правительства и сообщить соответствующим советским властям по поводу приезда...

лагасмой псевдому псевдного делегата.

3. Седерблум вручил мне письмо относительно бывшего секретаря псевдной миссии в Венгрии Валленборга, найденного недавно советскими войсками в Будапеште. Посланник сообщил, что имеются сведения о том, что Валленборг, несмотря на принятые меры по его охране куда-то бесследно исчез. Посланник просит принять меры к его розыску. Этот человек известен среди псевдской общественности, как лицо, спасшее жизнь 15 тыс. евреев, находившихся в Будапеште в то время, когда там были немцы. Общественность Швеции, по словам Седерблума, беспокоится за судьбу Валленборга. Возможно, что с ним произошел какой-либо несчастный случай. Сообщения об этом случае псевды получили от евреев, приехавших из Будапешта в Бухарест. Я спросил, какой случай с Валленборгом имеет в виду Седерблум. Седерблум пояснил, что по имеющимся у него сведениям, Валленборг будто бы погиб во время автомобильной катастрофы, вскоре после его обнаружения. Выслушав Седерблума, я сказал, что ему должно быть уже известно о той помощи, которая была оказана советскими властями в Будапеште сотрудникам псевдской миссии. Нет сомнения, что и в данном случае будут приняты возможные меры к розыску. Со своей стороны я обещаю довести о просьбе Седерблума до сведения военных властей в Будапеште.

4. Сославшись на свой предыдущий запрос, Седерблум передал мне письмо, напоминающее о просьбе псевдов разрешить директору королевской оперы в Стокгольме посетить Советский Союз. Я сказал, что это относится к компетенции БОНС и может быть к Комитету по делам искусств, которому я и адресую просьбу посланника.

5. Вручив мне памятную записку относительно псевдского "Комитета помощи ленинградским детям", Седерблум сообщил, что в настоящее время комитет начинает свертывать свою работу, поскольку поставленные перед ним задачи почти полностью выполнены. Было бы желательно, если бы советский Красный Крест подтвердил получение от этого комитета посланок, направлявшихся в разное время в Ленинград из Швеции, а также и из Соединенных Штатов Америки. Я обещаю передать об этой просьбе Красному Кресту, заметив одновременно, что советская общественность хочет помочь, которую оказывала ленинградским детям вышеуказанный комитет.

6. Седерблум передал мне записку относительно содействия в получении румынских виз псевдскому консулу в Бухарест Датльору и вице-консулу Хеггелю, находящимся в данное время в Стамбуле, куда они временно выехали из Бухареста. Как оказалось: запрос о получении виз в Румынию, сделал Седерблум.

находится в зависимости от разрешения ССК в Бухаресте, которая идет по этому поводу указания из Москвы.

Я обещал заинтересоваться этим делом и запросить ССК.

7. Сварц, что профессор Сварц уже вернулась в Швецию и что она была глубоко тронута оказанным ей вниманием в Москве и в частности приемом у В.И. Молотова. Седерблум передал мне признательность за все сделанное в отношении Сварц. Я в свою очередь сказал, что мы благодарим Сварц за ту большую помощь, которую она оказала в лечении нашего посланника Коллонтай.

8. Тадде Седерблум сказал, что последнее время Красный Крест Швеции оказывает большую помощь в деле возвращения шведов из Германии в Швецию. С этой целью шведский Красный крест организовал колонны, которые эвакуируют из Германии шведов. Пользуясь тем, что в ряде германских районов царит хаос, шведы прихватывают датчан и норвежцев. Таким образом, в число спасенных людей шведы вли и сына датского правителя в Москве Дессинга. Выслушав это, я заметил Седерблumu, что нельзя не порадоваться этому сообщению Посланника. Однако, было бы весьма полезно и желательно, если бы шведы проявили подобную же энергию в деле отправки на родину советских граждан, вывезенных в свое время немцами из Литвы, Латвии и Эстонии. Посланник значительно порадовался, если бы он сообщил о решении вопросов по поводу этих так называемых прибалтийских беженцев, а также о возврате судов, угнанных из прибалтийских республик. Явно смущенный Седерблум постарался уклониться от ответа о прибалтийских беженцах, но все же заявил, что вопрос о судах решен положительно. Я возразил, что это не совсем так, ибо этих судов мы до сих пор от шведов не получили. Седерблум пояснил, что этот вопрос дней, остается лишь получить решение парламента, но он уверен, что все будет сделано. При этом Седерблум заявил, что он может послать в Стокгольм телеграмму с просьбой ускорить решение по этому делу. Продолжая свою мысль, я указал Седерблumu, что имеется сведения о намерении шведских властей отправить часть прибалтийских беженцев в другие страны, в частности, в Америку. Я сказал, что это сильно осложнило бы вопрос и что шведы с нами об этом не советовались. Во время этой части беседы Седерблум чувствовал себя явно неловко, пытаясь отговориться неясным вопросом, что же мол, очевидно, советская миссия в Швеции непосредственно касается по этому вопросу со шведским правительством, но я дал понять Седерблumu, что мы придаем этому вопросу серьезное значение и что к этому вопросу мы еще вернемся.

Присутствовал Г. Тимофеев.

- Приложение:
- 1/ Памятная записка о поездке делегата в Польшу;
  - 2/ письмо от 24 апреля 1945 г. относительно Валленберга;
  - 3/ письмо от 25 апреля по поводу поездки в Советский Союз директора королевской оперы в Стокгольме Андре;
  - 4/ памятная записка по вопросу шведского комитета помощи ленинградским детям;
  - 5/ памятная записка по вопросу о выдаче в"ездных виз шведскому консулу в Бухаресте Даль-лоф и вице-консулу Хеггнер.

н/н

(В. Деканозов)

Верно: Беллингу

Разослано:

- Т.Т. Деканозову,
Вышинскому,
Деканозову,
4 Европ.отд.,
5 Европ.отд.,
в дело.
6 экз.

МИССИЯ СССР В ШВЕЦИИ

гор. Стокгольм.

65

ВНЕШНЕПОСЛАНИИ
ОТДЕЛ
№ 1604
РАССЫЛКА № 7
СЕКРЕТНО. Экз. 1

"26" июля 1947 г.

№ 403

ЗАМ. ЗАВЕДУЮЩЕГО 5-ым ЕВРОПЕЙСКИМ ОТДЕЛОМ МИД СССР
тов. ВЕТРОВУ М.С.

В дополнение к нашей телеграмме № 728-729 от 13 июля с.г.
направляем Вам перевод и подлинник письма шведских общественных
организаций на имя Совпосланника т. Чернышева И.С. относительно
выяснения судьбы Рауля Валленберга.

ПРИЛОЖЕНИЕ: упомянутое на 4 листах.

ВРЕМЕННЫЙ ПОВЕРЕННЫЙ В ДЕЛАХ СССР
В ШВЕЦИИ

С. Базаров
(С. Базаров)

Отп. 2 экз. НК
1-адресату,
2-в дело.

*Внесено
в журнал
на контроле*

*МЗ
2/III 47*

*ответ издан
вс МЗ
на 18. VII 47*

Till

Hans Excellens Ilia Tchernychev,
De Socialistiska Sovjetrepublikernas Unions Envoyé
Extraordinaire & Ministre Plénipotentiaire
i Stockholm.

I vida kretsar i vårt land erfar man en allt större oro över att den svenske medborgaren legationssekreteraren Raoul Wallenberg, som den 17 januari 1945 enligt officiellt sovjetryskt meddelande omhändertogs av ryska militärmyndigheter, ännu ej återsänts till Sverige.

Raoul Wallenberg, en humanitetens och människokärlekens förkämpe, har på uppdrag av Sveriges konung och regering under de största ansträngningar och med fara för eget liv räddat en stor del av Budapests judar från nazismens terror. Han har genom denna sin gärning tillvunnit sig det svenska folkets kärlek och beundran.

Undertecknade organisationer, representerande över en miljon svenska demokratiska och antifascistiska kvinnor och män, rikta därför genom Eder en inträngande vädjan till Generalissimus Stalins kansli att till Sverige återsända Raoul Wallenberg.

ПОСОЛЬСТВО СССР В ШВЕЦИИ

РАССЕКРЕЧЕНО

Секретно. Экз. № 1

гор. Стокгольм.

14 " ноября 1947 г.

№ 502

2240

18 XI 47

И.О. ЗАВ.У ЕВРОПЕЙСКИМ ОТДЕЛОМ МИД СССР

тов. ВЕТРОВУ М.С.

При этом направляем Вам перевод полученного нами для сведения письма относительно Валленберга, посланного, якобы, некоторыми шведскими организациями тов. Сталину И.В.

Мы считаем, что это письмо следует оставить без ответа.

ПРИЛОЖЕНИЕ: по тексту на 3 л.

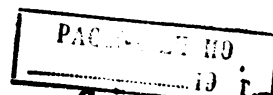
*прислать
Чернышев
самим изданием
и посылку
вместе с
вручение
с упрощенным
обращением
индекс 18 XI 47*

ПОСОЛ СССР В ШВЕЦИИ

Чернышев

(И.Чернышев)

Экз. 2
1-адресату
2-в дело

Секретно. Экз. № 2

" 20 " ноября 1947 года

№ 2038/500

ПОСЛУ СССР В ШВЕЦИИ

ГОВ. ЧЕРНЫШЕВУ И.С.

В связи с Вашим № 502 от 14 ноября с.г. прошу сообщить, каким путем было получено Посольством новое письмо реакционных шведских организаций относительно Р. Вадленберга и почему оно не было возвращено его авторам с указанием, чтобы они обращались по этому делу к шведским властям.

И.О. ЗАВ. 5-м ЕВРОПЕЙСКИМ
ОТДЕЛОМ

н/п М. БЕТРОВ /.

ОТП. 2 экз. МК

Г. Чернышеву,
в дело.

Верно: Козачин.

РАССЕКРЕТНО
19 г.
СЕКРЕТНО

ЦК ВКП/б/
Особый сектор, У часть.

Ваш №35/56 от 11 декабря 1947 года

Исчерпывающий ответ относительно Рауля Валленберга был дан шведам в лично. ноте т.Вышинского А.Я. шведскому посланнику Сульману 18 августа с.г.

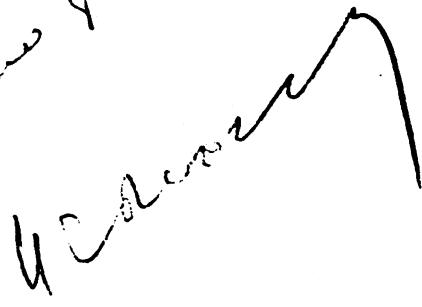
Вступать в какую-либо дополнительную переписку по этому вопросу, особенно с такими махрово реакционными организациями, как подписавшие данное заявление, нецелесообразно.

МИД СССР дано Послу в Швеции указание - в случае новых обращений шведских организаций подобного типа по вопросу о Валленберге отсылать их к шведским властям.

"26" XII.47 г.
№ 2250/560.

М. Ветров

15.12.48 г. Сособ. сектору
создана специальная
группа по расследованию
дел Кабакиной и Ганжур
14 (12.1961)

22 РАССЛЕДОВАНО
11 г.

Секретно. Экз. № 1

чех. 608/ссс
5.8.59г.

СПРАВКА

О шведском дипломате ВАЛЛЕНБЕРГЕ

Рауль Густаф Валленберг родился 4 августа 1912 года в Стогольме, происходит из рода крупнейших шведских капиталистов. В 1944 г. он был секретарем шведской миссии в Будапеште. 16 января 1945 г. НКВД СССР сообщил шведскому посланнику в Москве, что Валленберг был обнаружен в занятой советскими войсками части Будапешта и были приняты меры по его охране. Других сообщений о Валленберге НКВД не делал. В период с апреля 1945 г. по июнь 1947 г. шведская миссия в Москве неоднократно запрашивала МИД СССР о судьбе Валленберга. Ответ на эти запросы был дан в письме от 18 августа 1947 г. на имя шведского посланника Сульмана. В этом письме указывалось, что сведения об обнаружении Валленберга в Будапеште основывались на непроверенных косвенных данных, что, как выяснилось в результате тщательной проверки, Валленберга в СССР нет и он нам неизвестен, а также высказывалось предположение, что Валленберг либо погиб, либо был захвачен салашистами.

После передачи шведам этого ответа и до приезда в СССР в 1950 г. шведской правительственной делегации шведское посольство в Москве много раз обращалось в МИД СССР по делу Валленберга, а шведский МИД делал неоднократно представления советскому послу. Всего за этот период шведы обращались к советским властям больше 20 раз. На эти обращения давался ответ, в том числе и руководящими деятелями СССР (т.т. К.Е.Ворошиловым, А.И.Микояном), когда к ним обращались по этому вопросу деятели парламента и правительства Швеции, что Валленберга в Советском Союзе нет.

В этот же период шведы приступили к сбору у различных лиц, отбывавших ранее заключение в СССР, сведений относительно пребывания Валленберга в СССР. Был создан специальный комитет, который занимался и занимается до сих пор сбором упомянутых сведений, а также ведет пропаганду в печати в связи с делом Валленберга. Этот комитет располагает большими денежными средствами.

С момента возникновения "дело Валленберга" использовалось и используется буржуазной оппозицией в Швеции (правой и либеральной партиями) для ведения антисоветской пропаганды и для оказания давления на шведское правительство, которое они обвиняли в том, что оно недостаточно решительно добивается от СССР сведений о Валленберге. Шведские представители в неофициальной форме давали понять, что их продолжающиеся демарши о Валленберге вызваны в значительной мере необходимостью что-то противопоставить пропаганде оппозиции.

Во время пребывания в СССР шведской правительственной делегации в 1956 г. министр внутренних дел Швеции Г.Хедлунд передал Советскому правительству материалы по вопросу о Валленберге. Эти материалы состояли из показаний лиц, возвратившихся из СССР, которые якобы видели Валленберга и его шофера в московских тюрьмах. Советская делегация на переговорах вновь заявила, что Валленберга в СССР нет, и обещала, что будет произведено дополнительное расследование этого дела. Это обещание было зафиксировано в советско-шведском коммюнике от 3 апреля 1956 года.

6 февраля 1957 г. МВД СССР передал шведскому посольству в Москве памятную записку по вопросу о Валленберге. В этой памятной записке указывалось, что в результате тщательной проверки материалов о Валленберге, полученных от шведской стороны, в архиве санитарной службы Лубянской тюрьмы был обнаружен документ, из которого можно сделать заключение, что Валленберг умер в июле 1947 г. В записке говорилось, что Валленберг, по-видимому, был задержан в районе боевых действий советских войск, однако впоследствии содержан в заключении, а также неправильная информация о нем, дававшаяся МВД СССР в течение ряда лет, явилась результатом преступной деятельности бывшего руководителя госбезопасности Абакумова, который был расстрелян по приговору Верховного Суда СССР. Было выражено сожаление Советского правительства по поводу случившегося и его соболезнование шведскому правительству и родственникам Валленберга.

Шведы ответили на эту памятную записку нотой 19 февраля 1957 г. В ноте говорится, что шведская общественность возмущена происшедшим и что ответственность за это не может быть снята с СССР. Шведы просили, чтобы им были переданы новые материалы о

Валленберге, если такие материалы будут обнаружены в СССР. Шведское правительство оставило за собой право передать Советскому правительству новые материалы, которые оно сочтет имеющими значение для дальнейшего расследования в СССР. На эту ноту мы 17 апреля 1957 г. кратко ответили, что в памятной записке от 6 февраля 1957 г. были изложены все сведения по данному вопросу. Следует отметить, что после этого обмена нотами антисоветская пропаганда в связи с "делом Валленберга" значительно ослабла.

В 1958 г. мать Валленберга - фон Дардель прислала письмо на имя тов. Н.С. Хрущева, в котором просила вернуть ей сына. В связи с этим письмом 3 июня 1958 г. было сделано устное заявление шведскому послу в Москве, в котором была высказана просьба ознакомить фон Дардель с содержанием памятной записки МИД СССР от 6 февраля 1957 г., если оно осталось ей неизвестным. Шведский посол заявил, что содержание памятной записки было своевременно доведено до сведения Дардель и что шведское правительство не знало о её письме Советскому правительству.

9 февраля с.г. шведское посольство в Москве направило в МИД СССР ноту, в которой, ссылаясь на полученные от бывших военнопленных сведения о том, что Валленберга якобы видели в тюрьме г. Владимира после 1947 г., просило проверить, не содержался ли Валленберг во Владимирской тюрьме. В ответной ноте от 6 марта 1959 г. шведам было сообщено, что дополнительное расследование не подтвердило сведений, упомянутых в шведской ноте. Сообщение об этой нотной переписке было опубликовано в шведской печати, что дало новую пищу враждебной СССР кампании буржуазных кругов.

В феврале с.г. было получено вторичное письмо Дардель на имя Н.С. Хрущева, в котором она, ссылаясь на те же сведения бывших военнопленных, вновь просила возвратить Валленберга в Швецию.

В связи с письмом Дардель и кампанией в шведской прессе, имевшей целью создать неблагоприятную обстановку накануне визита тов. Н.С. Хрущева в Швецию и проводившейся, очевидно, не без ведома шведского правительства, 27 июня с.г. шведскому послу было сделано устное заявление. В нем было указано, что факт смерти Валленберга установлен и, следовательно, все "показания свидетелей", на которые ссылаются шведские газеты, являются вымышленными

В заявлении была выражена надежда, что шведское правительство займет такую позицию, которая не позволила бы использовать вопрос о Валленберге в целях ухудшения советско-шведских отношений.

ЗАВЕДУЮЩИЙ ОТДЕЛОМ СКАНДИНАВСКИХ
СТРАН МИД СССР

(К. РОДИОНОВ)

4-ВМ/ЛД
15.7.59.
№ 1183/Осс

Верно: *В. Монах*

РАССЕКРЕЧЕНО
19 г.
Сов. секретно.
Экз. № 77

О БЫВШЕМ ШВЕДСКОМ ДИПЛОМАТЕ
Р. ВАЛЛЕНБЕРГЕ
(Справка)

Рауль Валленберг, член семьи крупнейшего шведского монополиста, работал в 1944 г. секретарем дипломатической миссии в Будапеште. В январе 1945 г. шведской миссии в Москве было сообщено нотой НКВД СССР, что Валленберг обнаружен в Будапеште советскими войсками, которые приняли меры к его охране. Позднее, когда шведы стали просить об отправке Валленберга на родину, им было сообщено, что компетентные советские органы произвели розыск Валленберга и установили, что Валленберга в Советском Союзе не было и нет. В ноте МИД СССР в августе 1947 г., кроме того, выдвигалось предположение, что Валленберг во время боев в Будапеште либо погиб, либо оказался захваченным салашистами.

Шведское правительство, однако, на протяжении ряда лет ставит перед МИД СССР и нашим посольством в Стокгольме вопрос о судьбе Валленберга, заявляя, что он находится в СССР. Вопрос о Валленберге затрагивался министром иностранных дел Швеции Унденом во время его пребывания в Москве летом 1954 г. в беседах с А.И.Микояном и В.А.Зориным; этот же вопрос ставился шведским послом в СССР Сульманом и руководителем шведской парламентской делегации Г.Нильссоном в беседах с Н.А.Булганиным и К.Е.Ворошиловым. На все эти запросы давался ответ в

том смысле, что Валленберга в Советском Союзе нет.

В конце 1955 г. в связи с показаниями некоторых немецких и австрийских военных преступников, освобожденных советскими властями, о том, будто Валленберг содержится в заключении на территории Советского Союза, в риксдаге (парламенте) был инспирирован запрос о мерах, предпринимаемых шведскими властями перед правительством СССР по "делу Валленберга". Шведская буржуазная печать развернула пропагандистскую кампанию, пытаясь убедить общественность страны якобы в "неискренних" ответах советской стороны о Валленберге, а также в том, будто он до сих пор задерживается в СССР.

Буржуазные партии требуют от правительства более активных действий для выяснения судьбы Валленберга и настаивают даже на опубликовании особой "Белой книги" по этому вопросу. Кроме того, руководство этих партий широко использует "дело Валленберга" в своих партийных интересах для нападок на социал-демократов, особенно в связи с предстоящими осенью текущего года выборами в риксдаг.

Премьер-министр Швеции Эрландер в январе с.г. заявил послу СССР т. Родионову, что он намерен поставить вопрос о Валленберге перед руководителями Советского правительства, чтобы не дать шведской буржуазной оппозиции повод обвинить правительство в недостаточно энергичных шагах перед Правительством СССР относительно судьбы Валленберга.

Постановлением ЦК КПСС от 1 марта 1956 г. послу СССР в Швеции было поручено заявить Ундену, что советская сторона ничего не может добавить к тем исчерпывающим и окончательным сообщениям в отношении Валленберга, которые были сделаны представителям шведского правительства руководителями Правительства СССР.

19 марта с.г. МИД СССР передал в Посольство Швеции ноту, в которой дается ответ относительно Валленберга.

Заведующий Отделом
скандинавских стран МИД СССР

М. Грибанов М. Грибанов)

20 экз. вк/еф
№ 939/Зск
14. III. 56 г.

Иск 413/Зск
22.3.56

РАССЫЛ. ЕЧНО

Секретно. Э.К. № 1

5.4.1956

~ 843/342

85

Справка к т-ме из Стокгольма
№ 365 от 4 апреля

2 апреля шведские газеты сообщили, что перед отъездом Эрландера в Москву представитель шведского МИД"а встречался с финским гражданином Мянтюненем (в телеграмме приводится искаженная фамилия - Ментунен), который в 1955 году возвратился из СССР, где он находился в заключении. По сообщению газет, Мянтюнен якобы отбывал наказание во владимирской тюрьме, в которой будто бы находился и шведский гражданин Валленберг.

По сведениям МВД СССР (т.Буланов) и КГБ (т.Щербак) Мянтюнен Ханну, в 1949 году нелегально перешел советско-финляндскую границу, был захвачен и в ноябре 1949 года осужден на 25 лет лишения свободы как агент английской разведки. В 1955 году он был досрочно освобожден и репатриирован в Финляндию.

Мянтюнен отбывал наказание в лагере г.Воркута и во владимирской тюрьме не содержался. По сведениям МВД СССР и КГБ, Мянтюнен, находясь в заключении в СССР, не встречался с Валленбергом и поэтому он не мог передать представителям Швеции какие-либо заслуживающие внимания материалы о Валленберге.

ЗАВЕДУЮЩИЙ ОТДЕЛОМ СКАНДИНАВСКИХ
СТРАН МИД СССР

57/562. М.Грибанов (М.ГРИБАНОВ)

1113-к

ОГЛАШЕНО
19 г.
Приложение к исх. № 435/560
от 28.11.1952 г.

"ДЕЛО Р.ВАЛЛЕНБЕРГА"

(Справка)

Секрет

31 декабря 1944 года, в разгар боев Советской Армии за гор. Будапешт^{х)}, шведский посланник в Москве Стефан Сеперблум обратился с письмом на имя заместителя Наркома тов. Деканозова, в котором сообщалось, что шведская миссия в Будапеште осталась в окруженном городе "для выполнения обязанностей по защите интересов СССР" и "для спасения "приблизительно 15.000 евреев", нахотившихся "под защитой Миссии". "Ввиду того, что местные власти угрожали Миссии насильственной эвакуацией, она скрылась в "подполье", - говорилось в указанном письме. Сеперблум в своем письме просил также, чтобы советские военные власти по освобождению города оказали помощь сотрудникам шведской миссии, в числе которых был упомянутый Рауль Валленберг, секретарь.

В ответной личной ноте тов. Деканозова от 16 января 1945 года на имя С.Сеперблума говорилось, что, по сообщению из Будапешта, в занятой советскими войсками части города по улице Бенцур был обнаружен секретарь шведской миссии. Рауль Валленберг. Остальные члены шведской миссии, по словам послепнего, находились в западной части города. "Меры по охране г-на Р.Валленберга и его имущества советскими военными властями приняты", - говорилось в ноте.

Несколько недель спустя посланник СССР в Стокгольме тов. Коллонтай сообщила матери Р.Валленберга г-же фон Гарпель, что Р.Валленберг находится в безопасности под покровительством СССР.^{хх)}

В дополнение и развитие письма С.Сеперблума на имя т. Деканозова от 31 декабря 1944 г. шведская миссия в ноте от 5 марта 1945 года в НКВД СССР утверждала, что по сведениям, переданным шведским посланником в Бухаресте шведскому МИД, все члены шведской миссии в Венгрии, за исключением Р.Валленберга, находились в Будапеште; 14 марта 1945 г. С.Сеперблум в письме на имя т. Деканозова просил ускорить меры по розыску членов шведской миссии в Венгрии;

^{х)} гор. Будапешт был освобожден советскими войсками 12 февраля 1945 г.

^{хх)} Из письма матери Р.Валленберга г-жи фон Гарпель в Исполком СОКК и КП СССР, пересланного послепним в МИД СССР 29 мая 1947 года. По шведским данным, сообщение т. Коллонтай относится к февралю 1945 г.

26 марта 1945 г. С.Сеперблум направил письмо тов.С.М.Ветрову (Зер), в котором сообщал о местонахождении членов затерявшейся шведской миссии. Относительно Р.Валленберга С.Сеперблум сообщал, что у него нет о нем точных сведений. "Кажется, что он 17 января уехал на автомашине из Будапешта", — говорилось в заключение письма.

Как явствует из вышеизложенной переписки, в этот период речь шла о розысках членов шведской миссии в Венгрии в целом, вопрос же о Валленберге, хотя и выделялся особо, но не поднимался шведами специально. Вскоре после этого (в конце марта 1945 г.) сотрудники шведской миссии были отправлены из Будапешта в Швецию через Бухарест, однако среди них Валленберга не оказалось. По шведским данным, 8.Ш.45 г. венгерское радио "Коскус" (Кошут, Радио Будапешта) сообщило, что исчезнувший 17.1.45 г. Валленберг по всей вероятности убит агентами гестапо.

Первое официальное обращение шведов непосредственно по вопросу о Р.Валленберге содержалось в письме С.Сеперблума от 24 апреля 1945 г. на имя т.Декаганова, врученном 25 апреля 1945 г. В письме содержалась просьба "принять срочные меры к розыску г-на Валленберга и сообщить все имеющиеся данные по этому поводу". При вручении письма С.Сеперблум, между прочим, заметил следующее: "Возможно, что с ним (Валленбергом) произошел какой-либо несчастный случай. Сообщение об этом случае шведы получили от евреев, приехавших из Будапешта в Бухарест. Т.Декаганов спросил, какой случай с Валленбергом имел в виду Сеперблум. "Сеперблум пояснил, что, по имеющимся у него сведениям, Валленберг будто бы погиб во время автомобильной катастрофы, вскоре после его обнаружения".

Просьба о розыске Р.Валленберга была повторена С.Сеперблумом в беседе с т.Декагановым 18 мая 1945 г. В конце беседы Сеперблум обратился с просьбой "ускорить получение сведений о местонахождении секретаря шведской миссии в Будапеште Валленберга, а также членов шведской миссии в Берлине".

Наряду с двумя обращениями шведов в Москве, шведский подполковник Оскар Самуэльссон 19.VI.45 г. посетил консульский отдел миссии СССР в Швеции и по поручению г-жи фон Хардель (матери Валленберга) просил дать ему сведения о последнем. В письме Миссии СССР от 29 июня 1945 г., сообщавшем об этом факте, говорилось также следующее: "Во время боев за Будапешт Валленберг находился в го-

ропе, и его последний раз видели ехущим в автомашине шведской миссии, причем он якобы направлялся из немецкой зоны в зону, занятую советскими войсками. В Швеции ходят слухи, что Валленберга видели с каким-то железнодорожным эшелоном, шедшим в СССР. С тех пор о нем ничего не слышно". Миссия просила известить справки о Р.Валленберге.

Ввиду этого НКВД СССР 27 июля 1945 г. направил письмо НКГБ СССР, в котором говорилось об обращениях шведской миссии и Самуэльссона и запрашивались данные о Р.Валленберге для ответа шведскому правительству. 8 августа 1945 г. НКГБ (т.Меркулов) ответил, что сведениями о Р.Валленберге не располагает.

Шведская просьба была вновь повторена в ноте шведского МИД в НКВД СССР от 3 ноября 1945 г. В ноте содержалась просьба "получить сообщение о результатах розысков".

Тов.Леканов в письме от 28 ноября 1945 г. на имя тов.Абакумова ("Смерь") указал на ответ НКГБ СССР и на последнее обращение шведов, а также просил сообщить Наркоминделу данные о Валленберге с сообщениями по существу дела, для доклада тов.В.М.Молотову. Однако ответа на это письмо получено не было.

Шведская миссия в Москве в четвертый раз обратилась в НКВД СССР по вопросу о Валленберге нотой от 30 ноября 1945 г., в которой содержалось напоминание о предыдущей ноте шведского МИД от 3 ноября 1945 г. В дополнение к этому 28 января 1946 г. С.Седебю в письме на имя тов.А.Н.Абрамова (Бер) переслал три фотокарточки Валленберга.

Указанные фотокарточки были направлены НКВД'ом в "Смерь" в письме от 3 февраля 1946 г. В письме содержалась просьба ускорить ответ на первое письмо от 28 ноября 1945 г. относительно материалов о Валленберге для доклада руководству. И на это письмо ответа не поступило.

Пятым обращением шведов была нота шведской миссии в НКВД СССР от 8 марта 1946 г. В ноте сообщались следующие сведения:

"Разные лица в течение мая 17 января 1945 г. видели г.Валленберга в разных местах в г.Пенге, между прочим, сидя в автомобиле по ул.Венцур вместе с 6-ю советскими военными, среди которых были майор Дмитрий Демченко, инженер из Днепропетровска и рядовые Рауша и Аболубраман Юлпановы, оба из Ташкента. Утверждает-

ся, что г.Валленберг в то время намеревался выехать на автомобиле в г.Дебрецен.

После 17 января 1945 года, ^{х)} насколько известно, никто больше не видел г.Валленберга в Будапеште".

Шведская Миссия просила ускорить мероприятия по розыску Р.Валленберга^{хх)}.

НКВД СССР в третьем письме в "Смере" (Абакумову) от 20 марта 1946 г. сообщал новые сведения о Валленберге, имевшиеся в Шведской ноте от 8 марта 1946 г., и вторично просил ускорить ответ на запрос. Запрос был вновь оставлен без ответа.

В дополнение к ноте от 8 марта 1946 г. шведская миссия в новой ноте в МИД СССР от 12 июля 1946 г. сообщила следующее:

"По сведениям одного румына, который в начале апреля 1946 г. в одном из сборных пунктов для интернированных иностранцев в Москве был добровольно мобилизован на работу, Рауль Валленберг и, возможно, также его шофер работали на том же пункте, как и румын, еще в феврале месяце 1946 года, по перевоза румына в Москву. Упомянутый румын должен был около 10 апреля выехать из Москвы для возвращения в Румынию через Одессу.

Кроме того, как будто и один немец встретил Валленберга и, возможно, тоже и шофера. Упомянутый немец как будто находился в Бутырской тюрьме и во всех трех последующих тюрьмах в Москве после того, как он некоторое время обслуживал так называемую Курляндскую радиопередачу".

МИД СССР в письме на имя тов.В.В.Чернышева (МВД) от 17 июля 1946 г. сообщил о содержавшихся в последних шведских нотах от 8 марта и 12 июля 1946 г. сведениях относительно Валленберга и просил сообщить, какими сведениями располагает МВД о Валленберге и его шофере. ГУПВИ МВД СССР 9 августа 1946 г. переслало указанный запрос тов.Герцовскому (отдел "А" МГБ СССР) и сообщило, что Р.Валленберг в лагерях системы ГУПВИ МВД СССР не содержался, и сведений о нем не имеется.

23 ноября 1946 г. шведский дипломат Вестман в беседе с посланником СССР в Швеции тов.И.С.Чернышевым по делу Грамовского за-

^{х)} Личная нота т.Декамозова с указанием на то, что меры по охране Валленберга советскими военными властями приняты, была направлена С.Сенерблему тем же раньше, 16 января 1945 г.

^{хх)} По утверждению шведов (в пам.записке шв.миссии в Москве от 12. XII.46 г.) 15 июня 1946 г. Генералиссимус Сталин принял посла-ника С.Сенерблему и, в ответ на его просьбу, обещал дать указания о розыске Р.Валленберга.

явил, что шведские власти ожидают ответа по делу Валленберга. В связи с этим тов. М. С. Ветров (5е0) вновь запросил МГБ СССР (тов П. Беготов) относительно характера возможного ответа шведам. Ответ получен не был.

Между тем в шведских газетах отмечалось, что 13 ноября 1946 года^х депутат 2-й палаты рикслага от правой партии Хостац направил премьеру Эрлантеру запрос относительно судьбы Валленберга. 27 ноября 1946 г. Эрлантер дал ответ на интерpellацию Хостаца, в котором отметил письменное заявление т. Деканозова от 16 января 1945 г., а также то, что шведским правительством были сделаны "самые настоятельные и серьезные усилия" для выяснения судьбы Валленберга. "Правительство не считает случай Валленберга законченным делом", — заявил Эрлантер и обещал приложить новые усилия, чтобы выяснить судьбу Р. Валленберга путем контакта с советскими властями.

12 декабря 1946 г. шведский поверенный в делах Барк-Хольст вручил тов. Р. Сысоеву (5е0) памятную записку, в которой говорилось о ноте т. Деканозова от 16 января 1945 г., о приеме Генералиссимусом Сталиным Зедерблума 15 июня 1946 г., об ответе Эрлантера на интерpellацию Хостаца, а также о том, что шведское правительство ждет ответа о результатах принятия мер по розыску Валленберга. В приложенном меморандуме содержался текст ответа Эрлантера на интерpellацию Хостаца. На следующий день, 13 декабря 1946 г., Барк-Хольст посетил Лозовского (Информбиро) и оставил ему копии врученных тов. Сысоеву памятной записки и меморандума, которые были пересланы в МИД СССР.

Новый шведский посланник Г. Хегглер 30 января 1947 г. посетил члена коллегии МИД СССР тов. К. В. Новикова и опять поставил вопрос о Валленберге. Он просил проверить советские лагеря для военнопленных и тюрьмы, в которых, возможно, Валленберг "случайно затерялся". Тов. Новиков заявил следующее: "Я ответил, что делом Валленберга советские компетентные органы занимались довольно длительное время. Однако их попытки найти его не увенчались успехом. Далее я в уклончивой форме заявил, что, конечно, нельзя исключать возможность того, что Валленберг где-либо случайно затерялся. Но нельзя упускать из виду и того, что Валленберг попал в руки Красной Армии в период жестких боев в Венгрии,

и не мог иметь место великого рода случайности: побег Валленберга из тюрьмы "Стокгольм-тигвинджен" сообщила, что издательство от-ветственного редактора журнала "Звезда" Арвида Бергстрема подготовило к выпуску книгу Руальфа Галиппа "Рауль Валленберг", в которой развивалась "теория" о том, что В. жив и находится в СССР.

берга, малёт вражеской авиации и т. п. "Мергид" заявил, что он не исключает этого, но надеется на лучший исход и просил исследовать это дело еще раз.

Тов.Новиков обещал это сделать.

В конечном итоге, по устному сообщению тов.П.В.Федотова (МГБ СССР) члену коллегии МИД СССР тов.К.В.Новикову в феврале месяце 1947 г., стало известно, что Валленберг находится в распоряжении МГБ СССР. Тов.Федотов обещал положить тов.В.М.Молотову о причинах задержки Валленберга^{х)}, а также внести предложения о дальнейших мероприятиях в этом вопросе. Об устном сообщении тов.Федотова упоминается в докладной записке тов.Петрова на имя тов.А.Я.Вышинского от 2 апреля 1947 г.

Вопрос был положен тов.А.Я.Вышинскому 5-м Европейским отделом. В докладной записке тов.М.С.Ветрова от 2 апреля 1947 года отмечалось, что тов.П.В.Федотовым этот вопрос уже подготовлен, но еще не подкладывался.

В конце марта месяца 1947 г. Гай фон Ларцель, находясь в США, направил письмо Трумэну с просьбой "запросить у русских властей сведения о судьбе Валленберга". В письме говорилось: "Валленберг был послан в Венгрию в июле 1944 года в качестве представителя организации Рузвельта "Бюро помощи беженцам войны". В письме говорилось далее, что шведскому правительству, якобы стало известно, что Валленберг был арестован советскими органами безопасности в январе 1945 года и продолжает жить в советском лагере для интернированных^{xx)}. Указанное письмо, однако, дальнейшего развития не получило.

Граф Гольке Бернаротт сообщил 17 мая 1947 г., что некоторое время тому назад он направил председателю Исполкома Красного Креста СССР тов.Колесникову письмо по вопросу о Валленберге, но ответа не получил.^{xxx)}

х) 7 июня 1947 г. шведская газета "Дагенс Нюхетер", ссылаясь на "сообщения некоего австрийского барона Николая фон Маасбурга, будто бы находившегося отнюдь вместе с Валленбергом. Это барон якобы заявил, что "русские арестовали Валленберга потому, что хотели узнать подробности переговоров, которые велись с англичанами относительно капитуляции Венгрии на более ранней стадии". (Из политотчета Посольства СССР в Швеции за 1947 г.).

xx) Сообщение ТАСС от 30 марта 1947 г., лист 81-о. Гай фон Ларцель — инженер, двоюродный брат Р.Валленберга. ("Ст.-Т." 15.2.47)

xxx) Сообщение ТАСС от 18 мая 1947 г., лист 44-о.

В письме от 29 мая 1947 г. на имя тов. А.Я.Вышинского, тов. Колесников (Исполком СОЖК и КП СССР) переслал перевод письма из Стокгольма относительно Валленберга от г-жи фон Гэрцель, по заявлению которой Генкомсульство СССР в Нью-Йорке рекомендовало ей обратиться к Красный Крест СССР.

В поименованном письме сообщалось, что "представитель президента Рузвельта по гуманитарным вопросам в оккупированных немцами частях Европы г-н Ивер Ольсес предложил" Р.Валленбергу возглавить руководство миссии по спасению евреев в Венгрии. "Чтобы обезопасить его в этом рискованном задании шведское правительство назначило его секретарем шведской миссии в Бухаресте". В начале января 1945 г. Р.Валленберг будто бы разместил шведскую миссию по ул. Бенцур, № 16 и 13 января 1945 г. принял советских представителей. "Для встречи с Маршаллом Малиновским, он отправился 17 января 1945 г. в сопровождении трех советских служебных лиц, в Дебрецен".

Аналогичное письмо тов. Колесниковым было направлено Главному Управлению по делам военнопленных и интернированных МВН СССР. Последнее (т. Кобулов) в связи с этим в своем письме от 11 июня 1947 г. провело 5 его сообщить, что известно по этому вопросу. Тов. М.С.Ветров отдал 12.VI.47 г. на письмо пометку: "Отвечено т. Кобулову по телефону 12 июня 1947 г."

7 июня 1947 года депутат 2-й палаты шведского рикстага от правящей партии Хостада обратился к министру Ундэру со второй интерпелляцией и спросил его: "Какие дальнейшие шаги намерено предпринять правительство для того, чтобы выяснить, наконец, судьбу Рауля Валленберга, в случае, если он остается в живых, добиться его возвращения на родину. Это дело имеет большое значение для шведско-русских отношений" ^{хх}*

В это же время посол СССР в Вашингтоне тов. Н.В.Новиков сообщил, что к нему обратился бывший министр торговли США Генри Уоллес с просьбой информировать его о судьбе Р.Валленберга. ^{хх}

После запроса Хостада, вновь назначенный шведский посланник Р.Сульман 12 июня 1947 г. посетил тов. Я.А.Малика. Сульман заявил, что шведское правительство поручило ему вновь поднять вопрос о Валленберге в связи со второй интерпелляцией Хостада и просило сообщить, в каком

О данном факте упоминалось впоследствии в письме тов. А.Я.Вышинского на имя Абакумова от 7 июля 1947 г.

На политотчета Посольства за 1947 г.

положении находится дело. При этом он вручил копии памятной записки о Валленберге и меморандума с ответом Эрлангера на первую интерpellацию Хостаца, врученные ранее (12-13 декабря 1946 г.) тов. Быстреву и Лозовскому. Тов. Я.А.Малик обещал навести справки, но указал, что этот вопрос для него является новым и потребует определенного времени для изучения. (Запись беседы разослана 7.УШ.47 г.).

Далее Р.Зульман посетил 14 июня 1947 г. тов.Ветрова и, упомянув о своей беседе с тов. Я.А.Маликом от 12 июня 1947 г. и о второй интерpellации Хостаца,^{х)} заявил, что он хотел бы поинтересоваться ответом на запросы относительно судьбы Р.Валленберга. Тов.Ветров ответил, что он не имеет ничего нового по этому делу. По этому поводу тов.В.А.Зорин 14.УШ.47 наложил резолюцию: "Тов.Ветрову. В связи с запросом Уоллеса и данной беседой найте предложение".

Затем т.Абакумову было направлено письмо от 7 июля 1947 г. за подписью тов.А.Я.Вышинского с просьбой подготовить и направить в МИН СССР справку о Валленберге. В письме указывалось на обращение Г.Уоллеса, приводились известные сведения о Валленберге и упоминались неоднократные обращения шведов в МИН СССР относительно ответа по данному вопросу. В заключение письма говорилось: "Для решения вопроса об ответе и его содержании было бы важно иметь сведения о месте взятия под охрану советскими военными властями Валленберга, где помещался в это время Валленберг, куда перемещался Валленберг и были ли в этих местах бои или бомбардировки, имел ли Валленберг возможность свободно перемещаться, или он находился под непрерывной охраной, а также, имел ли в это время Валленберг связи или свидания с членами шведской миссии в Вене или с какими-либо другими иностранцами".

22 июля 1947 г. тов. А.Я.Вышинский направил еще одно письмо с просьбой ускорить ответ на предыдущее письмо от 7 июля 1947 г. Вместе с тем, на копии упомянутого письма имеется пометка тов.Ветрова: "Ответ дан Аб.17.УШ.1947 г. личным письмом на имя т. В.М.Молотова за № 3044/а.23.УШ.47 г. М.Ветров". На одной из последующих докладных записок имеется надпись: "Письмо от т.Абакумова в с-те т.Молотова получено (подпись неразборчива)".

х) Уиндэн ответил на интерpellацию 1 июля 1947 г., сообщив между прочим следующее: "Учитывая настойчивые представления шведских властей, советские власти обещали продолжать поиски (Валленберга) с неослабевающей силой. Кроме этого ответа, каких-либо других разъяснений от советской стороны получить не удалось". (Из податотчета Посольства за 1947 г.).

Тов. Коллонтай 21 июля 1947 г. препроводила тов. Я. А. Малику полученную ею 19 июля 1947 г. от редакции либеральной газеты "Гетеборгс Ханцельс ок Шеффартстиппинг" телеграмму на английском языке следующего содержания: "В феврале 1945 г. Вы заявили матери Рауля Валленберга, что ее сын живет под надежным покровительством русских. Будьте любезны, подтвердите, что Вы попрежнему это утверждаете. Если нет, то объясните пожалуйста, что произошло. Гетеборгс Ханцельс ок Шеффартстиппинг". Тов. А. М. Коллонтай сообщила, что она намерена послать следующий ответ: "В ответ на Вашу телеграмму относительно Рауля Валленберга мне нечего добавить к сообщениям, которые были даны Шведскому Министерству Иностранных Дел из официальных источников в Москве. Александра Коллонтай". В этой связи тов. Я. А. Малик наложил резолюцию: "Т. Ветрову. На закл. + кратк. спр. по сущ. вопросу для доклада т. Молотову. 22. УП. Я. Малик".

23 июля 1947 г. т. Ветров положил тов. Малику о запросах тов. Вышинского от 7 и 23 июля 1947 г. по делу Р. Валленберга (см. выше). Что касается ответной телеграммы тов. Коллонтай, то тов. М. С. Ветров полагал возможным посылку ответа в предложенной ею резолюции. На докладной записке тов. Я. А. Малик наложил резолюцию: "Т. Ветрову. Доложите т. Вышинскому. 23. УП. Я. Малик".

9 августа 1947 г. тов. А. Я. Вышинский положил тов. В. М. Молотову, что в беседе с тов. Я. А. Маликом (разосланной 7 августа) Сульман поставил вопрос о местонахождении Валленберга и что этой беседой следовало бы воспользоваться для ответа о Валленберге по существу. К докладной записке был приложен проект ответа шведам. В заключение докладной записки говорилось, что в ответе "воспроизводится известная Вам выписка с добавлением абзаца относительно беседы т. Новикова с Хегглефом 30 января сего года".

На указанной докладной записке тов. В. М. Молотов наложил резолюцию: "Согласен (с поправками в тексте). В. Молотов. 16. УШ".

18 августа 1947 г. Р. Сульману была направлена личная нота тов. А. Я. Вышинского относительно Валленберга.

В ноте отмечалось, что в результате тщательной проверки было установлено, что Валленберга в Советском Союзе нет.

14 января 1945 г. МИД СССР действительно получил краткое сообщение, основанное на косвенных данных одного офицера о том, что

в Будапеште был обнаружен Валленберг. Однако, в тот момент не имелось возможности проверить это сообщение ввиду тяжелых и продолжительных боев за Будапешт. Впоследствии в целях проверки сообщения о Валленберге проводились тщательные расследования и розыск, однако это к положительным результатам не привело, а офицер, сообщивший о Валленберге, не был найден. В лагерях для военнопленных и интернированных Валленберг также обнаружен не был.

На этом основании еще 30 января 1947 г. А.В.Новиков в беседе с Хегглефом сказал, что делом Валленберга советские компетентные органы занимались довольно длительное время, но найти его не смогли и указывал, что нельзя упускать из вида того, что Валленберг оказался в распоряжении Советских войск в период жестоких боев в Венгрии, когда могли иметь место всякого рода случайности — самовольный уход Валленберга с места расположения советских войск, налет вражеской авиации, гибель от вражеского обстрела и т.п.

Все принятые дополнительно после 30 января 1947 г. меры к расследованию сообщения о Валленберге и его розыску не увенчались успехом и остается лишь предполагать, что Валленберг во время боев в городе Будапеште погиб, либо оказался захваченным салашистами.

Нотой вышеизложенного содержания официальная переписка по данному вопросу между МИД СССР и шведами закончилась.

Следует отметить, что еще 26 июля 1947 г. миссия СССР в Швеции направила письмо шведских "общественных организаций" от 15 июля 1947 г. на имя сопосланника в Швеции. В этом письме говорилось, что 16 шведских организаций "представляющие больше одного миллиона шведских... женщин и мужчин, обращаются... с настойчивым призывом к канцелярии Генералиссимуса Сталина отправить в Швецию Рауля Валленберга". В дополнение к этому в письме Миссии от 26 августа 1947 г. был направлен в 5 ЕО список организаций и отдельных лиц, присоединившихся после 15 июля 1947 г. к обращению по делу Валленберга.

27 августа 1947 г. "представители организаций, присоединившихся к кампании за возвращение Р.Валленберга домой" избрали в Стокгольме "комитет для планирования будущей работы", известный в дальнейшем под именем "Комитета помощи Валленбергу". (Из Политотчета посольства за 1947 год).

В письме от 14 ноября 1947 г. миссия прислала в 5 ЕО перевод полученной миссией копии письма от 1 ноября 1947 г. с новым обращением относительно Валленберга, посланного тов. И.В.Сталину 21 шведской организацией. Это письмо содержало еще одну просьбу "помочь... получить обратно Валленберга. 20 ноября 1947 г. в посольство было направлено письмо 5 ЕО, где говорилось, что подобные письма реакционных шведских организаций надо возвращать их авторам с указанием, чтобы они обращались по этому делу к шведским властям.

11 декабря 1947 г. 5-я часть особого сектора Ц.В.Ш(б) переслала в МИД СССР шведское письмо от 1 ноября 1947 г. с просьбой рассмотреть его и сообщить свои распоряжения. 15 января 1948 г. тов. Сысоев сообщил т. Кабашкину (ЦК), что исчерпывающий ответ относительно Валленберга был дан шведам 18 августа 1947 г. и звалу этого вступать в дополнительную переписку по этому вопросу, особенно с реакционными организациями, подписавшими письмо, нецелесообразно. После этого шведы лишь один раз прислали в посольство новое письмо "Комитета помощи Валленбергу" от 11 января 1948 г. на имя тов. И.В. Сталина, которое было сразу же отослано обратно и посланному его комитету, а копия письма была прислана в 5 ЕО письмом посольства от 17 января 1948 г.

Следует отметить также, что в ноябре месяце 1947 г. поверенный в делах СССР в США т. Царапкин получил от американского физика проф. Альберта Эйнштейна для пересылки письмо от 17 ноября 1947 г., адресованное тов. И.В.Сталину, с просьбой "сделать все возможное для того, чтобы разыскать и отправить на родину шведа Рауля Валленберга".

Вопрос об указанном письме Эйнштейна был положен 11 декабря 1947 г. тов. В.А.Зорину с предложением ответить Эйнштейну личным письмом от имени тов. Царапкина в духе содержания ноты тов. А.Я.Вышинского по вопросу о Валленберге от 18 августа 1947 г. На покладной записке тов. В.А.Зорин наложил резолюцию: "Т. Гусеву. Я полагаю, что надо спросить у т. Сталина, поскольку письмо было адресовано ему. Очевидно надо послать, предварительно т. Молотову. 13.XII.В.Зорин".^{х)} На указанной покладной записке имеется также надпись: "Ответ сообщен" (паты не имеется и подпись неразборчива).

х) Дальнейшее движение этого письма в материалах не отмечено.

24 октября 1948 г. финская демократическая газета "Ваппа сана" опубликовала под заголовком: "Нацисты убили Рауля Валленберга" слуховое сообщение из Стокгольма: "Народный суд Будапешта констатировал в своем решении, что шведский дипломат Рауль Валленберг был убит венгерскими нацистами. Это было констатировано в решении суда по делу тринадцати нацистов, которые во время окружения Будапешта совершали убийства в городской части Буда.

Одиннадцать обвиняемых были приговорены к смертной казни. Среди них — заместитель командира этой группы Дреган.

В январе 1945 года Дреган дал распоряжение немецкому, как только помогающий евреям Рауль Валленберг будет обнаружен, убить его. Суд считает показаниями, что Валленберг перел поездкой в Дебрецен был в Буда, стремясь спасти некоторых преследовавшихся нацистами лиц и что при этом он был убит группой Дрегана".

В комментариях к этому решению венгерского суда, "Стокгольм-Билдинг" от 26 ноября 1948 г. писала: "Венгерский народный суд уже раньше в текущем году произвел подобную же неудачную попытку представить "убийц Валленберга". В тот раз указывали на немецкого горского коменданта в Пеште, Ниточи. Однако, расследование шведского МИДа и тогда показало, что суду не было представлено ни малейших показаний вины Ниточи в смерти Валленберга".

В 1951 г. 9 февраля на квартиру тов. А.М. Коллонтай позвонили по телефону из Стокгольма. Говоривший швед заявил, что звонит по поручению жены бывшего шведского министра Гюнтера. Сославшись на разговор тов. Коллонтай с женой Гюнтера перед отъездом тов. Коллонтай из Стокгольма, он заявил, что якобы тов. Коллонтай обещала узнать о судьбе Валленберга и спросил, нет ли каких-либо сведений о Валленберге. Тов. Коллонтай ответила: "Никаких новых сведений я не имею и вообще к этому вопросу не имею касательства".

22 мая 1951 г. министр Швеции Унпэн выступил с ответом на новую (третью по счету) интерпелляцию на этот раз члена 2-й палаты от либеральной партии Ингрид Ерте-Вилемар относительно мер со стороны шведского МИДа по розыскам Валленберга. Запрещившая ссылаться на разговор тов. Коллонтай с женой Гюнтера, который якобы состоялся через несколько месяцев после исчезновения Валленберга.

Унпэн в своем ответе заявил: "В вопросе об исчезновении Валленберга можно считать показанным, что он 17 января 1945 г. выехал из Пешты в обществе 3 русских военных лиц. То обстоятельство, что некоторые лица передали сообщения, содержащие предположения о том, что

Валленберг был убит или погиб, не имеет решающего значения. Дело в том, что до сих пор не представлено каких-либо доказательств о том, что Валленберга нет в живых". Относительно ноты от 18 августа 1947 г. Унпэн ответил: "Утверждение о том, что русская нота содержит ложные сведения, является сильным". Унпэн сообщил, что посланник Шрёберг в течение последнего времени занимался обработкой материалов по делу Валленберга и систематизацией обширного собрания документов.

Далее Унпэн привел отчет сотрудника ^{сделано} шведского МИИ Шрёберга относительно шведских демаршей, составленный им на основании документов шведского МИИ об обмене письмами и телеграфной переписке между шведским МИИ и, в основном, шведской миссией в Москве.

15 декабря 1951 г. в шведских газетах появилось сообщение о том, что генеральный секретарь шведского МИИ Лундберг получил сведения от "итальянского дипломата" Клоппа де-Мор о том, что Валленберг по 1948 г. якобы был жив и находился в Советском Союзе.

В беседе с ^{показательство того, что} 1-м секретарем тов. Тарабурини от 21 декабря 1951 г. горючской советник Стокгольма Яльмар Мээр заявил, что в связи с этим заявлением итальянца по вопросу о Валленберге Советскому Союзу будет направлена новая нота.

Справка составлена по материалам
Архивного Управления и 5-го
Европейского отдела МИИ СССР.

Составил 2-ой секретарь
5 Европейского Отдела

С.Никольский

(С.Никольский)

ка
2.1.52 г.

С.Н. 52.

1041005
1992-04-13/dr Hallqvist, eh
skr t tit.

Department of Political Science
Morehouse College
830 West View Drive, S.W.
Atlanta, Georgia 30314
USA

January 10, 1992

Mr. Berndt Fredriksson
Deputy Under Secretary
Ministry for Foreign Affairs
P. O. Box 16 121
S-103 23 Stockholm
Sweden

Dear Mr. Fredriksson:

Enclosed is a letter of December 10, 1991, which I received from Mr. Petersson from the Embassy of Sweden in the United States. I am presently doing scholarly research with regard to the life of Raoul Wallenberg and would appreciate the opportunity to review the KGB documents on Wallenberg recently turned over to the Swedish government. Would you please advise me as to how I might make application to have the opportunity to review these documents and whether I would be obliged to come to Stockholm for this opportunity.

I plan to be in Europe in February and could schedule a visit to Sweden as part of that trip. Would you kindly advise me accordingly.

Sincerely,

Morris H Wolff

Morris H. Wolff
Professor of Constitutional Law

MHW:mb
Enclosure

INIC UTRIKES DEP.		
D NO 10/002		
92 -01- 2 0		
AVD	GR.	MAE
P	2	Eu

A
Pol
(A 9 T)

KOPIA TILL:

UTR MIN

KABS

POLCH

BITR POLCH

POL 1

CH POL 2

POL 2

ÅTGÄRD:

Ex t amb Hoder
prof iu Dandel
Carl Persson
Pol 1, Hailqvist

92 01 29

INK UTRIKES		
D No		
92 -01- 2 1		
AVD.	GR.	MAI
P	2	en

Pal

INKOM UD 1992-01-21

AMBASSADEN LONDON

1992-01-21

UD STOCKHOLM

FOER HALLQVIST, POL 1

RE WALLENBERG

FORTIS

RE WALLENBERG

✓ VAAR KONTAKT I M 15 HAR AATERKOMMIT EFTER ATT HA TALAT MED GORDIEVSKIJ, SOM SAEGER ATT DET AENNU AER FOER TIDIGT ATT AVSLOEJA NAMNET PAA DEN PERSON SOM GETT HONOM UPPGIFTEN OM ATT RAOUL WALLENBERG AVRAETTADES 1947. ENLIGT GORDIEVSKIJ HADE UTVECKLINGEN I MOSKVA AENNU INTE GAATT SAA LAANGT ATT ETT AVSLOEJANDE AV HANS IDENTITET SKULLE VARA RISKFRITT.

F.OE. HADE GORDIEVSKIJ SAGT ATT AEVEN HANS KONTAKTS UPPGIFTER OM WALLENBERG VAR ANDRAHANDSUPPGIFTER, SOM HAN FAATT FRAAN HOEGA KGB-CHEFER, SOM NU VAR DOEDA.

ECKERBERG

AMBASSADEN LONDON

/AB

KOPIA TILL:
UTR MIN
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

920129

*At And Hoxna
prof om Dandel
RW-Finn*

INK. UTRIKES DEP.

D.NO

92 -01- 21

AVD.

P

GR.

2

MAL

EW

*f besän och ev kom
Pol 1, Hallqvist för 920129*

INKOM UD 1992-01-21

6662

GENERALKONSULATET BERLIN

1992-01-21

UD STOCKHOLM

FOER HALQVIST, POL I

RE WALLENBERG

FORTS

W

RE WALLENBERG

P R I M O.

BLAND DE MIRVARANDE VID OEPPNANDET AV WALLENBERG-UTSTAELLNINGEN I RATHAUS SCHOENEBOURG DEN 17 JANUARI AATERFANNS AEVEN CHEFEN FOER DEN RYSKA AMBASSADENS BERLINKONTOR MAKSYMUTJEV. DENNE VISADE SIG VID SAMTAL EFTERAAT VARA VAEL INSATT I AEMNET OCH UTTRYCKTE BESVIKELSE OEVER ATT INGA NYA UPPGIFTER FRAMLAGTS SOM KUNDE STYRKA TEORIerna OM ATT WALLENBERG AENNU SKULLE VARA I LIVET. VISST VAR SMOLITSOVRAPPORTEN EN FOERFALSKNING, SADE MAKSYMUTJEV, MEN ATT W. AENNU SKULLE LEVA FANNS DET JU INGA BELAEGG FOER.

S E C U N D O.

VID BESOEK PAA DEN MYNDIGHET SOM FOERVAALTAR STASTARKIVEN FRAAGADE JAG OM DESSA KUNDE TAENKAS INNEHAALLA NAAGOT OM WALLENBERG. SAERSKIILT TROLIGT VAR DET VAEL INTE, BLEV SVARET, MEN MED ETT SAA ENORMT MATERIAL KUNDE MAN JU ALDRIG VETA. VI KUNDE PAA SVENSK SIDA, OM VI SAA OENSKADE, LAEGGA UT ETT FORSKNINGSUPPDRAG GENOM EN SKRIFTLIG FRAMSTAELLNING TILL MYNDIGHETEN.

AEVEN OM DET SANNOLIKT INTE LEDER TILL NAAGONTING BOER VI VAEL, FOEREFALLER DET MIG, INTE FOERSUMMA DENNA MOEJLIGHET. FINNS DET I VAART MATERIAL TRAADAR SOM LEDER TILL DDR GES JU NU EN CHANS ATT FINNA YTTERLIGARE KLARHET. JAG TAENKER NAERMAST PAA LOYDA, MEN DET FINNS KANSKE OCKSAA ANDRA NAMN VI KAN TA UPP I SAMMANHANGET.

LUNDA

GENERALKONSULATET BERLIN

EK

UTRIKESDEPARTEMENTET
MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS
STOCKHOLM

T E L E F A X

Telefon: (46) 8 786 6000

Fax: (46) 8 723 1176

Telex (54) 10590 MINFOR S

Adress: Ambassadör Per Anger Fax 00961 2 815 121		Datum: 1992-01-24		Dnr: 24/001
Avsändande enhet: Kabinettssekreteraren		Avd: P	Grupp: 2	Mål: Eu'
Ärende: RW <i>Prins Wamborg</i>				
Totalt antal sidor: 5	Obs! Vid begäran om repetition skall alltid avsändande enhet enligt ovan anges!			
<i>(bil.se skr. t. J. Flodman 92-01-24)</i>		Avsant den	Klockan	Sign
		009612815121		

5

Ärade Broder,

Tyvärr har svaret på Ditt brev dröjt en smula.
Martin Hallqvist har dock skrivit närslutna
. / . artikel för min räkning. Vi har sänt den
till SvD, där vi hoppas att den kommer att
införas i mitt namn under de närmast dagarna.

Jag tror att Du vid en genomläsning kommer att
finna, att den motsvarar Dina önskemål om ett
bemötande.

Din tillgivne

[Signature]
Lars-Åke Nilsson

Kabinettssekreteraren/mk

ARKIVEXEMPLAR

Stockholm den 24 januari 1992

Dnr	Avd	Grupp	Måp
24/007			1 bil.
	P	2	Ew I

Redaktör Johnny Flodman
Svenska Dagbladet
Brännpunkt
105 17 STOCKHOLM

Raoul Wallenberg

Broder,

På Brännpunkt fanns i slutet av december (30)
en artikel i Raoul Wallenberg-ärendet av Helene
Carlback Isotalo. Jag vore tacksam, om Du kunde
finna plats för närslutna bemötande.

./.

bundare 30/12

Lars-Ake Nilsson

Ifylles av postexp

Avsänd med

☐

sv kurir

☐

utl kurir

☐

luftpost

☒

vanlig post

Avsändn datum

24.1.92

Sign

LANL

1992-01-23

Efterforskningarna rörande Raoul Wallenbergs öde bedrivs för närvarande av en svensk-sovjetisk arbetsgrupp med företrädare för de båda ländernas utrikesministerier och den ryska - tidigare sovjetiska - säkerhetstjänsten. Även Guy von Dardel, Raoul Wallenbergs halvbror, deltar i arbetet. Ärendet har i alla år varit en affär för de båda ländernas utrikesministerier. Att en företrädare för Raoul Wallenbergs familj, som genom åren ägnat sig åt ett oerhört ingående efterforskningsarbete, deltar, är högst legitimt. Professor von Dardel förenar den anhöriges engagemang med vetenskapsmannens sakliga analysförmåga. Att KGB och dess efterföljare deltar är också högst befogat. Det är nämligen hos den organisationen man först och främst har att söka sanningen. Arbetsgruppen anlitar även utomstående, oberoende experter, framtående historiker, kriminalexperter och jurister, både svenska, ryska och från andra länder.

I Sverige brukar man ju inte föregripa vad utredningar presenterar i sina betänkanden. I detta fallet har man inte helt valt den linjen. Det material, som det sovjetiska utrikesministeriet och säkerhetstjänsten överlämnat åt oss, har efter sedvanlig sekretessbehandling gjorts tillgängligt för allmänheten. Det har således inte hemligstämplats.

Från arbetsgruppens sida - i varje fall dess svenska deltagare - har man däremot tills vidare avstått från att publicera egentliga kommentarer och försök till analys. Man har t ex heller inte velat offentliggöra de frågor man ställt till den ryska sidan - vilket är helt naturligt i ett arbete som detta,

En fördel med publiceringen är självfallet att diskussion uppstår med intressanta och tankeväckande inlägg, som kan ge arbetsgruppen tips till ytterligare ansträngningar. Att dessa inlägg även kan inrymma kritik mot UD får vi stå ut med, i varje fall om den är saklig.

En nackdel med publicering utan kommentarer är å andra sidan att innehållet i dokument som släpps löper risk att presenteras av andra, helt utan källkritisk analys. Man citerar helt enkelt valda delar av materialet och framställer det som om det vore sant, eller i varje fall ytterst trovärdigt.

Jag tänker främst på doktoranden vid Uppsala universitet, Helene Carlbäck-Isotalo. Hon har skrivit en artikel i DN den 27 september 1991, och en i SvD den 30 december, den senare tillsammans med sin mångsidige make, Seppo Isotalo.

Visserligen säger makarna i SvD att deras syfte är att analysera den sovjetiska bilden av vad som tilldrog sig, och på så sätt förklara varför Raoul Wallenberg greps. "Han fick klä skott för en kollektiv skuld" är en formulering som används i båda artiklarna, utan att det ges något stöd för tanken

att just han skulle få "klä skott" - han nämns för övrigt relativt litet i de frisläppta dokumenten.

Det ligger emellertid snubblande nära att tro att författarparet Isotalo delar den sovjetiska bilden. Underrubriken i DN lyder "Svenska legationen i Budapest hjälpte fascister och nazister visar frisläppta sovjetiska dokument". Och doktoranden undrar, om vi kanske i krigets slutskede hade en beskickning i Ungern, som "styrdes mer av enskilda diplomaters godtycke än av svenska regeringens policy".

När man studerar aktstycken, som härrör ur de sovjetiska säkerhetsorganens arkiv från Stalintiden, måste man självfallet besinna en rad omständigheter. För det första var stalinismens stöttrupper - och dit får man säkert räkna säkerhetsstyrkornas folk i Ungern, liksom förhørsledarna i Lubjankafängelset - inte några sanningsvittnen precis. För det andra kan man fråga sig vilka syften de hade med vad de sade, eller vad de kanske tvingade en fånge att säga. För det tredje måste man fråga sig vad orden betydde - en fascist eller fiende till Sovjetunionen kunde snart sagt vilken människa som helst vara, som inte var stalinist!

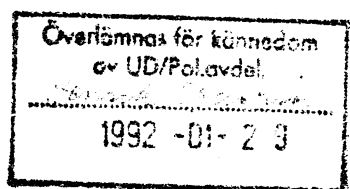
Carlbäck-Isotalo fäster alltför stor vikt vid en mans vittnesutsagor, Grossheim-Kriskos. De svenskar, som intervjuade honom, kom snart underfund med att han i sina uttalanden var ytterst ovederhäftig. Det är svårt att tänka sig att fyrtiotalets sovjetiska utfrågare egentligen var mera blåögda än 50-talets svenska!

Att insinuera att beskickningen i Budapest styrdes mera av enskilda diplomaters godtycke än av svenska regeringens policy, är naturligtvis orättvist mot människor som arbetade i en mycket pressad situation och som lyckades rädda så många judar. Man hade visserligen stor frihet i arbetet, något annat hade varit omöjligt med de besvärliga kommunikationer som rådde, men i viktiga policyfrågor inhämtade man förvisso instruktioner från Stockholm.

Günther
Utrikesminister *Günther* skickade även ett telegram den 12 december 1944, där han sade sig vara medveten om under vilka svåra förhållanden som beskickningen arbetade för sina "tusentals skyddslingar", och önskade att det fortsatta arbetet skulle bli framgångsrikt. Samtidigt var detta telegram självfallet att se som ett uttalande av förtroende för personalen i Budapest. Detta förtroende har inte rubbats genom åren och den nuvarande utrikesledningen ser alls ingen anledning att omvärdera det.

Lars-Erik Nilsson
(LARS-ERIK NILSSON)

1992-01-21

Kanslirådet Martin Hallqvist

UD/Pol 1

21/001

INKOM UD		
1992-01-27		
Avd	Gr	MGI
0	2	3

Åtgärds: Se bil. 1a

Raoul Wallenberg-utställning i Berlin
(\$ bil)

Broder,

M
En Raoul Wallenberg-kommitté har bildats av studenter vid Freie Universität i Berlin. Den lär vara den första i Tyskland. Det finns 15 Wallenberg-kommittéer runt om i världen enligt fru Sonja Sonnenfeld i den svenska Wallenberg-kommittén.

Berlinkommittén har nu anordnat en Wallenbergutställning på Rathaus Schöneberg, som skall pågå t.o.m. den 31 januari 1992. Till öppnandet den 17 januari - årsdagen av Wallenbergs bortförande - infann sig ca 200 inbjudna gäster, däribland representanter från den diplomatiska kåren i Berlin och tyska myndighetsföreträdare.

Kultursenatorn Ulrich Roloff-Momin och ordföranden i det judiska centralrådet i Tyskland, Heinz Galinski, redogjorde för Wallenbergs prestationer och menade att det var viktigt att påminna om hans hjältemodiga insats för humaniteten när rasistiska tendenser ånyo börjar göra sig gällande i världen.

Carl-Gustaf Svingel, en känd Berlinsvensk som träffat Wallenberg flera gånger innan han försvann i Budapest, berättade om de kontakter som ryssarna tog med honom i Berlin i slutet på 60-talet för att sondera möjligheten av en utväxling av Wennerström. Svingel informerade den dåvarande svenska regeringen om dessa kontakter, som dock inte visade något intresse i saken.

Dessa sammanträffanden Svingel/ryssarna har tidigare nämnts i förre rikspolischefen Carl Perssons memoarer. Expressen intervjuade också Svingel härom förra sommaren.

Sonja Sonnenfeld, berättade om det arbete, som gjorts och görs för att försöka kartlägga Wallenbergs öde.

Den israeliske generalkonsuln i Berlin, Mordechay Lewy, tackade studenterna för initiativet till bildandet av Wallenbergkommittén, som onekligen får ett speciellt berättigande idag mot bakgrund av de rasistiska problemen bl.a. i de nya tyska delstaterna.

För egen del redovisade jag summariskt med utgångspunkt från egna erfarenheter UD:s efterforskningar och uttryckte likaså uppskattning av initiativet.

Publiktillströmningen var överraskande stor, så stor att det blev trängsel vid ingången. De olika talarna kompletterade varandra på ett förträffligt sätt, och det hela blev en stämningsfull och värdig manifestation. Själva utställningen är till omfång-
et blygsam men väl placerad i entrén i rådhuset i
Schöneberg. Programmet samt några tidningsklipp
bifogas.

Hjärtliga hälsningar

Jan Lundvik

Jan Lundvik

UTRIKESDEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

Enhet

Datum

Handläggare

☐ FAX ☐ RAPPORT ☒ HANDBREV ☐ TELEGRAM ☐ PM ☐ ÖVR

Godkännes

Ort/Datum/Nr eller namn

Angående

☐ HEMLIGSTÄMPLAS

Delges för kännedom

utan bil

☒ jämte
samt biljämte
bil nrjämte bil
där så angivitsbil kan lånas
på UD tel:

☐ Konungen	☐ Riksdagsledamot	☐ FOA	☐ Utrikespol institutet
☐ Drottningen	☐ Statssekr Fö	☐ SIPRI	☐ Svenska FN-förbundet
☐ Regeringen 21 ex	☐ Statssekr	☐ EKN	☐ Östekonomiska byrån
☐ Statsministern	☐ U-enh A	☐ KK	☐ Bankföreningen
☐ Statsrådsberedningen	☐ IP-enh A	☐ Riiksbanken	☐ Exportr
☐ Chef Fö	☐ PB-I, A	☐ RPS	☐ Industriförb
☐ Chef I	☐ I-enh Fi	☐ RPS/säk avd	☐ Röda Korset
☐ Statsrådet	☐ I-enh Fö	☐ SIDA	☐ Rädda Barnen
☐ Statsrådet	☐ I-sekr I	☐ BITS	
☐ Riksdagens talman	☐ IAEA-del I	☐ SAREC	
☐ Utrnämnd/Utrutsk/Europa- rådsdel 59 ex	☐ SSLP, Fö	☐ IMPOD	
☐ Utrikesnämnden 19 ex	☐ ÖB	☐ IVA	
☐ Utrikesutsk 41 ex	☐ ÖB/USK	☐ STU	
☐ Europarådsdel 12 ex	☐ Ch Fst/USL	☐ Invandrarverket	
☐ Utrikesutsk kanslich	☐ Arméstaben FN-avd	☐ I-sekr Naturvårdsverk	
☐ Försvarsutsk kanslichef	☐ Ch MHS	☐ Svenska institutet	
☐ Riksdagsledamot	☐ Ch FHS	☐ Nordiska Afrikainst	
	☐ FRA	☐ Latinamerikainst	

☐ Norden 4 ex	☐ Helsingfors	☐ Köpenhamn	☐ Oslo	☐ Reykjavik		
☐ Större beskickningar FN-representationen 9 ex	☒ Bonn	☒ Moskva	☐ Peking	☐ Washington 2 ex		
	☐ London	☐ Paris	☐ Tokyo	☐ FN-repr		
	☐ Ankara	☐ Bryssel	☐ Lissabon	☐ Wien	☐ OECD-del	
☐ Övriga Västeuropa och Canada 20 ex	☐ Athen	☐ Dublin	☐ Madrid	☐ Bryssel-del	☐ UNESCO-del	
	☐ Berlin Gk	☐ Haag	☐ Ottawa	☐ Genève-del	☐ Strasbourg-del	
	☐ Bern	☐ Heliga Stolen	☐ Rom	☐ Nedr-del Genève	☐ ESK-del Wien	
☐ Övriga Öst- och Central-Europa 9 ex	☐ Belgrad	☐ Bukarest	☐ Prag	☐ Sofia	☐ Warszawa	
	☐ Budapest	☐ Leningrad Gk	☐ Riga Ak	☐ Tallinn Ak		
☐ Nordafrika 5 ex	☐ Alger	☐ Kairo	☐ Rabat	☐ Tripoli	☐ Tunis	
	☐ Abu Dhabi	☐ Bagdad	☐ Damaskus	☐ Muscat	☒ Tel Aviv	
☐ Mellanöstern 9 ex	☐ Amman	☐ Beirut	☐ Kuwait	☐ Riyadh		
	☐ Bangkok	☐ Dhaka	☐ Islamabad	☐ Manila	☐ Pyongyang	☐ Teheran
☐ Övriga Asien, Australien och Nya Zeeland 18 ex	☐ Canberra	☐ Hanoi	☐ Jakarta	☐ New Delhi	☐ Seoul	☐ Vientiane
	☐ Colombo	☐ Hongkong Gk	☐ Kuala Lumpur	☐ Panmunjom	☐ Singapore	☐ Wellington
	☐ Abidjan	☐ Gaborone	☐ Lagos	☐ Maputo	☐ Kapstaden	
☐ Övriga Afrika 15 ex	☐ Addis Abeba	☐ Harare	☐ Luanda	☐ Maseru	☐ Pretoria	
	☐ Dar-es-Salaam	☐ Kinshasa	☐ Lusaka	☐ Nairobi	☐ Windhoek	
☐ Latinamerika 12 ex	☐ Bogotá	☐ Buenos Aires	☐ Guatemala	☐ Lima	☐ Mexico	☐ Quito
	☐ Brasília	☐ Caracas	☐ Havanna	☐ Managua	☐ Montevideo	☐ Santiago
	☐ Barcelona	☐ Hamburg	☐ Los Angeles	☐ Montreal	☐ Rio de Janeiro	☐ Toronto
☐ Vissa lönade konsulat 17 ex	☐ Chicago	☐ Istanbul	☐ Mariehamn	☐ München	☐ Sydney	☐ Vancouver
	☐ Frankfurt	☐ Jeddah	☐ Milano	☐ New York Gk	☐ Szczecin	

☐ Utrikesministern	☐ KSA	☐ Rapportsekretariatet	☐ Statssekr int U-samarb
☐ Kabinettssekr	☐ Inspektören	☐ Chef Protokollet	☐ Deps bist min kansli
☐ Kansliråd UM:kansli Eriksson Fogh	☐ Chef B-avd	☐ Chef Rättsavd	☐ Chef U
☐ Deps UM:kansli Söder	☐ Amb nedrustning	☐ Folkrettsrådgivaren	☐ Expeditionschefen
☐ Deps UM:kansli Sjöberg	☐ Amb MR	☐ Chef R	☐ Chef A:
☐ Inf sekr UM:kansli	☐ Amb NGO	☐ Utrikeshandelsministern	☐ Chef Press o Inf.enh
☐ Sakk UM:kansli Stenarv	☐ Amb ESK/Pol 6 Norberg	☐ Statssekr UDH	☐ Chef Pressbyrån
☐ Chef Pol avd	☐ Amb terrorism/narkotika	☐ Chefsförhandlare UDH Dinkelspiel	☐ Chef Inf byrån
☐ Bitr Chef Pol avd	☐ Dep råd säkpol	☐ Chef UDH	☒ GUY VAN OARDEL
☐ Chef Pol 1-7	☐ Minister Pol 1 Wahlbäck	☐ Chef ISEK	
☒ Chef Pol	☐ Kansliråd Pol 1 Starråker	☐ Chef ÖSEK	
☐ KMI	☐ Deps Pol/adm GAT	☐ Biståndsministern	

Antal ex skr	Antal ex bil	Kopierad den	Distribuerad den	Åtg postexp	Åtg post
5	5	920129	2/2/29		

Wallenberg-Exposition im Rathaus Schöneberg eröffnet

Berlin erinnert an Diplomaten, der Juden rettete

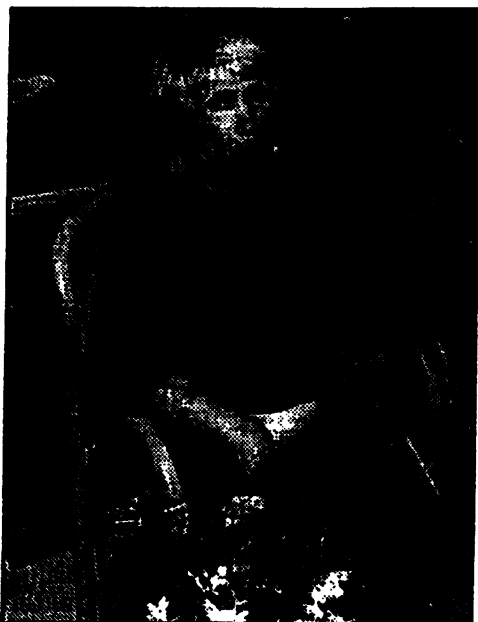
Der sowjetische Geheimdienst KGB hat der schwedischen Regierung Ende der sechziger Jahre zweimal vergeblich ein Austauschangebot für den verschollenen schwedischen Diplomaten Raoul Wallenberg gemacht. Dies bestätigte gestern der Wallenberg-Freund und schwedische Diplomat Carl-Gustaf Svingel anlässlich der Eröffnung der Raoul-Wallenberg-Ausstellung im Schöneberger Rathaus. An der Feierstunde im Sitzungssaal des Abgeordnetenhauses nahmen auch Kultursenator Ulrich Roloff-Momin (SPD), die schwedische Wallenberg-Forscherin Sonja Sonnenfeld sowie Heinz Ga-

linski, Vorsitzender des Zentralrats der Juden in Deutschland, teil.

Svingel berichtete, im August 1965 und im Januar 1969 hätten sich KGB-Agenten mit einem entsprechenden Angebot an ihn gewandt. Die schwedische Regierung habe jedoch beide Male nicht reagiert. Erst später habe Svingel erfahren, daß es innerhalb der schwedischen Regierung Absprachen gab, auf kein Angebot einzugehen.

Kultursenator Ulrich Roloff-Momin wies auf die besondere deutsche Verantwortung für die Aufklärung von Wallenbergs Schicksal hin. Der 32jährige Diplomat hatte zwischen Juli 1944 und Januar 1945 in Budapest mehrere zehntausend Juden vor der Deportation gerettet. Nach einem Treffen mit sowjetischen Offizieren war er am 17. Januar 1945 verschollen. Von sowjetischer Seite wurde nach Ende des Krieges behauptet, Wallenberg sei im Juli 1947 bei einem Herzinfarkt im KGB-Gefängnis Ljubljanka gestorben. Westliche Zweifel an der Echtheit der Todesurkunde wurden durch immer neue Zeugenaussagen aus sowjetischen Lagern genährt. Sonja Sonnenfeld ging gestern davon aus, daß Wallenberg in einem der militärischen Sperrgebiete in der ehemaligen UdSSR lebt.

Die vom Berliner Raoul-Wallenberg-Komitee organisierte Ausstellung zeichnet in Schautafeln, Dokumenten und Reproduktionen den Lebensweg des jungen Diplomaten nach. Sie ist bis zum 31. Januar im Foyer des Schöneberger Rathauses zu sehen.

Sonja Sonnenfeld

Foto: Octopus

Mechthild Henneke

Faz, 18.1.92

Raoul Wallenberg

Ausstellung über den schwedischen Diplomaten

Schöneberg. Dem schwedischen Diplomaten Raoul Wallenberg, der 1944/45 Zehntausenden ungarischer Juden das Leben rettete, ist eine Ausstellung im Rathaus Schöneberg gewidmet, die gestern eröffnet wurde. Vor 47 Jahren wurde Wallenberg verschleppt, vermutlich durch den sowjetischen Geheimdienst; seither ist das Schicksal dieses Mannes ungewiß.

Die Ausstellung erfolgt auf In-

itiative des Raoul-Wallenberg-Komitees, das im Juni 1991 von zwei jungen Berlinern, ins Leben gerufen wurde. Mehrere Redner betonten, bis zu einem definitiven Beweis seines Todes müsse angenommen werden, daß Wallenberg lebe. Noch Mitte der 80er Jahre habe es glaubhafte Zeugenaussagen über einen Aufenthalt des Schweden in einem sowjetischen Lager gegeben.

dpa

BERLINER MORGENPOST

18.1.92

Ausstellung: Lebt der Diplomat Wallenberg?

„Lebt Raoul Wallenberg?“ fragt eine Ausstellung im Rathaus Schöneberg, die bis zum 31. Januar zu sehen ist. Sie dokumentiert das Leben des Diplomaten, seinen Einsatz zur Rettung Zehntausender Juden und sein mysteriöses Verschwinden 1945.

Kultursenator Ulrich Roloff-Momin und der Vorsitzende des Zentralrates der Juden in Deutschland, Heinz Galinski, würdigten Wallenberg als ein Vorbild an Menschlichkeit. Der am 4. August 1912 in Schweden geborene Diplomat ging 1944 aus innerer Überzeugung nach Budapest, um sich für die dortigen 250 000 Juden einzusetzen. Es gelang ihm, Zehntausende mit schwedischen Schutzpässen den Nationalsozialisten zu entreißen – häufig am Bahnhof kurz vor der Deportation.

Im Januar 1945 geriet er in sowjetische Gefangenschaft. Später hieß es, er sei 1947 in einem Moskauer Gefängnis einem Herzinfarkt erlegen. Carl-Gustaf Svingel wurde aber noch Ende der 60er Jahre signalisiert, sein Freund Wallenberg lebe. Auch Matthias Dornfeldt und Jens Hensel vom Wallenberg-Komitee, die die Ausstellung organisiert haben, glauben das. Sonja Sonnenfeld vom Stockholmer Pendant meint, er könne an einem geheimen Ort isoliert sein und arbeiten: „Die Suche geht weiter.“

Holger Drews

PERSONEN

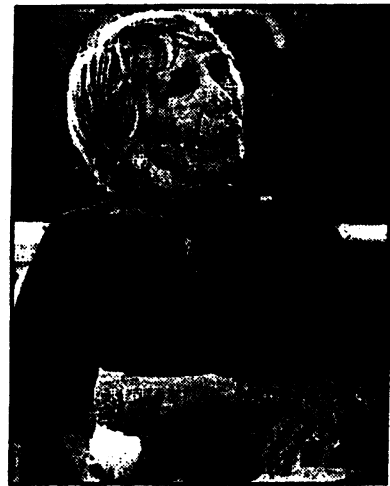
Sonja Sonnenfeld - auf den Spuren von Raoul Wallenberg

Sie sind im gleichen Jahr geboren. Aber nicht nur das Alter verbindet Raoul Wallenberg, den seit 47 Jahren verschollenen schwedischen Diplomaten, und Sonja Sonnenfeld, die Frau, die ihn wiederfinden will. „Seine Schwester sagt oft zu mir, ich hätte etwas von seiner Persönlichkeit“, sagt die zierliche Frau. Gemeint sind Beharrlichkeit, Engagement und Weltläufigkeit.

Die Schwedin mit Vorfahren in ganz Europa und in Südamerika wurde 1912 geboren und lebte bis 1939 in Berlin. Dort lernte sie Josephine Baker kennen und tanzte mit Jean Gabin in der Dschungel-Bar. Im Grunde apolitisch, emigrierte sie aus Vorsicht. Sie hatte verstanden, daß den Nazis nicht zu trauen war.

Vierzig Jahre später, 1979, baten sie die Geschwister Wallenbergs, für das schwedische Raoul-Wallenberg-Komitee Schreibarbeiten zu erledigen. Aus ein paar Briefen wurde eine Lebensaufgabe. Mit Sonja Sonnenfeld kam die Suche nach dem Retter vieler Juden richtig in Schwung. „Wallenberg hat soviel für Menschen getan, wie können wir da nicht alles für ihn tun?“

Der 32jährige Architekt hatte zwischen Juli 1944 und Januar 1945 in Ungarn mit beispiellosem Mut und

Sonja Sonnenfeld Foto: Octopus

Einsatz fast hunderttausend Juden vor der Deportation bewahrt. Von einem Treffen mit sowjetischen Offizieren kehrte er nicht zurück. Unter dem Verdacht der Spionage geriet er in die Fänge des sowjetischen Geheimdienstes. Seine Spur verliert sich in den Kellern des Moskauer NKWD-Gebäudes.

Sonja Sonnenfeld hat sie aufgenommen und unzählige Male im Kopf durchgespielt, wohin sie geführt haben mag. Lauthals forderte sie Moskau immer wieder auf, Wallenbergs Schicksal aufzudecken und tat selbst alles dazu, was sie konnte. Wo es ging, holte sie sich Hilfe, auch im Weißen Haus, im Elyseepalast und im Bundeskanzleramt. „Helmut Kohl hat sich am meisten für Wallenberg eingesetzt“, berichtet sie.

Noch ist Sonja Sonnenfeld ihrem Ziel nicht nähergekommen, und in ihrer Stimme schwingt manchmal Resignation. „Ich habe es nicht geschafft, Wallenberg zu befreien“, sagt sie. Ihre Suche nach ihm war jedoch nicht ganz selbstlos. „Durch ihn habe ich mich sehr verändert“, fügt sie hinzu. Erst dieser Mann, den sie nie traf, habe das Beste aus ihr herausgeholt.

Mechthild Henneke

Dr. Heinz Galinski zur Eröffnung der Wallenberg-Ausstellung:

Eine Tat mit Lehren für die Deutschen

Die Tat des schwedischen Diplomaten Raoul Wallenberg, sein mutiger und selbstloser Einsatz bei der Rettung tausender ungarischer Juden vor der Gaskammer, ist auch eine Mahnung und Lehre für uns Deutsche, jedem Ansatz von Neonazismus, Rassismus und Ausländerfeindlichkeit die Stirn zu bieten. Das erklärte der Vorsitzende des Zentralrats der Juden in Deutschland, Dr. Heinz Galinski, am Freitag anlässlich der Eröffnung einer Ausstellung über Raoul Wallenberg im Schöneberger Rathaus. Er nannte die Rettungaktion in den letzten Monaten des Krieges in Bu-

dapest einen Beweis dafür, daß ein Mensch in einer Zeit der Unmenschlichkeit Mensch bleiben kann, wenn er Gefühle des Hasses und der Angst nicht kennt.

Auch Kultursenator Ulrich Roloff-Momin knüpfte daran an und betonte, daß gerade die Deutschen Wallenberg zu großem Dank verpflichtet seien, denn der Charakter dieses schwedischen Diplomaten sei noch heute beispielhaft für uns und Aufforderung zugleich, jenen entgegenzutreten, die glauben, mit Gewalt gesellschaftliche Konflikte lösen zu können.

An der feierlichen Eröffnung der Ausstellung nahmen auch der

schwedische Generalkonsul in Berlin, Jan Lundvik, und der israelische Generalkonsul der Hauptstadt, Mordechai Lewy, teil. Beide dankten insbesondere den Initiatoren aus Ost- und Westberlin vom Wallenberg-Komitee, Matthias Dornfeldt und Jens Hensel, für die erste Ausstellung dieser Art in Deutschland. Das interessante Material mit Originaldokumenten ist bis zum 31. Januar im Rathaus in Schöneberg zu sehen. Danach soll es anlässlich der Benennung einer Straße in Marzahn nach Raoul Wallenberg auch in diesem Stadtbezirk ausgestellt werden.

JOCHEN PREUSSLER

„Ein Herz, das frei ist von Angst und Haß“

Ausstellung über Raoul Wallenberg im Schöneberger Rathaus eröffnet

Vor 180 geladenen Gästen wurde gestern mit einer feierlichen Zeremonie eine Ausstellung über den schwedischen Diplomaten Raoul Wallenberg im Rathaus Schöneberg eröffnet. Am 17. Januar 1945, auf den Tag genau vor 47 Jahren, war Wallenberg, der während des Zweiten Weltkrieges Zehntausenden von ungarischen Juden das Leben gerettet hatte, zuletzt in Freiheit gesehen worden. In seiner Ansprache würdigte der Vorsitzende des Zentralrats der Juden in Deutschland, Heinz Galinski, Wallenberg als einen Menschen, der „in den Jahren der Kälte, Brutalität und Gleichgültigkeit bewiesen hat, daß sein Herz frei ist von Haß und Angst“.

Im Auftrag seiner Regierung wurde Raoul Wallenberg im Juli 1944 – offiziell ausgewiesen als Sekretär der schwedischen Gesandtschaft und mit 100 000 Dollar einer amerikanischen Hilfsorganisation im Gepäck – mit einem besonderen Auftrag nach Budapest geschickt. Er sollte versuchen, in einer großangelegten Rettungsaktion so viele Juden wie möglich vor dem Abtransport zu retten.

Diese Aufgabe meisterte der damals 32jährige mit diplomatischem Geschick und persönlichem Mut. Er stellte in der ungarischen Hauptstadt für unzählige Menschen einen von ihm selbst entworfenen Schutzpaß aus, der seinen Inhaber unter den Schutz der königlich-schwedischen Gesandtschaft stellte. Dann verschaffte er ihnen Wohnungen auf exterritorialem Gebiet und versorgte sie mit Essen und Medikamenten. Selbst aus Güterzügen, die der Deportation dienten, rettete er Menschen. Zwischen 1944 und Januar 1945, in einem Zeitraum von nur sieben Monaten, bewahrte Wallenberg auf diese Art mehrere

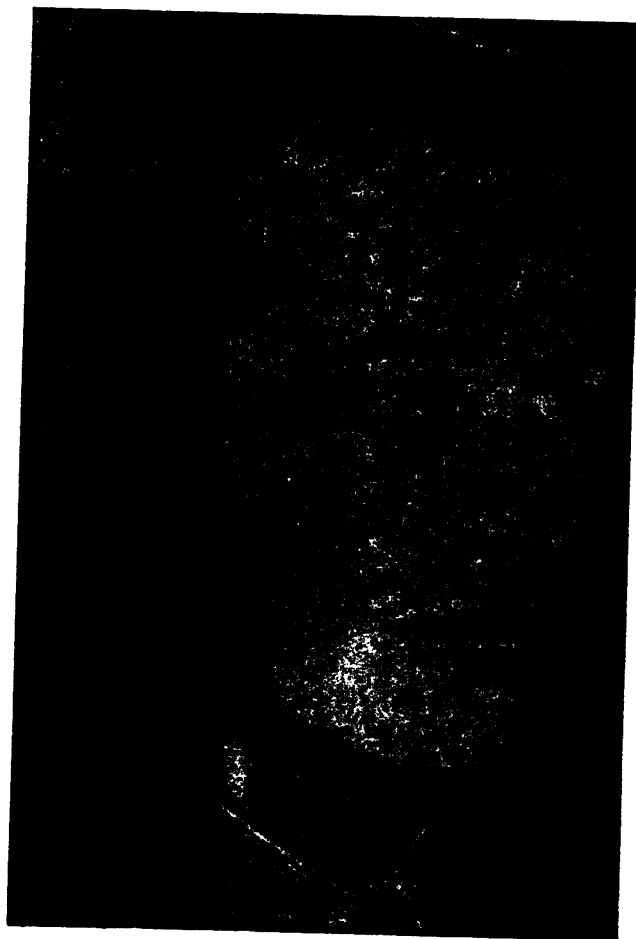
zehntausend Menschen vor dem sicheren Tod durch die NS-Vernichtung.

Nach der Festnahme Wallenbergs, vermutlich durch den sowjetischen Geheimdienst, verliert sich seine Spur. Nach wie vor beharren die sowjetischen Stellen auf der Richtigkeit ihrer vom damaligen stellvertretenden Außenminister Gromyko unterzeichneten Note vom Februar 1957, daß Wallenberg am 17. Juli 1947 in der Sanitätsabteilung des berüchtigten Gefängnisses Lublanka verstorben sei. Noch bis in die Mitte der 80er Jahre gab es jedoch glaubhafte Zeugenaussagen über einen Aufenthalt des Schweden in einem sowjetischen Schweigelager.

Bei der Eröffnungsfeier der Ausstellung, die bis zum 31. Januar im Foyer des Rathauses Schöneberg gezeigt wird, betonten mehrere Redner, bis zu einem eindeutigen Beweis seines Todes müsse davon ausgegangen werden, daß der Schwede noch am Leben sei. „Für mich lebt Raoul Wallenberg“, sagte Galinski. Carl-Gustaf Svingel, ein Freund Wallenbergs, bezeichnete die Darstellung der Sowjetunion als „Lüge“. Noch 1966 und 1969 hätte der KGB einen Austausch Wallenbergs mit einem in Schweden einsitzenden sowjetischen Spion angeboten. „Es war eine Todsünde der schwedischen Regierung, nicht auf das Angebot eingegangen zu sein“, erklärte Svingel vor zahlreichen Ehrengästen.

Berlins Kultursenator Ulrich Roloff-Mömin brachte die Hoffnung zum Ausdruck, daß durch die Ausstellung vielen jungen Deutschen in Ost und West die Handlungen Wallenbergs bekannt werden. Im Unterschied zu zahllosen anderen Menschen hätte Wallenberg nicht „apathisch, gleichgültig, ohnmächtig oder billigend“ den Verbrechen der Nazis zugesehen. mal

Raoul Wallenberg

*Raoul Wallenberg – Komitee e.V. (i.G.)
Berlin*

c/o Jens Hensel Großbeerenstraße 17
1000 Berlin 61

Wir bitten Sie, aus Sicherheitsgründen die
Einladungskarten vorzuzeigen.

Einladung

Raoul Wallenberg Ausstellung

im

Rathaus Schöneberg

Offizielle Eröffnung

am

Freitag, dem 17. Januar 1992,
um 14.00 Uhr, im Rathaus Schöneberg,

John F. Kennedy-Platz,

Berlin 62

Unter Mitwirkung von
B'nai B'rith-Raoul Wallenberg-Loge.

- *Matthias Dornfeldt*
Raoul Wallenberg-Komitee Berlin
- *Ulrich Roloff-Momin*
Senator für kulturelle Angelegenheiten
des Landes Berlin
- *Sonja Sonnenfeld*
Raoul Wallenberg-Komitee Stockholm
- *Carl-Gustaf Svingel*
(Freund Wallenbergs)
- *Jan Lundvik*
Schwedischer Generalkonsul in Berlin
- *Mordechay Lewy*
Israelischer Generalkonsul in Berlin
- *Dr. Heinz Galinski*
Vorsitzender der Jüdischen Gemeinde zu
Berlin und des Zentralrats der Juden in
Deutschland

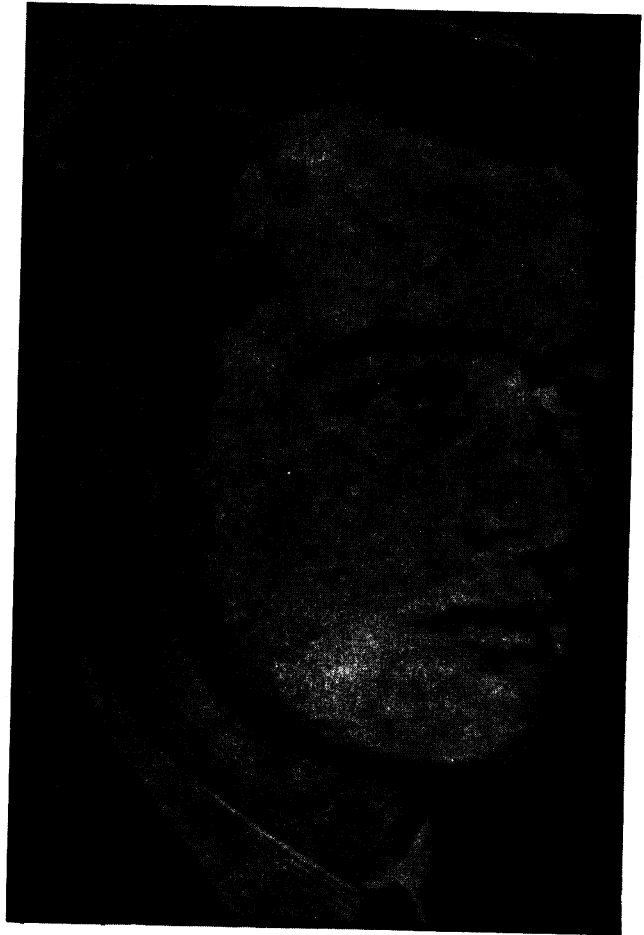
Um Rückantwort wird gebeten.

J. Hensel 030/215 6741

M. Dornfeldt (9)436 148

Danach bitten wir Sie zu einem Empfang.

Raoul Wallenberg

*Raoul Wallenberg – Komitee e.V. (i.G.)
Berlin*

c/o Jens Hensel Großbeerenstraße 17
1000 Berlin 61

Wir bitten Sie, aus Sicherheitsgründen die
Einladungskarten vorzuzeigen.

Einladung

Raoul Wallenberg Ausstellung

im

Rathaus Schöneberg

Offizielle Eröffnung

am

Freitag, dem 17. Januar 1992,
um 14.00 Uhr, im Rathaus Schöneberg,

John F. Kennedy-Platz,

Berlin 62

Unter Mitwirkung von
B'nai B'rith-Raoul Wallenberg-Loge.

- *Matthias Dornfeldt*
Raoul Wallenberg-Komitee Berlin
- *Ulrich Roloff-Momin*
Senator für kulturelle Angelegenheiten
des Landes Berlin
- *Sonja Sonnenfeld*
Raoul Wallenberg-Komitee Stockholm
- *Carl-Gustaf Svingel*
(Freund Wallenbergs)
- *Jan Lundvik*
Schwedischer Generalkonsul in Berlin
- *Mordechai Lewy*
Israelischer Generalkonsul in Berlin
- *Dr. Heinz Galinski*
Vorsitzender der Jüdischen Gemeinde zu
Berlin und des Zentralrats der Juden in
Deutschland

Um Rückantwort wird gebeten.

J. Hensel 030/215 6741

M. Dornfeldt (9)436 148

Danach bitten wir Sie zu einem Empfang.

artikel ang
Raoul Wallenberg
m. fl.

25/001
92-01-28

Sydney den 25/1, 1992

~~R. E. E. E.~~
Ditt Kabinetssekreterare

Lars Åke Nilsson

Utrikesdepartementet
Stockholm

Kab.sekr. vidit
1992-01-27
Delges:
Chefen pol 1 f kdm

Erin Ser Anger, Sydney

Broder,

Varmt tack för gårdagens fax med
den utmärκτη artikeln.

Jag är Dig så tacksam för Ditt
engagemang och Din fristående i denna sak.

För Din hälsning närligger jag ett inlägg
som jag bett Mats Peggfors ta in i Sv. Dagbl.
med anledning av denna artikel den 18/1, 92
"Svenska grunde förster"

Hjärtliga hälsningar
Din tillivare
Erin Anger

Er artikel den 18/1 92 "Svenskar gömde fascister" ger anledning till följande kommentarer.

Det är beklagligt att Sv.Dagbl. genom denna artikel ger stöd till de krafter som strävar efter att misstänkliggöra dåvarande svenska Budapestlegationen och Raoul Wallenbergs enastående verksamhet för att rädda de ungerska judarna. Visserligen är artikeln ett citat ur det sovjetiska kontraspionagens rapport som nyligen frisläppts, men det är nedslående att tidningen utan reservation eller egna kommentarer ger spridning åt dylik desinformation.

Anklagelserna att skyddspassen utfärdades till nazister publicerades redan i D.N. den 27/9 -91 av paret Carlbäck-Isotalo. Undertecknad fick tillfälle till gennämlig dagen därpå och dessutom skrev historikern Paul Levine en artikel i D.N. den 19/10, i vilken han slog hål på alla Isotalos slutsatser. När sedan Lars Berg som var chef för skyddsmaktsavdelningen vid legationen med stor saktighet i en artikel under Brännpunkt avvisade anklagelserna trodde man att saken var utagerad. Men nej, Isotalos fick möjlighet att strax efter återkomma med sina anklagelser i en ny Brännpunktsartikel, och så kom som en extra krydda Sv.Dagbladets artikel den 18/1.

Det är klart att man från dåvarande sovjetisk sida i sin paranoida misstänksamhet aldrig kunde förstå att svenska diplomater frivilligt stannade kvar i stridszonen och riskerade sina liv "bara" för att rädda judar. När man gripit Wallenberg hade man all anledning att få fram tillrättalagda vittnesmål som förklaring till detta handlande. Men varför fängslade man då inte också andra misstänkta svenskar på legationen, framförallt Rödakorsdelegaten Valdemar Langlet "som utpekades som särskilt suspect". I själva verket behandlades denne ytterst välvilligt och korrekt av ryssarna och tilläts i motsats till oss andra svenskar att stanna kvar ett bra tag i det ockuperade Budapest innan han avreste till Sverige.

Sydney den 22 januari 1992

t. Per Anger

f.d. Ambassadör

Legationssekreterare i Budapest 1942-45

UTRIKESDEPARTEMENTET

ARKIVEXEMPLAR

Politiska avdelningen
Första enheten (Pol 1)

Pol

Dnr	Avd	Grupp	Mål
1992-01-28		P 2	Eu I

Cecilia Zadig
Sveriges Television
Lilla Löpsedeln

115 80 STOCKHOLM

Översänder härmed enligt överenskommelse uppgifter i
Raoul Wallenbergärendet.

Henrik Cederin
Departementssekr

Postadress

Box 16121

103 23 STOCKHOLM

Dep U 328 BCB Vbg 882276

Gatuadress

Gustav Adolfs väg 10

Telefon

786 6000

Fax

723 11 76 (G3)

Telex

10590 MINFOR S

Avsant med

☐ sv kurir

☐ utl kurir

☐ luftpost

☒ vanlig post

Avsändn datum

1992-01-28

Sign

[Signature]

ITALIENER

f. 1921-i-Berlin 16.8.1919 i Sthlm
familjen flyttade t. Sverige 1933-34

telar god ryska
god pianist

Moder : Ringvägen
Broder Sthlm

Fångläger:

Vorkuta
Bykovo

Suchobesvodnoje

Pofjma (t.25.8.56)

P.M.1.9.55 XXI
Statapol.

Samtal med Gottlieb, som i Vorkuta hört om en
musiker vid namn "Pariser", vilken utgav sig för
svensk, vilket G.dock ansåg tvivelaktigt.

Hbr fr.Bonn
17.10.55 XXI

Samtal med Bornscheim. Namnuppgift Vorkuta.

Hbr fr.Berlin
22.11.55 XXII

4 holländare repatrierade. En av dessa träffat
Italiener (Tamvelius o.Bergström) i Inta.(1955)

Hbr fr.Haag

Samtal med Beernink som i Bykovo träffat Italiener.

30.11.55 XXII

E.trodde i.var repatrierad.

SPRITZ SORTO röhnsort

SORTO 112 Eselle Syden 822389

Hamburg 6.1.56 XXIII

Skr. fr. N. Tekkel. Steinhausen o. Gebhardt har upplysningar om I. (I. skulle 5.6.50 överförts från Schwerin t. Lichtenberg; Gebhardt hade träffat I. 1 dec. 55 i Suchobesvodnoje.)

Hbr t. Hamburg 17.1.56 XXIII

I. var känd, Steinhausen behöver öarfrör ej hörä.

Hbr fr. Bonn 23.1.56 XXIII

Samtal med A. Beln. B. träffat I. i Suchobesvodnoje år 1955. B. tvivlade att I. var svensk. I. vore född i Berlin, talade god ryska, god pianist, impopulär bland kameraterna.

21.2.56 XXIV

Tyska Röda Korset - Heinrich Italiner

ang. Italienerns medborgarskap. Krigsfangekort att tillställas Italiner (via Hamburg)

Hbr fr. 12.4.56 XXIV
Moskva

Frigiven tysk/ryss till besk. loskva lämnat uppgifter (o. brev) från Tamvilius samt även om Italiner.

Dn o. Expressen
22.5.56 XXV

J. och Röder uppgjvt sig i Vorkuta träffat två svensker (den ene diplomaten "Rehlström"), vilka vore goda vänner med "italienaren" Italiner.

Hbr fr. i. Hamn 25.5.56 XXV

Note från svenska utrikesministeriet. F.d. svensk krigsfange neddelat ett svenske medb. Felix Italiano hotade sig i fotma mars 56.

Hbr fr. Bonn 7.6.56 XXV

Vörteckn. över 22 repatriander t. Friedland; flera av medlemmarna i gruppen hade träffat Italiner, vilken för sig 14 dagar sedan ännu skulle vistats i fotma.

ITALIEN (Forts.)

Berlin 371, 24.9.56 XXVI

sept. 56 XXVI

-2-

Skr. fr. Buchdienst ang. uppgifter av G. Ploch
(Den ende "svensk" F. träffat är Italiener)

Italiener utsläppt fr. fånglägret, vistas
Kalinin, önskar resa Sverige. - Italiener
besökt bes., uppges namn på två personer
som Jte Tawvelius skulle suttit med Rm. -
Besk. beundrigas lämna hjälp t. Italiener,
för vilka kostnader sv. brodern (Henry André)
Italiener, Ringvägen 30, Stockholm (Taby) stegar.
- Italiener torde vara tysk medborgare (enl. västtyska amb. i Moskva) men av ryssarna förklarad statslös. - Skr. fr. Italiener.

Frov. främlingsspass översänt t. Moskva 13.9.
Lennynd. överlämna detsamma 1.10.56 - tel. -
Växling eng. främstälning MID att sv. familj
medlemmar hoppas i snart få straffatillsätt.
" - " " " " - i. besökt besk. o.
enhållit om vidarebefordran av brev t. brodern.
(Tawvelius spec. doss. 9.10.56: Protokoll över
statspol. is samtal med T. - T. första gången
träffat I. i slutet jan. 56. Möjlighet att T. i

REFERENCE SORTO - 182389

SORTO 112 Enkel System 822389

Hamburg 6.1.56 XXIII

Skr. fr. N. Tekel - Steinhäusen o. Gebhardt har upplysningar om I. (I. skulle 5.6.50 överförts från Schwerin t. Lichtenberg; Gebhardt hade träffat I. 1 dec. 55 i Suchobesvodoj.)

Hbr t. Hamburg 17.1.56 XXIII
Hbr fr. Bonn 23.1.56 XXIII

Samtal med A. Beln. B. träffat I. i Suchobesvodoj år 1955. B. tvivlade att I. var svensk. I vore född i Berlin, talade god ryska, god pianist, populär bland kemisterna.
ang. Italienerns medborgarskap. Krigsfångexort att tillställas Italiener (via Hamburg)

21.2.56 XXIV
Tyska Röda Korset -
Henrich Italiner

Hbr fr. 12.4.56 XXIV
Moskva

Då o. Expressen
22.5.56 XXV

Erigen tysk/rys till besk. Moskva lämnat uppgifter (o. brev) från Tawvilius samt även om Italiener.
J. Schröder uppgjivit sig i Vorkuta träffat två svensker (den ene diplomaten "Wahlström"), vilka vore goda vänner med "Italieneren" Italiener.

Hbr fr. A-hamn 25.5.56 XXV

Note från danske utrikesministeriet. F.ö. dansk krigsfänge meddelat att svenske medv. Tolk Italiener berömt sig i fotom mars 56.

Hbr fr. Bonn 7.6.56 XXV

(Vörteckn. över 22 repatriander t. Friedland) flera av medlemmarna i gruppen hade träffat Italiner, vilken för c:a 14 dagar sedan ännu skulle vistats i fotme.

SÉNAT

Robert PONTILLON

Sénateur des Hauts-de-Seine

~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~

15 rue de Vaugirard-75006-Paris

République Française

Paris le 29 janvier 1992

brev tit u/utr min
EXP: post 920316/MM29/003
92-01-30
27*Wallenberg affaire*

Madame le Ministre,

En ma qualité de vice-président de l'Assemblée parlementaire du Conseil de l'Europe et de rapporteur auprès de cette institution sur l'affaire Raoul WALLENBERG, je souhaiterais connaître exactement le sentiment et l'attitude des autorités suédoises sur cette question.

Il se trouve que lors de la dernière réunion de la commission permanente de cette Assemblée, les parlementaires présents ont été quelque peu troublés par la déclaration faite par leur Président, Monsieur Anders BJORK. Ce dernier avait en effet affirmé que le gouvernement suédois considérait que le décès de Raoul WALLENBERG était désormais établi.

Dès lors que les investigations menées par la commission des questions juridiques et des droits de l'homme du Conseil de l'Europe n'ont pas permis de tirer avec certitude une telle conclusion, je vous serais reconnaissant de bien vouloir me faire savoir si cette position correspond à la position officielle du gouvernement suédois, et dans l'affirmative, sur quel élément elle repose.

Je vous en remercie par anticipation et vous prie de croire, Madame le Ministre, en l'expression de toute ma considération.

-----
min kansli/ds Hjelt/mm
2-02-03

-----
rlämnas pol 1 f utkast till
r.

t :

2

rk, Fö-dep

Madame Margaretha af UGGLAS

Ministre des affaires étrangères

Robert PONTILLON

Vice-président de l'Assemblée
parlementaire du Conseil de l'Europe

SÉNAT

Robert PONTILLON
Sénateur des Hauts-de-Seine
Conseiller Général des Hauts-de-Seine

M. Utr. min.

1992-01-29

République Française

Paris le 29 janvier 1992

FROM : MONSIEUR LE SÉNATEUR ROBERT PONTILLON

TO : MADAME MARGARETHA AF UGGLAS-
Ministre des affaires étrangères X

1 page to follow

Our fax number: 42 75 79 87

42 34 29 01

UTRIKESDEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

Första enheten

ARKIVEXEMPLAR

1892-01-29	Dnr	Avd	Grupp	Mål
29/c11		P 2		Eu I

Pol

Docent Kristian Gerner

Nyckelkroken 42

226 47 LUND

Hallqvist

Broder,

Stort tack för Din intressanta rapport, som jag ber att få återkomma till.

Sänder bifogat ytterligare material från MID:s arkiv som Du beställt och som Hans Magnusson skickat mig f v b.

Martin Hallqvist

/ Elisabeth Lennmarken
Skr

Ifylles av postexp

Avsänt med

☐ sv kurir

☐ utl kurir

☐ luftpost

☒ vanlig post

Avsändn datum

Sign

920129

SL

SVERIGES AMBASSAD
WASHINGTON

1992-01-28

68/003
1992-03-05/dr Hallqvist, eh
skr t
Prof. George Barany
Denver, Colorado

Kanslirådet Martin Hallqvist
UTRIKESDEPARTEMENTET

Raoul Wallenberg

Broder,

Bilägger härmed kopia av brev från historie-
professorn, George Barany, University of Denver
rörande Raoul Wallenberg. Barany har en del frågor
som jag hoppas Du kan besvara direkt till honom.

Lars Romert
Lars Romert

28/05

INKOM UD			
1992 -01- 31			
Avd	Gr	Mål	Eu
P	2		Eu

UNIVERSITY of DENVER
Colorado Seminary

Department of History

January 15, 1992

Mr. Lars Romert, Press Attaché
Royal Swedish Embassy
600 New Hampshire Avenue, N.W.
Washington, D.C. 20037

Dear Mr. Romert,

It was a great pleasure to talk to you over the phone a few days ago and I only hope that I did not take too much of your valuable time.

As I told you, my interest in the Wallenberg case goes back to the late 1950's. My first major study on Wallenberg was published in 1961 under pseudonym (part of my immediate family was still in Hungary at the time), and the late Mrs. von Dardel asked me for five additional copies of it after I had sent her an off-print as a token of my respect. Your own Ministry for Foreign Affairs was also aware of this study, as you can see from the copy of a letter enclosed, which was written in reply to an inquiry of a graduate student of mine, who was of Swedish descent (cf. par. 3 of the letter). As promised, I am also enclosing, for your information, the copy of a review article I wrote for The Slavic Review's Winter, 1983, (pp. 657-61). You will see that I placed rather great emphasis on Ambassador Per Anger's work. I also mentioned to you that I had the great privilege of being invited for tea in Mrs. von Dardel's Gyursholm home back in July of 1967, when I worked in the Stockholm Military Archives at the time.

The purpose of my phone call was, as is that of this letter, to find out the following recently)

1. Are the documents turned over/by the Russian government to Swedish authorities and/or the family of Raoul Wallenberg accessible to bona fide researchers? If so, to whom do I have to turn for permission to see these documents?
2. Is the Swedish government contemplating the publication of another White Book on the case? In the affirmative, what period will be covered: will it be comprehensive or confined to the documents received during the Gorbachev period?

Naturally, these questions are only formulated in a tentative way. Any further information the person(s) working on the case in the Ministry for Foreign Affairs may wish to volunteer, will be appreciated. (E.g. regarding the form of the documents are they in Russian? handwritten or typed? etc.)

In hopes that you do not mind this follow-up of my phone call, may I express my special thanks for your kind consideration.

Sincerely yours,

George Barany

George Barany
Professor of History

P.S.

Were documents re Wallenberg's chauffeur, Vilmos Langfelder, also turned over to Sweden?

Slavic Review

EDITED BY
JAMES H. CLARK

GEORGE BARANY

A Hero Remembered

- WITH RAOUL WALLENBERG IN BUDAPEST. By *Per Anger*. Preface by *Elie Wiesel*. Translated from the Swedish by *David Mel Paul* and *Margareta Paul*. New York: Holocaust Library, 1981. 192 pp. Illustrations. \$4.95, paper.
- THE RIGHTEOUS GENTILE. By *John Bierman*. New York: Viking, 1981. xii, 284 pp. \$12.95.
- WALLENBERG. THE MAN IN THE IRON WEB. By *Elenore Lester*. Foreword by *Simon Wiesenthal*. Englewood Cliffs, N. J.: Prentice-Hall, 1982. viii, 183 pp. Illustrations. \$12.95.
- WALLENBERG. By *Kati Marton*. New York: Random House, 1982. ix, 244 pp. Illustrations. \$15.00.
- RAOUL WALLENBERG: ANGEL OF RESCUE. By *Harvey Rosenfeld*. Foreword by *Jack Kemp*. Buffalo, N.Y.: Prometheus Books, 1982. xii, 261 pp. Maps. Illustrations. \$19.95.
- LOST HERO: THE MYSTERY OF RAOUL WALLENBERG. By *Frederick E. Werbell* and *Thurston Clarke*. New York: McGraw-Hill, 1982. xix, 284 pp. Illustrations. \$12.95.

In the twenty-three years since the presentation of a paper at the meeting of the Michigan Academy of Science, Arts, and Letters in Ann Arbor in 1960, Anglo-Saxon historical literature has made no attempt to examine the strange case of a Swedish diplomat's heroic rescue mission to German-occupied Hungary during the last phase of World War II. Yet as has been known since the end of the war, and documented again in the material published under the auspices of the House Committee on Foreign Affairs on the occasion of House Joint Resolution 220 "Proclaiming Raoul Wallenberg to Be An Honorary Citizen of the United States" in 1981, the government of the United States, through President Roosevelt's War Refugee Board and the Department of State, was deeply involved in Wallenberg's humanitarian work from its beginning. It initiated and financed it at a time when the only substantial Jewish community surviving in Hitler's Europe, that of Hungary, was on the verge of annihilation in the wake of that country's invasion by the Nazis on March 19, 1944. Hence the half dozen works listed above, which reflect the recent revival of interest in the catastrophe that befell European Jewry during the nazification of the continent and the concern with better protection of the rights of persecuted people everywhere, are of special importance to students of twentieth-century American and diplomatic history. And since Wallenberg was detained by Soviet authorities during the fighting for the Hungarian capital in mid-January 1945, historians of Soviet affairs, and particularly of relations between Sweden and the Soviet Union, cannot ignore the "mystery" of a valiant warrior against Nazism who ultimately fell victim to the Stalinist brand of totalitarianism.

In Budapest a street has been named after Wallenberg in the district where thousands of Jews found shelter in so-called Swedish Houses during the fall and winter of 1944. But since the appearance in 1947 of a book by journalist Eugene Lévai, based on rumors that Wallenberg was killed by the Nazis, Hungarian historiography has remained silent about the Swede who is credited with saving tens of thousands of lives. In the words

of former Swedish Prime Minister Tage Erlander, "we failed to secure the release of one of our most notable countrymen, one of our greatest." Nevertheless, as a result of Erlander's negotiations with Khrushchev, the Soviet government, which previously accused the Swedish press of spreading fabricated information about Wallenberg, conceded in February 1957 that the diplomat of this neutral country, which had represented the Soviet Union in wartime Hungary, had been a prisoner at the Lubianka, where he had allegedly died ten years earlier. To force the Soviet Union by diplomatic and moral pressure to admit its responsibility for Wallenberg's "disappearance" was no mean achievement, but the expression of the Soviet government's "sincere regrets" and "profound sympathy" to Wallenberg's family failed to satisfy Swedish public opinion and Raoul's mother, Maj von Dardel.

For many years, both before and after Gromyko's note of 1957, this gracious lady and indomitable fighter persisted in her efforts, at times with little help from Swedish officials. She was determined to maintain her countrymen's interest in the fate of her son and to arouse the world's conscience on behalf of a man who had saved so many, risked his life so often, and ultimately lost his freedom under most humiliating circumstances at the hands of those who should have protected him. It is disturbing that Maj von Dardel's letter of 1973 requesting U.S. Secretary of State Henry Kissinger's assistance in learning the truth about her son's fate was left unanswered. While Swedish governments, overawed by their Soviet neighbor, seemed reluctant to accept American cooperation in the Wallenberg case during the years of the Cold War, United States administrations in the Vietnam era, resentful of Swedish criticism, apparently were not anxious to help this graduate of the University of Michigan, who may have acquired some of his humanitarian ideals as a student of architecture at Ann Arbor.

Even the state of Israel was slow in officially taking note of the "righteous gentile" who, according to Elie Wiesel's moving preface to Per Anger's book, was the foremost symbol of resistance to Fascist thugs among that small but critically important group of devoted foreign diplomats in Budapest which included the Apostolic Nuncio Angelo Rotta, the Swiss consul Charles Lutz, and other representatives of neutral countries such as Spain and Portugal. In Wiesel's words, Wallenberg occupies a place in the history of the Jewish people "reserved for a man embodying our thirst for justice and dignity, and above all our quest for humanity."¹

According to a gendarmerie report dated July 9, 1944, the day of Wallenberg's arrival in Budapest, more than half of the Jewish population of Hungary, 434,351 persons out of 825,007, had already been deported from the provinces, mostly to the death camp of Auschwitz. Only the Jews of Budapest and those serving in forced labor companies in the army remained to be "liquidated," according to the plans of the German Nazis and their Hungarian allies, when Regent Horthy, in response to a telegram by King Gustav V of Sweden, halted the deportations on July 7.

Ambassador Anger's account describes the first rescue operations of the Swedish Mission, where he served as attaché at that time, after the Germans' entry into Hungary and also evaluates Secretary of Legation Wallenberg's major contributions. According to Anger, "Wallenberg had protected nearly half, around 20 to 25,000" of the Jews who survived in "foreign houses," the so-called international ghetto of Budapest, thanks to protective passports and other documents issued by neutral legations and the International Red Cross. He also contributed to the saving of an additional 70,000 lives by intervening with the German commanding general to prevent the planned last-minute massacre of Jews forced together in the Hungarian capital's general or "sealed" ghetto.²

Per Anger
brutalities by a
with Germany
witnessed Wall
at train station
Austrian borde
the victims of
ability, in sec
cutioners." Ang
fanatical Hung
diplomat's orga
success in "savi

Of consider
Nobel prize-win
the Allies about
the impact of S
initiative" in the
because during 1
the foreign offic
refused to relea

In Anger's
organizations of
commanders [w
fighting at Buda
on the Buda sid
correctly and the
other Swedes w
Soviets encount
Swedish identifi
"Considering the
not find it espec
Jews."⁵ He quo
questioning abou
with their . . . la
able that Wallen
Hungarian Jews.
"naive enough t
Germans." But
Board in Washin
particular as an
in Hungary after
for Rescue and I

reuniting fa
to those inj
Of course
kind in one

1. Anger, p. 14.

2. Ibid., pp. 92-93.

3. Ibid., p. 91.

4. Ibid., p. 16.

5. Ibid., p. 16.

6. Ibid.

sure the release of
less, as a result of
which previously
bout Wallenberg,
untry, which had
ner at the Lubian-
Soviet Union by
berg's "disappear-
iet government's
led to satisfy

this gracious lady
elp from Swedish
in the fate of her
ved so many,
iating circum-
sturbating that Maj
Henry Kissinger's
d. While Swedish
accept American
r, United States
arently were not
y have acquired
Arbor.

ighteous gentile"
was the foremost
portant group of
Nuncio Angelo
neutral countries
s a place in the
t for justice and

Wallenberg's
gary, 434,351
s, mostly to the
in forced labor
ne plans of the
response to a

of the Swedish
ans' entry into
contributions.
0 to 25,000" of
onal ghetto of
ed by neutral
e saving of an
eral to prevent
garian capital's

Per Anger's reminiscences constitute a valuable first-hand testimony of Nazi brutalities by a diplomatic observer whose government found it advisable to cooperate with Germany in the first years following Hitler's attack on the Soviet Union. Anger witnessed Wallenberg's "stopping the deportation of a total of several thousand Jews at train stations, from the Swedish Houses, and during the death march to the Austrian border" in the autumn of 1944. He registers the rumors that gave hope to the victims of persecution and that spoke of his colleague's "almost superhuman ability, in seemingly hopeless situations, to snatch victims from the Nazi executioners." Anger stresses Wallenberg's willingness to confront German commanders, fanatical Hungarian Arrow Cross men, and Eichmann himself, as well as the diplomat's organizational talents and negotiating skill as factors contributing to his success in "saving as many persons as possible" (emphasis in original).³

Of considerable interest is Anger's insight into the role Sweden played in saving the Nobel prize-winning biochemist Albert Szentgyörgyi, who attempted to negotiate with the Allies about Hungary's secession from the alliance with Germany, and his report on the impact of Soviet occupation on the country. The author's criticism of the "lack of initiative" in the Wallenberg case displayed by the Swedish government is also important because during 1949 and 1950 he was in charge of the file on the imprisoned diplomat in the foreign office. Similarly valuable is Anger's analysis of why the Soviets arrested and refused to release Wallenberg.

In Anger's opinion, there was no contact between the corresponding NKVD organizations of Marshals Tolbukhin and Malinovskii, "these two competing Russian commanders [who] did not get along with each other especially well," during the fighting at Budapest. Those Swedish diplomats, including himself, who were "collected" on the Buda side of the Hungarian capital by Marshal Tolbukhin's forces were treated correctly and their diplomatic status was never questioned. But Wallenberg and a few other Swedes who were captured by Malinovskii's troops on the Pest side, where the Soviets encountered "the huge numbers of bearers of protective passports and other Swedish identification papers," had been suspected of spying from the outset.⁴ "Considering the anti-Semitism in the Soviet Union," claims Anger, "the Russians did not find it especially meritorious, either, that Wallenberg had been active in helping the Jews."⁵ He quotes Swedish attaché Lars Berg, who was subjected to rather harsh questioning about Wallenberg by the Soviet authorities at the time: "For the Russians, with their . . . lack of understanding for human problems, it was completely inconceivable that Wallenberg, the Swede, had come down to Budapest to try and rescue Hungarian Jews. He must have come for some other purpose." Originally, Berg was "naïve enough to believe that they were only accusing us of being spies for the Germans." But given the fact that Wallenberg's funds came from the War Refugee Board in Washington, "you can understand better why the Russians regarded Raoul in particular as an American spy!"⁶ Moreover, adds Anger, Wallenberg planned to remain in Hungary after the war to establish a new organization, the "Wallenberg Institution for Rescue and Reconstruction" for the purpose of

reuniting families, creating work opportunities for returnees, providing legal help to those injured in the war, and offering housing assistance, medical service, etc.

Of course, the Russians could not imagine an independent organization of that kind in one of the territories they occupied. . . . Probably Wallenberg's recon-

3. Ibid., p. 91.

4. Ibid., p. 160.

5. Ibid., p. 161.

6. Ibid.

struction plan was, to the Russians, nothing more than an attempt at continued covert espionage.⁷

When Wallenberg described his humanitarian efforts and mentioned his intention to continue them, the Soviet authorities "probably did not believe him." Thus, Anger concludes, "possibly the Russians have not to this day realized that they locked up an innocent person."⁸

Except for Frederick Werbell, who is a Swedish-born rabbi, the authors of all the other recent works are publicists who "discovered" the Wallenberg affair in the course of their work on the Jewish Holocaust: Bierman was a correspondent in Israel who made the excellent documentary *Missing Hero* for the British Broadcasting Corporation; Lester wrote the *New York Times* cover story that drew renewed international attention to the case; Hungarian-born Marton, whose parents suffered from both kinds of totalitarianism challenged by Wallenberg, was a foreign correspondent for the American Broadcasting Company; Rosenfeld is editor of *Martyrdom and Freedom*, a publication of Jewish camp inmates and Nazi victims. First-rate writers and experts in international affairs, these authors did their world-wide research during the last few years utilizing materials released recently by the U.S. Department of State, the Vatican, the Yad Vashem in Jerusalem, and sources in Sweden including the third Swedish White Book which appeared in 1980. Some overlap is inevitable: the books all mention Wallenberg's distinguished ancestry and his family's influence in Sweden's economy, stress the importance of his formative years in the United States, narrate in detail his heroic activities during the horrors of Nazism in Hungary, and attempt to provide as much information as humanly possible on the "Soviet period" of his life.

Emphases and nuances, of course, vary according to talents and interests of the individual authors. Of the six accounts, Lester's is the best balanced, Rosenfeld's the most comprehensive, with a good bibliography and useful English language documentation. Bierman's work meticulously illustrates the indifference of both Henry Kissinger (or a bureaucratized American diplomatic service) and United Nations Secretary-General Dag Hammarskjöld to the fate of an individual whose case might have turned out to be a source of embarrassment in the diplomatic game played by the great powers. Marton's book is the only one which uses original Hungarian materials; it also contains a sober note on the role the wife of the Hungarian Arrow Cross foreign minister played in Wallenberg's life. The volume by Werbell and Clarke contains fictional elements, particularly regarding Wallenberg's contacts with Eichmann, that undermine its credibility. Even more controversial is the authors' contention, based on alleged telephone interviews—subsequently repudiated—with former Prime Minister Erlander and Swedish medical authority Dr. Nanna Svartz in early 1981, that the "lost hero" died either in 1964 or in 1965.

If he were alive today, Wallenberg would be 71 years old. At the time of his capture he was 33. It is heartbreaking, in Solzhenitsyn's words, to "weigh and consider the full meaning" of spending nearly four decades in the Gulag Archipelago, which has many secret places "where prisoners are isolated forever, where no word ever trickles out, so that no one knows about these people."⁹ It is also agonizing to read in these testimonies how many of the relatively few survivors of the Nazi horrors credit Wallenberg with their or their families' miraculous escape. Small wonder that they believe that the unassuming young Swede who worked miracles on their behalf could somehow, miraculously, overcome the humiliation, physical degradation, and mental anguish meted out to "nonpersons" in Soviet prisons.

7. Ibid., p. 162.

8. Ibid.

9. Rosenfeld, p. 167.

acti
mig
una
in
Am
may
enti
con
with
bey
of S
at tl
incc
the
tran
"err
adm
We

Wal
purs
and
nam
com
of in
truth
more
repr
and
affai
Unic
Ber:
auth
to tr

again
of m
hum
acco
in Be
build
earsh

While these recent books contain a wealth of detail about Wallenberg's youth and his activities in Hungary and carefully record indirect and even speculative evidence that he might still be alive, the basic questions raised more than twenty years ago remain unanswered. We do not know why he was arrested and we do not know the circumstances in which he survived or died. He may have been suspected of being a German or American spy, an "agent of international capitalism," or a combination of all these. He may have become the victim of common greed because of large sums of money or jewelry entrusted to him by persecuted Jews. He may have incriminated himself by trying to convince his Soviet captors of the need to establish an international rescue organization with the purpose of helping the survivors of Nazi persecution, a humanitarian dream beyond the grasp of Stalin's agents. Or he may have been caught between the cogwheels of Soviet military and party bureaucracies, which victimized millions of innocent people at the end of the war, often without distinguishing between former friends and foes: the inconsistencies of the early Soviet reactions to private and official inquiries do not exclude the possibility that Wallenberg was first mistakenly regarded as a prisoner of war and transformed subsequently into a political prisoner, if not a "war criminal." Whatever "errors" lower echelon Soviet authorities may have made initially, the decision not to admit them must have been made at the highest level, with Stalin's personal approval. We may never learn the whole truth.

Under these circumstances, it is difficult to write a definitive biography of Raoul Wallenberg. It is perhaps even more difficult to live up to the humanitarian ideals in the pursuit of which he lost his liberty and, most probably, his life. Today documentary films and plays are written about Wallenberg, and streets, schools, parks, and museums are named after him in Israel, England, and the United States. There are Wallenberg committees in Sweden and all over the Western world that bring his case to the attention of international forums and try to force the Soviet Union to free him or at least tell the truth about his fate. But it is doubtful whether any American administration has the moral authority to achieve such a goal. After all, while Soviet agencies detained a representative of neutral Sweden, U.S. military counterintelligence admittedly gave "aid and comfort" to Nazi war criminal Klaus Barbie because of his alleged expertise in Soviet affairs. And if those who presumably knew about the Wallenberg case in the Soviet Union all either died or "disappeared" in the wake of the purge of Secret Police Chief Beria's associates, those Americans who misled their own government and French authorities concerning the whereabouts of the "butcher of Lyons" have not been brought to trial either.

Finally, another sad reflection on Wallenberg's legacy. It is certain that this fighter against Nazi totalitarianism and victim of its Stalinist counterpart, who traveled hundreds of miles back and forth between Budapest and the Austrian border to rescue as many human beings as possible from Nazi executioners, would find it incomprehensible that, according to the report of the Commission of Inquiry on the events at the refugee camps in Beirut, Israeli tanks stood by without taking action "some 200 meters from the first buildings of the camps" while unarmed men, women, and children were massacred within earshot and before their very eyes by "Christian" Phalangists.¹⁰

10. *Jerusalem Post*, February 9, 1983, supplement, p. 8.